

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และระดับความคิดเห็น
เกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน
โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

โดย

พระมหาวชิระ ฝៃโสภา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และระดับความคิดเห็น
เกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน
โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

โดย

พระมหาวิชระ ไม้โสภา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE LEVEL OF OPINIONS RELATED TO MORALITY, ETHICS AND
THE OPINIONS OF BEING CULTIVATED IN THE MORAL
EDUCATION OF STUDENTS AT A SCHOOL
IN BANGKOK

BY

PHRAMAHA WACHIRA PAISOPAR

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF MASTER OF SOCIAL WORK
DEPARTMENT OF SOCIAL WORK
FACULTY OF SOCIAL ADMINISTRATION
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2019
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

พระมหาวชิระ ฝัโสภา

เรื่อง

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และระดับความคิดเห็น
เกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน
โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2562

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูซงค์ เสนานุช)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ เล็ก สมบัติ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(พระปลัด ดร.สุรเชษฐ์ สุรเชฎฐ์)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ระพีพรรณ คำหอม)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร
ชื่อผู้เขียน	พระมหาวชิระ ไม้โสภา
ชื่อปริญญา	สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
คณะ/มหาวิทยาลัย	สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์เล็ก สมบัติ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	พระปลัด ดร.สุรเชษฐ์ สุรเชษฐ์
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ประชากร คือ นักเรียนจำนวน 240 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package to the Social Science: SPSS) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาค่า t-test และ Chi-Square กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 12-16 ปี ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว พนักงานบริษัทเอกชน พนักงานราชการ ผู้ปกครองมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนๆ ละ 10,000-20,000 บาทต่อเดือน ผลของการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้วยตนเอง จากครอบครัว จากโรงเรียน จากสถาบันศาสนา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.84 อยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้าน มีวินัย ซื่อสัตย์ กตัญญูกตเวทิตะ เมตตา ประหยัด สามัคคี ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.01 อยู่ในระดับมาก

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ของผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน พบว่า โดยภาพรวม นักเรียนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการ ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและระดับคุณธรรม จริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ

จากการศึกษา โรงเรียนควรสนับสนุนการสร้างหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจและพัฒนาในด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเองผ่านหนังสือ ตำรา สื่อเรียนรู้ประจำห้องสมุด และกิจกรรมต่างๆ ที่นักเรียนได้มี ส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมและควรสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติด้านการประหยัด โดยสนับสนุนการออมทรัพย์ รู้จักใช้เงินและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดผ่านโครงการสหกรณ์ของ โรงเรียน

คำสำคัญ: คุณธรรม จริยธรรม, คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน, การสอนพุทธศาสนาในโรงเรียน

Thesis Title	THE LEVEL OF OPINIONS RELATED TO MORALITY, ETHICS AND THE OPINIONS OF BEING CULTIVATED IN THE MORAL EDUCATION OF STUDENTS AT A SCHOOL IN BANGKOK
Author	Phramaha Wachira Paisopar
Degree	Master of Social Work
Department/Faculty/University	Department of Social Work Social Administration Thammasat University
Thesis Advisor	Associate Professor Lek Sombat
Thesis Co-Advisor	Phrapalad Surachet Surachettho, Ph.D
Academic Years	2019

ABSTRACT

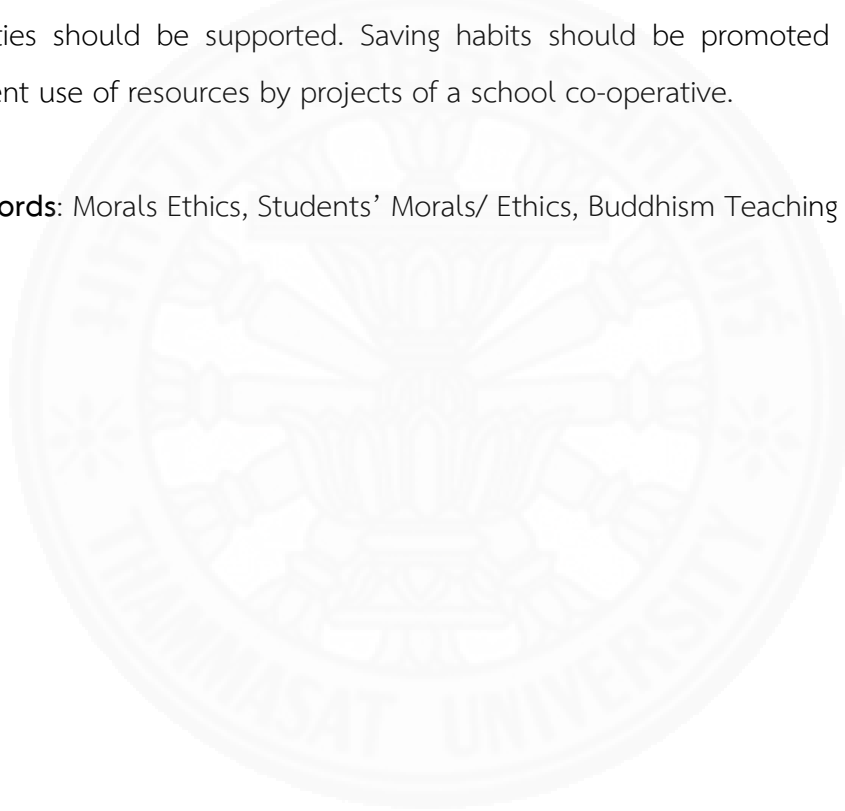
This Study on “The level of opinions related to morality, ethics and the opinions of being cultivated in the moral education of students at a school in Bangkok” aims to study student opinions on morals/ ethics and morals/ ethics cultivation of a school in Bangkok Metropolis. The population was 240 students of a school in Bangkok Metropolis. The data collection tool was questionnaire. By Statistical Package to the Social Science (SPSS), the data analysis covered percentage, mean, standard deviation, t-test and Chi-Square at the significant level of 0.05. The study result was summarized as the following.

Most of the student aged 12-16 years, studied in Secondary Year 1-6. Their parents were merchants/ business owners, company employees, government employees and had average income of 10,000-20,000 Baht per month. The overall opinions of the students on morals/ ethics cultivation by themselves, family, school, religious institute were at the high level (3.84). The overall opinions of the students on morals/ ethics in terms of discipline, honesty, gratitude, kindness, saving, harmony, volunteer spirit, were at the high level (4.01).

From comparison of general information (age, educational level, parent occupation, parent monthly income) and opinions on morals/ ethics cultivation and morals/ ethics level, it was found that the students of different ages, educational levels, parent occupations had indifferent opinions on morals/ ethics cultivation and morals/ ethics level at the significant level.

From the study, a school should enhance development of courses and activities on learning morals/ ethics. To ensure more student participation, self development of the students i.e. reading books, textbooks, library media and activities should be supported. Saving habits should be promoted by saving and efficient use of resources by projects of a school co-operative.

Keywords: Morals Ethics, Students' Morals/ Ethics, Buddhism Teaching in School

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงได้อันเนื่องมาจากความเมตตากรุณา และการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์จากคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ขออนุโมทนาขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภุชงค์ เสนานุช ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของพระอาจารย์ พระปลัด ดร.สุรเชษฐ์ สุรเชษฐโกศล ที่เสียสละเวลาอันมีค่า มาเป็นกรรมการ และที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ เล็ก สมบัติ กรรมการและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำให้คำปรึกษาทั้งในเวลาและนอกเวลา ศึกษา คอยช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด ผู้ศึกษาอนุโมทนาขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคนสำคัญของนักศึกษา นั่นคือ พระอาจารย์พระราชาอุปเสนาภรณ์ พระราชกิจจาภรณ์ พระศรีคุณาภรณ์ พระครูสิริวิหารการ พระครูปลัดพุทธิวงศ์รววัฒน์ โยมพ่อโยมแม่ และครอบครัวที่คอยถามถึงการศึกษาคอยให้กำลังใจว่า “เมื่อไหร่จะจบนานแล้วนะ” จนเป็นแรงผลักดันให้มีความตั้งใจในการทำวิทยานิพนธ์ ขอบคุณและขออนุโมทนาขอบคุณครูบาที่ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล

ท้ายที่สุดขอขอบคุณ คุณสุธิมา วุฒิการ (พีตวง) และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือด้านเอกสารต่างๆ ในการทำงานและติดต่ออาจารย์ที่ปรึกษาจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้คนหมู่มาก และงานวิจัยอื่นๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน หากมีความบกพร่องประการใดผู้ศึกษาขออภัยและขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พระมหาวชิระ ฝ้ายโสภา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญภาพ	(14)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 มุมเหตุจูงใจในการศึกษา	5
1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา	7
1.4 สมมติฐานการศึกษา	7
1.5 ขอบเขตของการศึกษา	7
1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	7
1.5.2 ขอบเขตด้านนักเรียน	7
1.6 นิยามศัพท์	8
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม	11
2.1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม	11
2.1.1.1 ความหมายของคำว่า คุณธรรม (Virtue)	11

	(7)
2.1.1.2 ความหมายของคำว่า จริยธรรม (Ethics)	13
2.1.2 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม	17
2.1.3 ลักษณะของคุณธรรมจริยธรรม	19
2.1.4 องค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรม	20
2.1.5 แนวทางการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	23
2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม	25
2.2.1 ทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kolberg)	26
2.2.1.1 ระดับจริยธรรม	26
2.2.1.2 ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	27
2.2.2 ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory)	28
2.2.3 ทฤษฎีต้นไม้ของดวงเดือน พันธมนาวิน	29
2.2.4 ทฤษฎีทางพุทธศาสตร์	31
2.2.5 ทฤษฎีสองปัจจัย	33
2.2.5.1 แรงจูงใจในการปฏิบัติตามทฤษฎี 2 ปัจจัย	35
2.2.5.2 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสองปัจจัย	37
2.2.6 นโยบายด้านการศึกษา	38
2.2.7 โรงเรียนวิถีพุทธ	40
2.2.8 การสอนศีลธรรมในโรงเรียน	41
2.3 ข้อมูลโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	43
2.3.1 ข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษา	43
2.3.2 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน	44
2.3.3 โอกาส และข้อจำกัดของโรงเรียน	44
2.3.4 ทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา	44
2.3.4.1 วิสัยทัศน์ (Vision)	44
2.3.4.2 พันธกิจ (Missions)	45
2.3.4.3 เป้าประสงค์ (Goals)	45
2.3.4.4 นโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน (School Operation Policy)	45
2.3.4.5 แผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)	45
2.3.4.6 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน	46
2.3.4.7 หลักการและเหตุผล	46
2.3.4.8 วัตถุประสงค์	47

	(8)
2.3.4.9 เป้าหมาย	47
2.3.4.10 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	47
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
2.4.1 คุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนนักเรียน	48
2.4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม	50
2.4.2.1 ปัจจัยภายใน	50
2.4.2.2 ปัจจัยภายนอก	51
2.4.3 กิจกรรมที่มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	51
2.4.4 วิธีการ ปัญหาและอุปสรรค ของการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	52
2.4.5 พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม	53
2.4.6 งานวิจัยต่างประเทศ	54
2.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	56
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา	57
3.1 วิธีการศึกษา	57
3.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	57
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	58
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	58
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	59
3.6 สถิติที่ใช้ในการศึกษา	62
3.7 จริยธรรมการวิจัยในคน	62
บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา	63
4.1 ข้อมูลทั่วไป	63
4.1.1 อายุ	63
4.1.2 ระดับการศึกษา	63
4.1.3 อาชีพของผู้ปกครอง	64
4.1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง	64

4.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	65
4.2.1 การได้รับการปลูกฝังด้วยตนเอง	65
4.2.2 การได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว	67
4.2.3 การได้รับการปลูกฝังจากโรงเรียน	69
4.2.4 การได้รับการปลูกฝังจากสถาบันศาสนา	70
4.3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	73
4.3.1 ด้านวินัย	73
4.3.2 ด้านซื่อสัตย์	75
4.3.3 ด้านกตัญญูกตเวที	76
4.3.4 ด้านเมตตา	78
4.3.5 ด้านประหยัด	79
4.3.6 ด้านสามัคคี	80
4.3.7 ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	81
4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน	84
4.4.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนตามสมมุติฐานการศึกษา	85
4.4.1.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	86
4.4.1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	87
4.4.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	88
4.4.1.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	89

	(10)
4.4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปกับระดับความคิดเห็นคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	90
4.4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	90
4.4.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	91
4.4.2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครอง กับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	92
4.4.2.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อ เดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	93
4.5 อภิปรายผลการศึกษา	94
4.5.1 การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	94
4.5.2 ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	97
4.5.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์	98
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	99
5.1 สรุปผลการศึกษา	99
5.1.1 ข้อมูลทั่วไป	99
5.1.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	99
5.1.3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	100
5.1.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปกับระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน	100
5.2 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา	100
5.2.1 ข้อเสนอแนะต่อโรงเรียน	100
5.2.2 ข้อเสนอแนะต่อสถาบันศาสนา	101
5.2.3 ข้อเสนอแนะต่อครอบครัว	101
5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	101

	(11)
รายการอ้างอิง	102
ภาคผนวก	108
ประวัติผู้เขียน	114

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก	28
3.1	นักเรียนที่ใช้ในการศึกษา	58
4.1	จำนวน ร้อยละของนักเรียนจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของ ผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง	64
4.2	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเอง	66
4.3	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมจากครอบครัว	68
4.4	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมจากโรงเรียน	70
4.5	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมจากสถาบันศาสนา	72
4.6	สรุปภาพรวมของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	73
4.7	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมด้านวินัย	74
4.8	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านซื่อสัตย์	75
4.9	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรม ด้านกตัญญูทวดเวที	77
4.10	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านเมตตา	78
4.11	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านประหยัด	80
4.12	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านสามัคคี	81

4.13 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	82
4.14 สรุปรภาพรวมของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน	84
4.15 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	86
4.16 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	87
4.17 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	88
4.18 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของ ผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	89
4.19 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	90
4.20 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	91
4.21 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	92
4.22 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของ ผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม	93

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ความเชื่อมโยงของทฤษฎีเซตส์กระจกเงา	29
2.2 ทฤษฎีต้นไม้จรียธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐาน และองค์ประกอบของจิตใจของ พฤติกรรมทางจรียธรรม	31
2.3 สมรรถภาพทางสังคมของ เกรชแฮม และ เรสซ์ลี	57
2.4 สมรรถภาพทางสังคม 3 ระดับ	61

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากพลวัตทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์อันเป็นผลสะท้อนมาจากปัจจัยอันหลากหลาย ทั้งจากสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบภายใต้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษอยู่ไม่น้อย และปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนนักเรียนยังมีปรากฏให้เห็นตามสื่อต่างๆ ในปัจจุบัน การสร้างคุณธรรม จริยธรรมในเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติที่เป็นหลักความประพฤติหรือแนวทางในการปฏิบัติตนให้กับเยาวชนนักเรียน ที่ควรแก่การยึดถือปฏิบัติเพื่อสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน การสร้างคุณธรรม จริยธรรมนั้นอาจปรากฏในสังคมในหลายมิติทั้งจากองค์กร หรือศาสนา อาจจะมีอยู่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ปี พ.ศ.2560 ได้ระบุไว้ในมาตรา 54 ว่า การศึกษาทั้งปวง ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ หรือแม้แต่รัฐบาลปัจจุบันก็ยังมั่นนโยบายที่จะจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและ การเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 12: พ.ศ.2560-2564) ในหัวข้อ 2.3.7 กล่าวไว้ว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ กระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยในสังคมที่เป็นยุคดิจิทัล ส่งผลให้ค่านิยมในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนไทยบางส่วนไม่สามารถเลือกรับปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงส่งผลให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของคนไทยถูกกลืนโดยวิถีชีวิตแบบใหม่ มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่า การคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบาย เชื่อข่าวลือ ขาดความอดทน ขาดวินัย วัตถุนิยม ยอมรับคนที่ฐานะมากกว่าคนดีมี

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ระบุไว้ว่า ประเทศไทยที่ก้าวเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ในการพัฒนาประเทศชาติ และคนในประเทศมีทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของนักเรียนที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ย่อมมีปัญหาต่างๆ ที่ตอกค้ำและต้องแก้ไข รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ.2560 กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ภาวะการณ์ของภูมิภาคและโลกที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ทุกประเทศต้องเร่งศึกษาเรียนรู้และปรับตัวให้พร้อมเผชิญกับสภาพวิกฤตด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งจากการผันแปรของธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ พร้อมทั้งเร่งปลูกฝังเจตคติและความตระหนักในการพัฒนาหรือเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของประชาชน ปลูกจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการกระทำ มีคุณธรรม จริยธรรม และน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้ให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรับมือกับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งในระดับประเทศและพื้นที่ และการนำประเทศไทยไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำและการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมพร้อมกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคการศึกษาต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการให้ความรู้ทักษะสร้างทัศนคติและความตระหนักแก่ผู้เรียนและคนทุกช่วงวัยในเรื่อง ความสำคัญของการพัฒนาและเติบโตในสังคมที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถปรับตัวในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติอย่างรวดเร็วและรุนแรงมีคุณธรรม จริยธรรม และรับผิดชอบต่อในการกระทำของตน พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถปรับตัวได้ในสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงและการเติบโตควบคู่ไปกับคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สำหรับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 5 นี้ มีแผนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมาย ดังนี้

1. คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครู/บุคลากรทางการศึกษาได้รับการอบรมพัฒนาในเรื่องการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ความมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น และสถาบันอุดมศึกษาที่ติดอันดับมหาวิทยาลัยสีเขียวของโลกเพิ่มขึ้น เป็นต้น

2. หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น สถานศึกษา/สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น และสื่อสารมวลชนที่เผยแพร่หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น เป็นต้น

3. การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในสาขาต่างๆ เพิ่มขึ้น เป็นต้น โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริม สนับสนุน การสร้างจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้

ทั้งนี้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กำหนดวัตถุประสงค์ มุ่งให้มีการวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์มีคุณธรรม จริยธรรม และจากการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทย พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และจิตสาธารณะ จากการสะท้อนปัญหาของนักเรียนและครู พบว่า ในปัจจุบันนักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึง ประสงค์อยู่บางประการ (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) เช่น

1. พฤติกรรมขาดวินัย เช่น มาสาย หนีเรียน แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ใช้โทรศัพท์มือถือผิดกาลเทศะ
2. พฤติกรรมขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น เข้าแถว-เดินแถวไม่เป็นระเบียบ ไม่มีสัมมาคารวะ พูดคำหยาบ

3. พฤติกรรมขาดความรับผิดชอบ เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ลอกการบ้าน ไม่ส่งการบ้าน คะแนนไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน ไม่มีสิทธิ์สอบ ไม่ปิดน้ำ-ไฟหลังใช้ ไม่รักษาความสะอาดในโรงเรียน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ

4. พฤติกรรมขาดความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ลักขโมย พุดโกหก ทุจริตการสอบ เก็บของได้ ไม่ส่งคืน

5. พฤติกรรมเสี่ยง / ก้าวร้าว เช่น สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท ติดเกม ฟุ่มเฟือย ทำลายทรัพย์สินของส่วนรวม ชมชู้รังแกเพื่อน-รุ่นน้อง ตั้งครรภ์ระหว่างเรียน

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี

2. เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

3. เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

4. เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

และที่สำคัญ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณบดินทรเทพยวรางกูร ได้ประทานพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของไว้ว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน (พระราชกระแสรับสั่ง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เรื่องการศึกษา เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560) ได้แก่

1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง

2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม

3. มีงานทำ-มีอาชีพ

4. เป็นพลเมืองดี

และจะเห็นว่าปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันกล่าวได้ว่ามีความรุนแรงและขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างน่าวิตก เมื่อพิจารณาถึงรากเหง้าของปัญหาทำให้ทราบได้ว่าเกิดจากการขาดการบูรณาการทางความคิด และการดำเนินงานร่วมกันของสถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องนำมาสู่กระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่ขาดประสิทธิภาพ ไม่ครอบคลุมทุกมิติของปัญหาและมิติของการพัฒนา ประกอบกับสภาวะการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันตกอยู่ในขั้นวิกฤตเกิดวิกฤตศีลธรรมและจรรยาบรรณในตัว จึงจำเป็นต้องสร้างโอกาสให้เยาวชนนักเรียนในการฝึกพัฒนาตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยรวม เพื่อให้เกิดการหล่อหลอมคุณธรรม และจริยธรรมให้กับเยาวชนนักเรียน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา ต้องตั้งอยู่บนหลักการที่เป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์รอบ

ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม พร้อมทั้งเป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น ปัญหาความอ่อนแอทางด้านคุณธรรม และ จริยธรรมของเยาวชนไทย มีเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะในกลุ่มของเยาวชนนักเรียน ตามที่มีข่าว ให้ได้รับรู้กันผ่านสื่อต่างๆ เป็นระยะๆ ดังนั้นเยาวชนจึงควรที่จะได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อจะได้เป็นส่วนที่ดีของสังคมในอนาคต การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนั้นใช้เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ฝ่ายเดียว จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆด้วย เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา โรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถาบันศาสนา การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนนั้น ควรที่เริ่มจากการ ดูแลเอาใจใส่ของบิดามารดาในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันเบื้องต้นที่จะช่วยให้เยาวชน มีความเข้าใจในคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม ไม่ว่าจะเป็นการเคารพเชื่อฟังปฏิบัติในคำสอน มีความรับผิดชอบในตนเอง

พระมหาสุวณฺ์ วรวรรณปริชา (2552) กล่าวว่า ในส่วนของโรงเรียนที่เปรียบเสมือน บ้านหลังที่สองของเยาวชน เพราะในวัยเรียนเยาวชนส่วนใหญ่ต้องใช้ชีวิต ทำกิจกรรมอยู่ในภายใน โรงเรียนมากกว่าอยู่กับครอบครัว ซึ่งภายในโรงเรียนล้วนประกอบไปด้วยสิ่งแวดล้อมมากมายเช่น เพื่อน ครู อาจารย์ และระบบการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนจึงนับว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการปลูกฝังคุณค่าทางคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชน โรงเรียนในฐานะสถาบันทางการศึกษา นอกจากมีหน้าที่ให้วิชาความรู้แก่นักเรียนแล้วยังมีส่วนช่วยในการขัดเกลาอบรมบ่มเพาะคุณค่าทาง คุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนนอกเหนือจากสถาบันครอบครัวและสถาบันทางศาสนาที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนด้านศีลธรรม จริยธรรมอันดีงามให้แก่เด็กและเยาวชนโดยผ่านกิจกรรมสำคัญ ต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักเรียน เช่น กิจกรรม เนื่องในวันแม่ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม การตอบปัญหาธรรม รวมไปถึงกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา นอกเหนือจากกิจกรรมที่สำคัญแล้ว ยังรวมไปถึงการสอนศีลธรรมในชั้นเรียนโดยมีพระวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้ด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม โดยคาดหวังให้เยาวชนได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เยาวชนได้ทำ ความเข้าใจในคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม พร้อมเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพของสังคมต่อไป

1.2 มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 5 นี้ ที่มีเป้าประสงค์เกี่ยวกับแผนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริม คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนทุกช่วงวัย ให้มีจิตสำนึกรักชาติ สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
 ความมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
 เพิ่มขึ้น พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ของ สถานศึกษา/สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอน
 และกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
 พอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น เป็นต้น

จากการศึกษาสรุปข้อความข้างต้น พบว่า มีเนื้อหาที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาด้าน
 คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
 และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ใน
 ด้านโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ก็มีทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้อง
 กับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ที่จะมุ่งมั่นจัดการการศึกษา เสริมสร้างนักเรียนให้มี
 ความรู้คู่คุณธรรม มีทักษะชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้รักสามัคคี มีความเป็นไทย
 โดยมีพันธกิจ (Missions) ที่มุ่งเน้นในการปลูกฝัง และสร้างเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม บนพื้นฐาน
 ความเป็นไทย มีเป้าประสงค์ (Goals) ให้นักเรียนมีคุณธรรม บนพื้นฐานความเป็นไทยโรงเรียน
 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีการปลูกฝังระเบียบ
 วินัย คุณธรรม จริยธรรม รับผิดชอบต่อสังคม สำนึกในความเป็นไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษา เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานทาง
 การศึกษาที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษาที่มุ่งปรับปรุงโครงสร้าง
 การบริหารและจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 ด้านการพัฒนา
 คุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยมีโครงการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่
 ดี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ขึ้น โดยมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นในด้าน
 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในนักเรียนให้มากขึ้นผ่านหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมวัน
 สำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมทำบุญตักบาตรวันพระ อบรมคุณธรรมจริยธรรม ประจำวันศุกร์
 กิจกรรมสัปดาห์ติวเข้มและการสอบธรรมศึกษา กิจกรรมค่ายธรรมศึกษาภิวัตน์ กิจกรรมอบรม
 ปฏิบัติการเชิงคุณธรรม ปฏิบัติธรรมนำศิษย์ดีบนวิถีพอเพียง กิจกรรมปฏิบัติธรรมประจำวันศุกร์เป็น
 ต้น และที่สำคัญโรงเรียนถือว่าเป็นโรงเรียนที่มีความใกล้ชิดและผูกพันกับสถาบันศาสนาอีกโรงเรียน
 หนึ่งและเป็นโรงเรียนที่ทางวัดให้การสนับสนุนในด้านกิจกรรมต่างๆ และมีครูพระสอนศีลธรรมประจำ
 โรงเรียนเป็นประจำทุกภาคการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับ
 นักเรียนมาโดยตลอดมา ดังนั้นจึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงระดับคุณธรรม
 จริยธรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นโดยผ่านการได้รับการปลูกฝังด้วยตนเอง ครอบครัว โรงเรียน หรือ

สถาบันศาสนาที่มีส่วนช่วยให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมว่ามีมากหรือน้อยเพียงใด และเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

1.4 สมมติฐานการศึกษา

1. นักเรียนอายุต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน
2. นักเรียนที่มีระดับการศึกษาที่เรียนต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน
3. อาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎีทางด้านคุณธรรม และจริยธรรม รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมมีรายละเอียดดังนี้

1. ในเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ หนังสือ พระไตรปิฎกอื่นๆ
2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 ขอบเขตด้านนักเรียน

นักเรียนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นปีที่ 1-6 ในปีการศึกษา 2562 มีจำนวน 240 คน ข้อมูลจำนวนนักเรียนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากฝ่ายทะเบียนของโรงเรียน

1.6 นิยามศัพท์

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง ระดับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมในการแสดงออกทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ในตน กล่าวคือ ความเป็นผู้ที่ทำดี พุทธิ คิทธิ ปฏิบัติตนตามหลักความถูกต้อง ตามกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ

คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เป็นลักษณะของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ เป็นสภาพคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์ เป็นตัวกระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดีงาม เป็นสิ่งที่ดีงามทางจิตใจ เป็นคุณค่าของชีวิตในการบำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่น

จริยธรรม หมายถึง หลักหรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกให้เห็นถึงการปฏิบัติดี ปฏิบัติถูกต้อง อันเป็นผลมาจากความคิดที่สั่งคม หรือบุคคลมีความเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ดีทั้งทางกาย วาจา ใจเป็นกรอบกำหนดไว้เพื่อให้สังคมเกิดความ เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความร่มเย็นเป็นสุข มีความรักความสามัคคีและมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง หลักปฏิบัติที่สำคัญมีความครอบคลุมในกระบวนการดำเนินชีวิตในสังคมที่เหมาะสมที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยและนำไปประพฤติปฏิบัติมีประกอบไปด้วยความดีคุณความดีทั้งทางกาย วาจา ใจ ให้เกิดประโยชน์กับตนเองหรือผู้อื่นในสังคม 7 ประการ คือ

1. ด้านวินัย หมายถึง ประพฤติในขอบเขตกฎระเบียบต่างๆ ไม่มาโรงเรียนสาย แต่งกายถูกระเบียบ รวมถึงการมีวินัยในตนเอง
2. ด้านซื่อสัตย์ หมายถึง ประพฤติตนตรงต่อเวลา ต่อหน้าที่ ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบการสอบ ไม่ลอกการบ้าน และมีความจริงใจต่อเพื่อน
3. ด้านกตัญญูกตเวที หมายถึง มีความเคารพต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูบาอาจารย์ ร่วมไปถึงการแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณต่อผู้มีพระคุณอย่างเหมาะสม
4. ด้านเมตตา หมายถึง ความรักปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุขการแสดงออกถึงการมีน้ำใจ รู้จักแบ่ง เสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและผู้อื่นในสังคม ไม่เห็นแก่ตัวรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น
5. ด้านประหยัด หมายถึง คือการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย รู้จักพอประมาณ รู้จักเก็บออม ใช้ทรัพยากร และสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัดอย่างคุ้มค่า
6. ด้านสามัคคี หมายถึง การเปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของบุคคลรอบข้างทั้งที่เป็นเพื่อน พี่ น้อง และคนในครอบครัว และรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง
7. ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หมายถึง ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบของโรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวม รู้จักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้จากทางสังคม โดยอาศัยปัจจัยทั้งภายในและภายนอก เช่น ตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนาที่ช่วยเกิดการเรียนรู้ ปลูกฝังค่านิยม สร้างความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องในด้านคุณธรรมจริยธรรม

1. การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้วยตนเอง หมายถึง การศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจด้วยตนเอง จากหนังสือตำรา สื่อ และจากการสังเกตจากบุคคลตัวอย่าง เป็นการรู้จักใช้ปัญญาของตนพิจารณาเหตุผล ความถูกต้อง มีวิธีการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล คือ สามารถแยกแยะไตร่ตรองถึงความสัมพันธ์ต่างๆ

2. การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากครอบครัว หมายถึง การทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวในการบ่มเพาะวางรากฐานกฎกติกาด้านคุณธรรมจริยธรรมของสมาชิกในครอบครัว การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างความเคารพเชื่อฟังตามคำสั่งสอน การสร้างความอบอุ่นความมั่นคงให้ครอบครัว

3. การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จากโรงเรียน หมายถึง นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จากโรงเรียนผ่านนโยบาย หลักสูตรหรือกิจกรรมต่างๆ มีที่ส่วนในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน เช่น มีสื่อการเรียนรู้ มีกิจกรรมโรงเรียนสีขาว เข้าค่ายคุณธรรม กิจกรรมอบรมปฏิบัติการเชิงคุณธรรม รวมไปถึงกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการสนับสนุนส่งเสริมยกย่องชมเชยนักเรียนที่เป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรม จริยธรรม

4. การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จากสถาบันศาสนา หมายถึง สถาบันศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนผ่านการเรียนการสอน ศิลธรรม และธรรมศึกษา มีพระเป็นผู้อบรมค่ายคุณธรรม กล่าวสัมโมทนียกถาประจำทุกวันในกิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ รวมไปถึงกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

2. ทำให้ทราบถึงการระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน โรงเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร” ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

2.1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

2.1.1.1 ความหมายของคำว่า คุณธรรม (Virtue)

2.1.1.2 ความหมายของคำว่า จริยธรรม (Ethics)

2.1.2 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

2.1.3 ลักษณะของคุณธรรมจริยธรรม

2.1.4 องค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรม

2.1.5 แนวทางการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

2.2.1 ทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kolberg)

2.2.2 ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory)

2.2.3 ทฤษฎีต้นไม้ของดวงเดือน พันธุมนาวิน

2.2.4 ทฤษฎีทางพุทธศาสตร์

2.2.5 ทฤษฎีสองปัจจัย

2.2.6 นโยบายด้านการศึกษา

2.2.7 โรงเรียนวิถีพุทธ

2.2.8 การสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 คุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนนักเรียน

2.3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

2.3.3 กิจกรรมที่มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

2.3.4 วิธีการ ปัญหาและอุปสรรค ของการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

2.3.5 พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม

2.3.6 งานวิจัยต่างประเทศ

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

2.1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า “คุณธรรมจริยธรรม” คำทั้งสองมีความหมายเป็นอันเดียว หรือมีความหมายเหมือนกัน ในความเป็นจริงคำว่า คุณธรรม กับคำว่า จริยธรรม เป็นคำที่แยกออกจากกันเป็น 2 คำ และมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่า คุณธรรม และจริยธรรมให้ถ่องแท้ก่อน

2.1.1.1 ความหมายของคำว่า คุณธรรม (Virtue)

Longman Dictionary of contemporary English (1995) ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Virtue” ไว้ 2 ประการด้วยกัน คือ 1) หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการกระทำจนเคยชิน 2) หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิด และมาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับความประพฤติและศีลธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง สภาพคุณงามความดี

พุทธทาสภิกขุ (2505) ได้ให้หรืออธิบายคำว่า คุณธรรม ไว้ว่า คุณ หมายถึง คำที่มีอยู่ในแต่ละสิ่งซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ เป็นไปได้ทั้งทางดีและทางร้าย คือ ไม่ว่าจะทำให้จิตใจยินดีหรือยินร้ายก็เรียกว่า “คุณ” ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมัน ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมาย 4 อย่าง คือ

1. ธรรมะ คือ ธรรมชาติ
2. ธรรมะ คือ กฎของธรรมชาติที่เรามีหน้าที่ต้องเรียนรู้
3. ธรรมะ คือ หน้าที่ตามกฎหมายของธรรมชาติ เรามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ
4. ธรรมะ คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น เรามีหน้าที่จะต้องมี หรือใช้

มันอย่างถูกต้อง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2554) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นภาพของจิตใจที่เป็นคุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ คือ

1. เมตตา คือ ความรักปรารถนาดี เป็นมิตร อยากให้ผู้อื่นมีความสุข
2. กรุณา คือ ความสงสารอยากช่วยเหลือผู้อื่นมีความสุข
3. มุทิตา คือ ความพลอยยินดีพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่ประสบความสำเร็จให้มีความสุขหรือก้าวหน้าในการทำสิ่งที่ดีงาม

4. อุเบกขา คือ การวางตัววางใจเป็นกลาง เพื่อรักษาธรรมเมื่อผู้อื่นควร

จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาตามเหตุและผล

5. จาคะ คือ ความมีน้ำใจเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว
 กระทรวงศีกษาธิการ (2550) ให้ความหมาย “คุณธรรม” ไว้ว่า สิ่งดีงาม
 เป็นมโนธรรมเป็นเครื่องประคับประคองใจให้เกลียดความชั่ว กลัวบาป เกิดจิตสำนึกที่ดีมีความสงบ
 เย็นภายใน และเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นและเหมาะสมกับความต้องการใน
 สังคมไทย

จรัล แก้วเป็ง (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม คือ ค่านิยมที่
 เหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติให้ถูกต้อง ตลอดจนทำให้เกิดความสุขความพึงพอใจให้กับตนเองและ
 เกิดสันติสุขต่อสังคม และสามารถที่จะปลูกฝังกันได้ เมื่อบุคคลเกิดคุณธรรมอย่างหนึ่งก็จะส่งผลให้เกิด
 คุณธรรมด้านอื่นๆ ตามมา

วัฒนากร เรื่องจินดา (2548) ได้กล่าวถึง ความหมายของคุณธรรมและ
 จริยธรรม โดยอ้างถึงคำจำกัดความที่อริสโตเติล ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า เป็นคุณสมบัติที่
 ทำให้มนุษย์บรรลุถึงจุดหมายเฉพาะของความเป็นมนุษย์ได้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
 คุณธรรมทางปัญญา (Intellectual Virtue) และคุณธรรมทางจริยธรรม (Ethical Virtue) โดยได้
 กล่าวว่า คุณธรรมทางปัญญา เกิดจากการสอนและการไตร่ตรองทางปรัชญาที่ต้องอาศัยเวลา และ
 ประสบการณ์ ส่วนคุณธรรมทางจริยธรรม เป็นผลมาจากลักษณะนิสัย เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีอยู่ก่อน แต่เป็น
 ผลมาจากการฝึกฝนจนเป็นนิสัย

ลิขิต ธีรเวคิน (2548) ได้ให้ความหมายของ “คุณธรรม” ไว้ว่า หมายถึง
 จิตวิญญาณของปัจเจกบุคคลศาสนาและอุดมการณ์เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วย
 ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณสังคมต้องมีจิตวิญญาณคุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกลมกลืน
 เรียนรู้โดยพ่อ-แม่สถาบันการศึกษาศาสนาพรรคการเมืองและองค์กรของรัฐ

วศิน อินทสระ (2549) ได้กล่าวถึง คุณธรรม ไว้ว่าหมายถึง อุปนิสัยอันดี
 งามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยนี้ได้มาจากความพยายาม และความประพฤติที่ดีต่อกันมาเป็น
 เวลานาน

ประภาศรี สีหอำไพ (2550) ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม”
 หมายถึง หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกรับชอบชั่วดีทางศีลธรรมมีคุณงามความดีภายในจิตใจจน
 เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดีการกระทำที่ดีย่อมได้รับผลของความดี คือ ความชื่นชมยกย่องใน
 ขณะที่การกระทำชั่วย่อมได้รับผลของความชั่ว คือ ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ต่างๆ

สว่าง ชูช่วย (2551) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักใน
 การประพฤติปฏิบัติที่สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น จริยธรรม หมายถึง หลักประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้
 ผู้อื่นเดือดร้อน เสียหาย

คุณธรรมที่สำคัญยิ่งของคนในชาติที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านทางพระพุทธศาสนาโดยปรัชญาแนวคิดนั้นเน้นหลักธรรมที่เป็นสัจธรรมเป็นวิธีการสอนการเผยแผ่สืบทอดหลักธรรมสู่การปฏิบัติเน้นคุณธรรมในการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลหลักธรรมที่เป็นหัวใจพุทธศาสนา นำมาสั่งสอนมี 3 ประการ คือ 1) ให้เว้นจากความชั่วทั้งปวง 2) ให้ทำความดี 3) ให้ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์สะอาด

หลักธรรมที่พระพุทธศาสนานำมาประกาศเป็น “คุณธรรม” อันมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งหมด คือ เมื่อปฏิบัติตามข้อธรรมข้อใดข้อหนึ่งแล้วย่อมเกี่ยวข้องกับข้อธรรม ข้ออื่นๆ ตามมาเป็นแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่กำหนดข้อประพฤติปฏิบัติทางกายและใจเริ่มตั้งแต่ข้อปฏิบัติพื้นฐานทางกายไปสู่ขั้นสูงที่เป็นข้อปฏิบัติทางความคิด เพื่อความหลุดพ้นทางจิตใจ

สรุปได้ว่าคุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เป็นลักษณะของความรู้อีกนิกคิดทางจิตใจ เป็นสภาพคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์เป็นเวลายาวนานเป็นตัวกระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ตั้งงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ตั้งงามทางจิตใจ เป็นคุณค่าของชีวิตในการบำเพ็ญประโยชน์ ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนมนุษย์ ให้เกิดความรักสามัคคี ความอบอุ่นมั่นคงในชีวิต ดังนั้นคุณธรรมเป็นบ่อเกิดของจริยธรรม

2.1.1.2 ความหมายของคำว่า จริยธรรม (Ethics)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2554) ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” หมายถึง ธรรม คือ ความประพฤติ การดำเนินชีวิต ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม ความหมายตามบัญญัติสมัยปัจจุบัน กำหนดให้จริยธรรม เป็นคำแปลสำหรับคำภาษาอังกฤษว่า Ethics นอกจากนี้ยังให้ความหมายว่า จริยะ หรือจริยธรรม อันประเสริฐ เรียกว่า พรหมจริยะ แปลว่า ความประพฤติอันประเสริฐ หมายถึง มรรคมงคล 8 หรือ ศีลสมาธิปัญญา

พุทธทาสภิกขุ (2553) ได้อรรถาธิบายความหมายของคำว่าจริยธรรม แปลว่าเป็นสิ่งที่พึงประพฤติจะต้องประพฤติในส่วนศีลธรรมนั้นหมายถึงสิ่งที่กำลังประพฤติอยู่หรือประพฤติแล้วจริยธรรมหรือ Ethics อยู่ในรูปของปรัชญาคือสิ่งที่ต้องคิดต้องนึกส่วนเรื่องศีลธรรม Morality นี้ต้องทำอยู่จริงๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า

พระมหาสุธี สุพร (2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของกาย วาจา ใจ เพื่อเป็นกลไกให้เกิดความสงบสุข ให้สังคมปราศจากการทำชั่ว

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2546) ได้กล่าวถึง จริยธรรม ไว้ว่า เป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมทางกาย วาจา และการใช้อิทธิฤทธิ์ ในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม
2. จิตใจของเรา ซึ่งมีเจตจำนง ความตั้งใจ แรงจูงใจที่จะทำให้เรามีพฤติกรรมสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร ตามภาวะและคุณสมบัติต่างๆ ของจิตใจนั้นๆ
3. ปัญญา ความรู้ ซึ่งเป็นตัวชี้ทางให้ว่าเราจะสัมพันธ์อย่างไรจึงจะได้ผล และเป็นตัวจำกัดขอบเขตว่าเราจะสัมพันธ์กับอะไร จะใช้พฤติกรรมได้แค่ไหน เรามีปัญญา มีความรู้แค่ไหนเราก็ใช้พฤติกรรมได้ในขอบเขตนั้น ถ้าเราขยายปัญญาความรู้ออกไป เราก็มีพฤติกรรมที่ซับซ้อนและได้ผลดียิ่งขึ้น

ทิสนา แคมมณี (2547) ได้ให้ความหมายของ “จริยธรรม” หมายถึง ความประพฤติหรือการกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่ตั้งงามเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งหลักเกณฑ์มาตรฐานของความประพฤติที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้อื่นต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสันติสุขในสังคม

เพ็ญแข ประจันปัจจนิก และคณะ (2551) ให้ความหมายของคำว่า “จริยธรรม” ไว้ว่า หมายถึงหลักการ ศีลธรรม ความรู้สึกลึกซึ้งของชีวิต พฤติกรรมอันดีงามที่ปลูกฝังอยู่ในตัวบุคคล สามารถใช้เป็นแนวทางให้แก่บุคคลในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นเกณฑ์ในการตัดสินพฤติกรรมของบุคคลว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี ควรจะทำหรือไม่ควรทำ

นิเวศน์ คำรัตน์ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติ ปฏิบัติ ให้เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น

พระมหาสนั่น สุภาวหะ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม เป็นข้อปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม โดยให้สอดคล้องกับระเบียบ วัฒนธรรม ประเพณีของสังคมต่างๆ

เจฟเฟอรี (Jeffreys) (2523) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานของความดี ความเลว เป็นพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ความดีงามและละเว้น ในสิ่งที่เลวร้ายทั้งปวง

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง การกระทำอันดีงามที่เกิดจากการมีคุณธรรมในเรื่องนั้นๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

สรุปได้ว่า “จริยธรรม” หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการปฏิบัติดี ปฏิบัติถูกต้อง อันเป็นผลมาจากความคิดที่สังคม หรือบุคคลมีความเห็นว่าเป็นการปฏิบัติ

ที่ดี เป็นกรอบกำหนดไว้เพื่อให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความร่มเย็นเป็นสุข มีความรัก ความสามัคคีและมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต

ดังนั้น คุณธรรมและจริยธรรม จึงหมายถึง กรอบแนวคิดและข้อปฏิบัติ ตามวัฒนธรรมและประเพณีที่สังคมร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อลดปัญหา ข้อผิดพลาดของคนในสังคม เป็นข้อปฏิบัติที่ดั่งามทางตาม กุศลธรรม 3 อย่าง คือ การประพฤติดี ทางกาย การประพฤติดีทางวาจา และการประพฤติดีทางใจซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์บุคคลและสังคม

พระมหาปริญา ตรีธัญญา (2549, อ้างถึงใน พระมหาธวัณต์ วรธรรมปริชา 2552) ได้อธิบายคำว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม หรือ คุณความดี (ศีลธรรม) ที่นำไปประพฤติปฏิบัติ ก่อให้เกิดสุข ในชีวิตและสังคมแสดงออกมาให้เห็นเป็น “รูปธรรม” ของเยาวชน ได้แก่ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความกตัญญูกตเวทิตี ความซื่อสัตย์ สุจริต ความประหยัด ซึ่งในที่นี้ หมายถึง

1. ความมีระเบียบ หมายถึง ความประพฤติของเยาวชนที่แสดงออกมาถึง การมีสัมมาคารวะ การรู้จักกาลเทศะ การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม ประพฤติตนเป็นพลเมืองดี

2. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความประพฤติของเยาวชนที่แสดงออกมา ซึ่งได้แก่ ความขยันหมั่นเพียรตามบทบาทหน้าที่ การเคารพสิทธิผู้อื่น การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ในสังคม การตรงต่อเวลา ความไม่เกียจคร้าน การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ความสามัคคี ความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

3. ความกตัญญูกตเวทิตี หมายถึง ความประพฤติของเยาวชนที่แสดงออก ต่อผู้มีอุปการะ คือ บิดา มารดา ครู อาจารย์ โดยการเคารพเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอน การให้ความ ช่วยเหลือตามความสามารถของตน

4. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ความประพฤติของเยาวชนที่แสดง ออกมา ซึ่งได้แก่ การไม่ลักขโมย ไม่พูดโกหก ไม่เอาเปรียบผู้อื่น การไม่ทุจริต

5. ความประหยัด หมายถึง ความประพฤติของเยาวชนที่แสดงออกมา ซึ่งได้แก่ การประหยัดอดออม การใช้จ่ายแต่พอเพียง เห็นคุณค่าของสิ่งของต่างๆ

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์ (2552) ได้สรุปรวมทั้งคุณธรรม และจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี ทั้งพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ดังนั้นเมื่อมีการกล่าวถึงคำว่าคุณธรรมก็มักจะกล่าวถึงคำว่าจริยธรรมรวมกันไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมที่สังเกตได้จากคุณลักษณะที่บ่งชี้ภายใต้สถานการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน 4 ด้าน คือ

1. ด้านกาย คือ การดูแลตนเอง และการมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทางวัตถุโดยไม่เบียดเบียนตนและสิ่งรอบตัวได้แก่ ดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน และบริโภคใช้สอย สิ่งต่างๆ ในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมได้คุณค่าแท้แท้

- 1.1 ดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย
- 1.2 แต่งกายสะอาดเรียบร้อย
- 1.3 ดูแลรักษาและจัดเก็บของใช้ส่วนตัว
- 1.4 ดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียนหรือโรงเรียน
- 1.5 ไม่ทิ้งขว้างและทำลายสิ่งของหรือสาธารณสมบัติในโรงเรียน
2. ด้านสังคม คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นได้แก่ มีวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น และมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีกับผู้อื่น อาทิ
  - 2.1 เข้าแถวอย่างมีระเบียบ
  - 2.2 ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและห้องเรียน
  - 2.3 ไม่ฉีกผลงานหรือทำลายสิ่งของของเพื่อน
  - 2.4 เคารพสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
  - 2.5 พุดจาสุภาพ ไพเราะมีคำลงท้าย
  - 2.6 รับฟังข้อโต้แย้งของเพื่อนได้
  - 2.7 แสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ด้วยความอ่อนน้อมงตามมารยาทไทย
3. ด้านจิตใจ คือ การมีสมรรถภาพทางจิตดี ได้แก่ มีสติ สมาธิ และความเพียร การมีสุขภาพจิตดี ได้แก่ ร่าเริงเบิกบาน มีความสุขในการเรียนรู้และการพัฒนาตน และการมีคุณภาพจิตดี คือมีความเมตตากรุณาและมีความกตัญญู อาทิ
  - 3.1 มีความตั้งใจ รู้ตัวอยู่เสมอ ไม่เลื่อนลอย
  - 3.2 มีความระมัดระวังในคำพูดและการกระทำ
  - 3.3 มุ่งมั่นในการทำงานอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ
  - 3.4 อุดหนุน อุดหนุนไม่แสดงอารมณ์โกรธหรือหงุดหงิด
  - 3.5 ภูมิใจในผลงานและความสำเร็จของตน
  - 3.6 ช่วยเหลือเพื่อนในเรื่องต่างๆ อย่างเต็มใจ
  - 3.7 มีพฤติกรรมทางกายและวาจาที่ดีต่อพ่อแม่ ครู
  - 3.8 เต็มใจที่จะทำงานบำเพ็ญประโยชน์
4. ด้านปัญญา คือ การมีความรู้ความเข้าใจในเหตุผล เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการทำสิ่งดี และคิดแก้ปัญหาได้ ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจแยกแยะสิ่งดีและไม่ดี ใฝ่รู้แสวงหาความจริงและใฝ่สร้างสรรค์อยู่เสมอ และรู้เท่าทันและแก้ไขปัญหาได้ อาทิ
  - 4.1 บอกได้ว่าอะไรดีไม่ดี มีคุณมีโทษ ควรทำไม่ควรทำ
  - 4.2 สรุปลวิเคราะห์การกระทำของตนเองได้

4.3 บอกเหตุและผลของการกระทำได้

4.4 สนใจใฝ่รู้ และสร้างสรรค์

4.5 แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล

2.1.2 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

ด้วยภาวะการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในสังคมไทยปัจจุบัน เมื่อพิจารณาโดยรอบ หาทงที่ผ่อนบรรเทาปัญหาต่างๆ ให้คนไทยหันหน้าเข้าหากัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ปัญหาในสังคม เพื่อความเจริญทั้งทางด้านมนุษย์และวัตถุ จะด้วยการปฏิบัติตามแนวทางอย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่อยู่บนฐานรากของกระทำทั้งปวง คือ หลักของคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ตั้งมาควรแก่การประพฤติปฏิบัติ การพัฒนาบุคคลโดยใช้หลักคุณธรรม เป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาคนในสังคมมนุษย์ให้มีแต่ความสุข ความทุกข์ลดลง ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ขึ้นอยู่กับ การศึกษา และการพัฒนาการของสังคมจึงจะให้สังคมนั้นประกอบไปด้วยหลักของคุณธรรมจริยธรรม ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา มีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ อาทิ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง ปัญหาทางสังคม รวมถึงปัญหาที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ของประชาชน เพื่อให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้าประเทศ

เพื่อ แช ประจันปัจฉนิก และคณะ (2551) ได้นำเสนอพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานไว้ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมเพื่อให้เป็นสมบัติของคนไทยทั้งประเทศ มีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น
3. การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้สละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ดังนั้น คุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 4 ประการ ประชาชนทุกคนควรนำมาประพฤติปฏิบัติ จะช่วยให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุข ร่มเย็น และส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (2551) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมไว้พอสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ และคุณธรรม

ซึ่งจำเป็นต้องกระทำตั้งแต่วัยเด็ก จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต

ป่วย อังภากรณ์ (2545) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของคุณธรรม และจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้พอสรุปได้ว่า การศึกษาคควรมุ่งหมาย ต่อไปนี้

1. เพื่อที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม เป็นพลเมืองดี มีความคิดชอบ ทำชอบ ประพฤติชอบ

2. ควรจะอบรมนักเรียน รวมทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยให้รู้จักใช้ความคิด รู้จักบำรุงสติปัญญาให้เฉียบแหลมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์แก่ตนและแก่ประชาชน

3. ฝึกนักเรียนให้มีความรู้สำหรับใช้ประกอบอาชีพ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่นพร้อมได้แสดงทัศนะเพิ่มเติมอีกว่า การศึกษาอบรมดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในสถานศึกษาเท่านั้น โดยเฉพาะในหัวข้อที่ 1 ควรจะได้รับการอบรมจากทางบ้าน ข้อนี้สำคัญมาก แม้จะเป็นเรื่องที่รู้ๆ กันอยู่ แต่ด้วยสมัยปัจจุบันพ่อ-แม่ ผู้ปกครอง มักโยนความรับผิดชอบไปให้ครู-อาจารย์และสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษามีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับวิชาการและวิชาชีพตามข้อ 2 และข้อ 3 ผู้ใดได้รับการศึกษาในระดับต่ำก็จะได้ประโยชน์น้อย แต่ถ้าการศึกษาสูงขึ้นไปก็จะได้ประโยชน์เพิ่มพูนขึ้น แต่หากผู้ใดมีพฤติกรรมไม่ดีและบกพร่องในข้อ 1 คือ ปราศจากความซื่อสัตย์สุจริตและศีลธรรม คุณประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อ 2 และข้อ 3 ย่อมกลายเป็นโทษ และในบางกรณีย่อมกลายเป็นโทษมหันต์

พระมหาดิศร ธิรสีโล (2540) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมไว้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมสืบสวนุ่นวายไม่สามารถพัฒนาได้ถ้าขาดคุณธรรมและจริยธรรม

สุทธิพร บุญส่ง (2549) ได้ให้ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า คุณธรรมจริยธรรม เป็นสิ่งสำคัญแลจำเป็นที่ใช้ควบคุมการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมให้มีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามธรรมเนียมคลองธรรม ทำให้เกิดการดำเนินชีวิตในสังคมนั้นที่มีคุณภาพที่ดีตลอดไป

ปราณี วิธูวานิชย์ (2542) ให้ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมไว้ดังนี้

1. เป็นคู่มือในการดำเนินชีวิตมีคุณค่า
2. เป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดมนุษยธรรม
3. เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม
4. เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม
5. เป็นเหตุให้สังคมมีความเจริญและมั่นคง
6. เป็นเครื่องปรับคุณภาพของมนุษย์ให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น

จากความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมที่กล่าวมานี้ประเด็นที่สำคัญ ก็คือ คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญ เพราะสามารถลดปัญหาและขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติอยู่ในกฎเกณฑ์และระเบียบวินัยทางสังคม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำให้อุปสรรคต่างๆ ก็จะหมดสิ้นไปผู้คนมีแต่ความรักความสามัคคีมีความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง

สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม มีความสำคัญ คือ เป็นสิ่งที่สังคมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ ที่จะช่วยในการพัฒนาบุคคลให้มีการดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขความทุกข์ เป็นเป็นประโยชน์ต่อสังคม เพราะจะสร้างความรักความสามัคคี ความเกื้อหนุนกันนำความสุข ความเจริญ ความมั่นคงมาสู่บุคคล สังคม และประเทศชาติ

2.1.3 ลักษณะของคุณธรรมจริยธรรม

ลักษณะของคุณธรรมจริยธรรมประกอบไปด้วย ประภาศรี สีหอำไพ (อ้างถึงใน แม่ชีระเบียบ ธิรญาณี, 2560)

1. ระเบียบวินัย (Discipline) การที่สังคมจะมีระเบียบวินัย ในสังคมจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามข้อตกลงของสังคม อันได้แก่ กฎหมาย จารีต ประเพณี
2. สังคม (Society) การรวมกลุ่มกันเป็นสังคมหรือประกอบกิจกรรมใด ในสังคมก็ตามจะต้องมีแบบแผน มุ่งเน้นหรือเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม
3. อิสระเสรี (Autonomy) การมีอิสระเสรีนั้นสังเกตได้จากการที่บุคคลในสังคมมีเสรีภาพในการปกครองตน

กรมวิชาการ (อ้างถึงใน พระครูประโชติ จันทวิมล, 2555) ได้ให้คำอธิบายว่า จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ส่วนประกอบด้านความรู้ (Moral Reasoning) คือ ความเข้าใจในเหตุผลของความ ถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องด้วยการคิด
2. ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึก (Moral Attitude and Belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
3. ส่วนประกอบทางด้านพฤติกรรมแสดงออก (Moral Conduct) คือ พฤติกรรม การกระทำ ที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของ การกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใด จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของส่วนประกอบทั้ง 2 ประการ ที่กล่าวข้างต้น และบางส่วนอาจขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยา บางประการ ของบุคคลนั้นๆ หรือความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้น อีกด้วย เป็นต้น

ดวงเดือน พันธมนาวิน (อ้างถึงใน พระครูประโชติจันทร์วิมล, 2555) กล่าวว่า ลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมนั้น แบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ๆ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดดีควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลวควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย

2. ทศนคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ วาดตนชอบหรือไม่ชอบบ่งชี้ลักษณะนั้นเพียงใด ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมาก จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้นแต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจมีทศนคติแตกต่างไป จากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นมีความหมายกว้างกว่าความรู้ เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะทศนคตินั้นจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นทศนคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่สำคัญ คือ จะใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำ กว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ทศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลในเวลาหนึ่งยังอาจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่นๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียง เพื่อให้ความเข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ของบุคคลนั้น

สรุปได้ว่า ลักษณะของคุณธรรม จริยธรรมนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักๆ คือ

1. เป็นการก่อตัวที่ใช้ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อความเลื่อมใส หรือความรู้สึกนึกคิดการใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุผลที่ถูกต้องเกิดความยินดีที่จะประพฤติปฏิบัติตาม
2. การก่อตัวด้านความประพฤติ กล่าวคือ พฤติกรรมการเลียนแบบอย่างใดอย่างหนึ่งที่คิดว่าเป็นสิ่งสมควร เช่น การปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีจากสังคมนั้นที่ถ่ายทอดกันมาจนยึดถือเป็นแบบอย่าง

2.1.4 องค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2550) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ของการเป็นคนเก่งคนดีและมีความสุขโดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัยเพื่อเป็นกรอบแนวทางการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมในนักเรียน

ซึ่งในมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ 6 ประการ คือ

1. ผู้เรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบ
2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
3. ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที
4. ผู้เรียนมีเมตตากรุณาโอบอ้อมอารีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัว
5. ผู้เรียนมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
6. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และ ศศิกัญจน์ ทวีสุวรรณ (2553) ได้อธิบายถึงการส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของกระทรวงศึกษาธิการไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันต่างๆ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้และอยู่ดีมีสุข โดยคุณธรรมพื้นฐานมีองค์ประกอบดังนี้

1. ประหยัด คือ ดำเนินชีวิตด้วยความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะทางการเงินของตน รู้จักเก็บออม
2. ซื่อสัตย์ คือ ประพฤติตนให้ตรงต่อเวลา ต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ
3. มีวินัย คือ ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎระเบียบของสถานศึกษา องค์กร ประเทศชาติ รวมถึงการมีวินัยต่อตนเอง
4. สุขภาพ คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ
5. สะอาด คือ รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ
6. สามัคคี คือ เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของบุคคลรอบข้างทั้งที่เป็นเพื่อน เป็นพี่หรือเป็นน้อง และรู้บทบาทของตนเอง
7. มีน้ำใจ คือ รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม หรือผู้อื่นบ้าง
8. ขยัน คือ มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่องสู่งาน กล้าเผชิญอุปสรรค

พระมหาธวัช วรรณปริษา (2552) กล่าวว่า ในปัจจุบันไม่ใช่เพียงแต่สังคมเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไปแต่อุปนิสัยใจคอ คุณธรรม จริยธรรมของคนก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่นกัน อุปนิสัยเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมส่วนทางการเจริญทางสังคม ดังนั้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจึง

จำเป็นต่อประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งเป็นวัยแห่งการเรียนรู้และรับเอาค่านิยมที่ดีของสังคม ดังนั้น จริยธรรมที่ควรปลูกฝังในสังคมไทย ประกอบไปด้วย

1. ความมีระเบียบวินัย
2. ความซื่อสัตย์ สุจริตและความยุติธรรม
3. ความขยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาชีพ
4. การมีจิตสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. การรู้จักคิดริเริ่ม วิจัยและนวัตกรรมและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. ความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ

ศาสนา และพระมหากษัตริย์

7. การมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
  8. การรู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
  9. การมีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ
  10. การมีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและความสามัคคี
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541, อ้างใน พระมหาธวัชวันต์ วรวรรณปริชา, 2552)

ไดเสนอคุณธรรม จริยธรรม ควรพัฒนาให้กับเด็กและเยาวชนไว้ดังนี้ คือ คุณธรรม จริยธรรมที่ควรพัฒนา ได้แก่

1. ความซื่อสัตย์ สุจริต
2. ความรับผิดชอบ
3. ความอดทน อุทิศตน

ดังนั้นจากการศึกษาองค์ประกอบของคุณธรรม จริยธรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรมนั้น จำเป็นต้องสร้างขึ้นตั้งแต่ในวัยเยาว์ให้เด็กและเยาวชนเกิดความตระหนักในเรื่องนี้อย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือใช้ "สถาบันครอบครัว" ที่นับเป็นสถาบันลำดับแรกสุดที่สำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชนที่จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปในอนาคต หรืออาศัยสถาบันทางการศึกษาหรือศาสนาเป็นแนวกระตุ้นผลักดันให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมแล้วนั้น โดยสรุปว่าคุณธรรม จริยธรรมที่สำคัญมีความครอบคลุมในกระบวนการดำเนินชีวิตในสังคมที่เหมาะสมที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยและนำไปประพฤติปฏิบัติมีประกอบไปด้วยความดีคุณความดีทั้งทางกาย วาจา ใจ ให้เกิดประโยชน์กับตนเองหรือผู้อื่นในสังคม ตามเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานสฤทธิ วรรณ ตันติรจนาวงศ์ และ ศศิกายูจน์ ทวีสุวรรณ (2553); พระมหาธวัชวันต์ วรวรรณปริชา (2552) สรุปได้องค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม 7 ประการ คือ

1. มีวินัย
2. ซื่อสัตย์
3. กตัญญูกตเวที
4. เมตตา
5. ประหยัด
6. สามัคคี
7. ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.1.5 แนวทางการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ประเวศ วะสี (2550) ได้กล่าวว่า อุปสรรคของการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม คือ ระบบการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้งมุ่งเน้นว่าเรียนวิชาอะไรได้ใช้ตำราอะไรสอบวิชาอะไรและสำเร็จวิชาอะไรในเรื่องนี้ท่านเจ้าคุณพรหมคุณาภรณ์พุดมา 20-30 ปี ว่าเป็นการศึกษาแยกส่วนแยก การศึกษาจากชีวิตเด็กไม่ยอมคุยกับพ่อแม่ปู่ย่าตายายเพราะคุยแล้วไม่ได้คะแนนเพราะคะแนนไปอยู่ ในการท่องตำราอันที่แท้จริงพ่อแม่ปู่ย่าตายายมีความรู้ในตัวน่าจะเรียนรู้หากนำจริยธรรมไปทำเป็น วิชาจริยธรรมก็จะไม่เกิดเพราะจริยธรรมไม่ใช่วิชาเหมือนกับที่ท่านอาจารย์พุทธทาสจะย้ำว่า การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติและการได้ผลจากการปฏิบัติที่เรียกว่าปฏิบัติ คือ ผลจากการปฏิบัติ

กัญจนคหฺรฐ ปิยะกาญจนฺ (2553) ได้อธิบายถึง การปลูกฝังคุณธรรม และ จริยธรรมโดยครอบครัวไว้ว่า ผู้ปกครองในครอบครัวของเยาวชน ได้ใช้วิธีการปลูกฝังคุณธรรม แก่เยาวชนภายในการดูแลของตน ดังนี้

1. โดยการสั่งสอนโดยตรง คือ การบอกให้กระทำ หรือห้ามไม่ให้กระทำสิ่งใดๆ จะใช้วิธีการชี้แนะ สั่งสอน อบรมโดยตรงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า

2. การเป็นต้นแบบ โดยมีตัวแบบ 3 ประเภท คือ

- 2.1 ตัวแบบจริง ได้แก่ผู้ปกครองแสดงให้เห็นจริง

- 2.2 ตัวแบบสัญลักษณ์ ได้แก่ ตัวแบบในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ โดยการดูละคร หนังสือนิทรรศการโทรทัศน์ร่วมกันระหว่างเยาวชนกับผู้ปกครอง

- 2.3 ตัวแบบคำบอกเล่า ได้แก่การเล่าให้ฟัง นำหนังสือมาให้อ่าน เช่น นิทาน

เป็นต้น

3. สอดแทรกขณะทำกิจกรรมยามว่างร่วมกัน

4. ใช้หลักศาสนา ได้แก่ การชวนบุตรหลานเข้าวัดทำบุญ ฝึกให้สวดมนต์ก่อนนอน

เป็นต้น

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (2552) ได้นำเสนอขั้นตอนของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. มีคุณธรรมนำเป็นนิจ คือ วิสัยทัศน์ ปรัชญาและคำขวัญของโรงเรียนจะต้องมีแนวโน้มไปในทิศทางของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน

2. ต้นแบบคิด พูด ทำดี คือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดดี ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีภาวะความเป็นผู้นำ เป็นกัลยาณมิตรต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและลูกศิษย์ ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ปัจจัยต่างๆ นี้เป็นเครื่องยืนยันว่าการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในนักเรียนก็มีโอกาสประสบความสำเร็จ

3. สามัคคีพร้อมร่วมใจ คือ ครู บุคลากรของสถานศึกษา ต้องเป็นหนึ่งในการผลักดันโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมดำเนินไปจนประสบความสำเร็จ

4. สร้างวินัยใจซุ่มซ่าม คือ บรรยากาศในสถานศึกษาต้องเอื้อต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) ได้อธิบายถึง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ไว้ว่าจิตลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา เป็นสิ่งสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลและมีบทบาทต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลเหล่านี้ต่อไปในอนาคตสถาบันการศึกษาจึงควรมุ่งที่จะจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาจิตลักษณะสำคัญ 10 ประการในนักเรียนไทย ประกอบด้วย

1. การมีสติปัญญาขั้นนามธรรม
2. สุขภาพจิตดีและการปรับตัวได้ทางจิตสังคม
3. การหยิ่งถือทางสังคมสูง
4. ค่านิยมทางการศึกษาและการใฝ่รู้สูง
5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
6. เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นกฎเกณฑ์และเหนือกฎ
7. มุ่งอนาคต ควบคุมตนเองสูง
8. เชื่ออำนาจในตนเองมากส่วนจิตลักษณะที่สำคัญต่อนิสิตนักศึกษา
9. ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยมของคนเก่ง ดี มีความสุข
10. จรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งหมายถึง คุณธรรม ค่านิยม และการเคารพกฎระเบียบมีจริยธรรมตามที่วิชาการและวิชาชีพของตนกำหนดไว้เพื่อการเป็นคนดี คนเก่ง และมีสุขในงานอาชีพของตน

พระมหากษัตริย์ สู่ภักดิ์ (2546) กล่าวว่า พระพุทธศาสนามองมนุษย์ว่า “เป็นเวไนยสัตว์” เป็นผู้มีศักยภาพในตัวเองที่จะพัฒนาตนคุณธรรม จริยธรรมให้สูงขึ้นตามลำดับจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตได้ แนวทางการปลูกฝังนั้นพระพุทธศาสนายอมรับทั้งอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผลว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเหล่านั้น โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ปรโตโฆสะ สิ่งแวดล้อมภายนอก หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางสังคมทั่วไปที่มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ที่เป็นไปในทางที่ดีเป็นกัลยาณมิตร ที่คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำไม่ว่าจะเป็น บิดามารดา ครู อาจารย์ และนักปราชญ์ผู้รู้ทั้งหลาย ผู้ที่เพียบพร้อมไปด้วย ปรโตโฆสะจะเข้าถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมมากกว่าอื่น

2. โยนิโสณมสิการ การรู้จักใช้ปัญญาของตนพิจารณาเหตุผล ความถูกต้อง มีวิธีการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล คือ สามารถแยกแยะไตร่ตรองถึงความสัมพันธ์ต่างๆ

สรุป คือ ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าการบ่อเกิดของคุณธรรม จริยธรรมนั้นเกิดจากองค์ประกอบ 2 ส่วนด้วยกัน คือ สิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีส่วนช่วยสร้างองค์ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดด้านคุณธรรม จริยธรรมไม่ว่าเป็นสังครอบตัว บิดามารดา ครู อาจารย์ และการตระหนักรู้ที่เกิดจากภายในตนเอง มีการใช้ปัญญาพิจารณาถึงความสัมพันธ์ต่างๆ ในด้านดีและไม่ดี

จากการศึกษาแนวทางการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมข้างต้นสรุปได้ว่า บ่อเกิดของคุณธรรม จริยธรรมนั้นเกิดจากองค์ประกอบหลัก คือ สิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีส่วนช่วยสร้างองค์ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดด้านคุณธรรม จริยธรรม และการตระหนักรู้ที่เกิดจากภายในตนเอง กล่าวคือการเรียนรู้ด้วยตนเองมีการเกิดจากอารมณ์ความรู้สึก ความเชื่อความยินดี โดยใช้ปัญญาพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่ได้รับรู้ได้สัมผัสแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติยึดเป็นแนวทาง ดังนั้นคุณธรรม จริยธรรมสามารถเกิดขึ้นด้วยองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. ตนเอง
2. ครอบครัว
3. โรงเรียน
4. สถาบันศาสนา

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม

การปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมอันพึงประสงค์ให้แก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา สถาบันในระดับอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญและใส่ใจมาโดยตลอด พร้อมกันนี้ได้มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมไว้หลายท่าน นักวิชาการ

ส่วนใหญ่เชื่อว่าคุณธรรม และจริยธรรมมีการพัฒนาเป็นลำดับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งสามารถประมวลทฤษฎีในการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม ได้ดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kolberg)

โคลเบอร์ก (Kolberg) เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มปัญญานิยม (Cognitivism) ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีสมรรถภาพสามารถเกิดการเรียนรู้ เพื่อการปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมได้ โดยนำแนวเชื่อทางชีววิทยามาประยุกต์กับศาสตร์ทางจิตวิทยา แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเปียเจต์ (Piaget) คือ เชื่อว่า จริยธรรมนั้นมีพัฒนาการตามระดับวุฒิภาวะเช่นกัน เพราะจริยธรรมของมนุษย์เกิดจากกระบวนการทางปัญญา เมื่อมนุษย์มีการเรียนรู้มากขึ้น โครงสร้างทางปัญญาเพิ่มพูนขึ้น จริยธรรมก็พัฒนาตามวุฒิภาวะ แนวคิดนี้เป็นแนวคิดแบบสัมพัทธนิยม (Relativism) ซึ่งเชื่อว่าจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับอายุ กาลเวลา สถานที่ วัฒนธรรม และสภาพการณ์ ซึ่งความหมายว่า “ความถูกต้อง” “ความดี” “ความงาม” ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ และองค์ประกอบอื่นๆ

นอกจากนี้โคลเบอร์ก (Kolberg) ยังได้ศึกษาวิจัยโดยวิเคราะห์คำตอบของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10-16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่ขัดแย้งกัน ระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม และนำมาสรุปเป็นเหตุผลในการแบ่งจริยธรรมออกเป็น 6 ชั้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับๆ ละ 2 ชั้น ดังนี้

2.2.1.1 ระดับจริยธรรม

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์สังคม (Pre-conventional Level) อายุ 2-10 ปี การที่เรียกระดับนี้ว่าก่อนเกณฑ์สังคม เพราะว่าเด็กในวัยนี้ยังไม่เข้าใจกฎเกณฑ์สังคม แต่จะรับกฎเกณฑ์ข้อกำหนดว่าอะไรดี ไม่ดี จากผู้มีอำนาจเหนือตน เช่น พ่อแม่ ครู หรือ เด็กที่โตกว่า จริยธรรมในระดับนี้ คือ หลีกเลี่ยงการลงโทษและคิดถึงผลตอบแทนที่เป็นประโยชน์ เช่น การแสวงหารางวัล

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Morality) ช่วงอายุระหว่าง 10-20 ปี ผู้ที่อยู่ในช่วงอายุนี้ส่วนใหญ่สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สังคมเพราะรู้ว่าเป็นกฎเกณฑ์

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post-Conventional Level) โดยปรกติคนจะพัฒนาขึ้นมาถึงระดับนี้ หลังจากอายุ 20 ปี แต่จำนวนไม่มากนัก จริยธรรมระดับนี้จะอยู่เหนือกฎเกณฑ์สังคม กล่าวคือ คนจะตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณของตนเอง วิเคราะห์ด้วยตนเองก่อน โดยคำนึงถึงความสำคัญและประโยชน์เสมอภาคในสิทธิมนุษยชน โดยปรกติคนจะพัฒนาถึงระดับนี้มีจำนวนไม่มากนัก

2.2.1.2 ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังและการลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation) พฤติกรรม “ดี” คือ พฤติกรรมที่ทำแล้วได้รางวัล พฤติกรรม “ไม่ดี” คือ พฤติกรรมที่ทำให้ได้รับการลงโทษ

ขั้นที่ 2 กฎเกณฑ์เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ของตนเอง (Instrumental Relativist Orientation) เด็กจะเชื่อฟังหรือทำตามผู้ใหญ่ ถ้าคิดว่าตนเองจะได้รับประโยชน์ หรือได้รับความพึงพอใจ

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (Good boy Nice Girl Orientation) อายุ 9-13 ปี เป็นการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อจะได้รับการยอมรับว่าเป็นเด็กดี

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามกฎระเบียบสังคม (Law and Order Orientation) อายุ 14-20 ปี เป็นขั้นที่ยอมรับในอำนาจและกฎเกณฑ์ของสังคม พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามสัญญาสังคม (Social Contract Orientation) เป็นขั้นที่เน้นความสำคัญของมาตรฐานทางจริยธรรมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องสมควรปฏิบัติตาม โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิซึ่งกันและกัน ในขั้นนี้สิ่ง ถูก-ผิด จะขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็นของแต่ละบุคคล

ขั้นที่ 6 หลักการทางจริยธรรมที่เป็นสากล (Universal Ethical Principle Orientation) ขั้นนี้เป็นขั้นที่แต่ละบุคคลเลือกที่จะปฏิบัติตามหลักการทางจริยธรรมด้วยตัวของมันเอง และเมื่อเลือกแล้วก็ปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวา เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน และเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน

นอกจากนี้โคลเบิร์ก (Kolberg) ยังได้ศึกษาพบความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะอื่นของมนุษย์ที่สำคัญ คือ

1. ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับระดับสติปัญญาทั่วไป และความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความสามารถที่จะผลได้ที่ดีกว่าในอนาคต แทนที่จะรับผลที่เล็กน้อยกว่าในปัจจุบันหรือในทันที ซึ่งลักษณะนี้เรียกว่า “ลักษณะมุ่งอนาคต”

2. ผู้มีจริยธรรมสูงจะเป็นผู้มีสมาธิดี สามารถควบคุมอารมณ์ของตน และมีความภาคภูมิใจในตนเองและสภาพแวดล้อม สูงกว่าผู้มีจริยธรรมต่ำ

ตารางที่ 2.1

ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 ขั้นหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (อายุ 2-10 ปี)
ขั้นที่ 2 ขั้นหลักการแสวงหารางวัล	
ขั้นที่ 3 ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (อายุ 10-16 ปี)
ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม	
ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำมั่นสัญญาหรือมีเหตุผลเคารพตนเอง	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (อายุ 16 ปีขึ้นไป)
ขั้นที่ 6 ขั้นทำตามหลักอุดมคติสากล	

โคลเบอร์ก เชื่อว่า พัฒนาการจริยธรรมนั้นไม่ใช่การรับรู้จากการสั่งสอนจากผู้อื่น แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่น รวมถึงกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆ การพัฒนาทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปตามขั้น ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาจากขั้นต่ำแล้วพัฒนาขึ้นไปด้วยประสบการณ์ใหม่ๆ ทางสังคม ทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงขึ้น

2.2.2 ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory)

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว (2552) ได้อธิบายถึงทฤษฎีเซลล์กระจกเงา ระบุว่าทฤษฎีเซลล์กระจกเงา เป็นการค้นพบของ Vittorio Gallese, Leonardo Fogassi and Giacomo Rizzolatti ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ในประเทศอิตาลี ได้อธิบายว่า เซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ ที่คอยทำหน้าที่ในการเลียนแบบพฤติกรรมด้านต่างๆ ของผู้อื่นมาเป็นพฤติกรรมของตนเอง หมายความว่า พฤติกรรมของเด็ก เยาวชน มีผลมาจากเซลล์กระจกเงาที่เด็กได้เลียนแบบมาจากพฤติกรรมของบุคคลใกล้ชิด หรือแม้กระทั่งบุคคลต่างๆ ที่เด็กได้พบเห็น ถึงแม้ว่าเด็กจะไม่ได้เลียนแบบในทันทีที่เห็น แต่สมองของเด็กจะเก็บภาพการกระทำเหล่านั้นไว้ และพร้อมที่จะเลียนแบบเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน ข้อค้นพบจากทฤษฎีเซลล์กระจกเงาชี้ชัดว่าการสอนที่ดีที่สุด คือ การประพฤติเป็นแบบอย่างให้เห็นของผู้สอน หรือผู้ที่เลี้ยงดู ดังนั้นการเลียนแบบจากพฤติกรรมที่ถูกต้องของต้นแบบ ร่วมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจในการเข้าใจผู้อื่นทำให้เด็กค่อยๆ มีความเข้าใจและพัฒนาเหตุผลในเชิงจริยธรรม ท้ายที่สุดเด็กก็จะมีบุคลิกภาพที่ถูกต้องตามความหมาย

ของคำว่า “คนดี” ในสังคมทฤษฎีเซลล์กระจกเงา และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สามารถแสดงได้
 ดังแผนภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ความเชื่อมโยงของทฤษฎีเซลล์กระจกเงา. จาก สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, 2552.

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเซลล์กระจกเงาชี้ให้เห็นว่าการที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่เด็กโดยการปฏิบัติตนเป็นต้นแบบให้เห็น และเพื่อให้เกิดความประทับใจมีความรู้สึกร่วม จนมีผลต่อพฤติกรรมในอนาคต

2.2.3 ทฤษฎีต้นไม้ของดวงเดือน พันธุนาวิน

ดวงเดือน พันธุนาวิน (2544) ได้นำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรมไว้คือทฤษฎีต้นไม้ ได้อธิบายไว้ว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นทั้งคนดีและคนเก่ง ได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งรวมถึงสาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่ อายุ

ตั้งแต่ 6-60 ปี ว่าพฤติกรรมเหล่านั้น มีสาเหตุทางจิตใจอะไรและนำมาประยุกต์เป็นทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทยโดยแบ่งต้นไม้อจริยธรรม ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนดอกผลแสดงถึงพฤติกรรมการทำงานที่ดีละเว้นความชั่วและพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของพลเมืองดีพฤติกรรมที่เอื้อเพื่อต่อการพัฒนาประเทศ

2. ส่วนลำต้นแสดงถึงพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

2.1 เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ

2.2 มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง คือ การรู้จักควบคุมตนเองให้อุตุนมีความภูมิใจในการทำงานดี

2.3 ความเชื่ออำนาจในตน คือ เชื่อว่าผลที่เกิดมาจากการกระทำของตนเอง

2.4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ การมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามจุดหมายกล้าฝ่าอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ

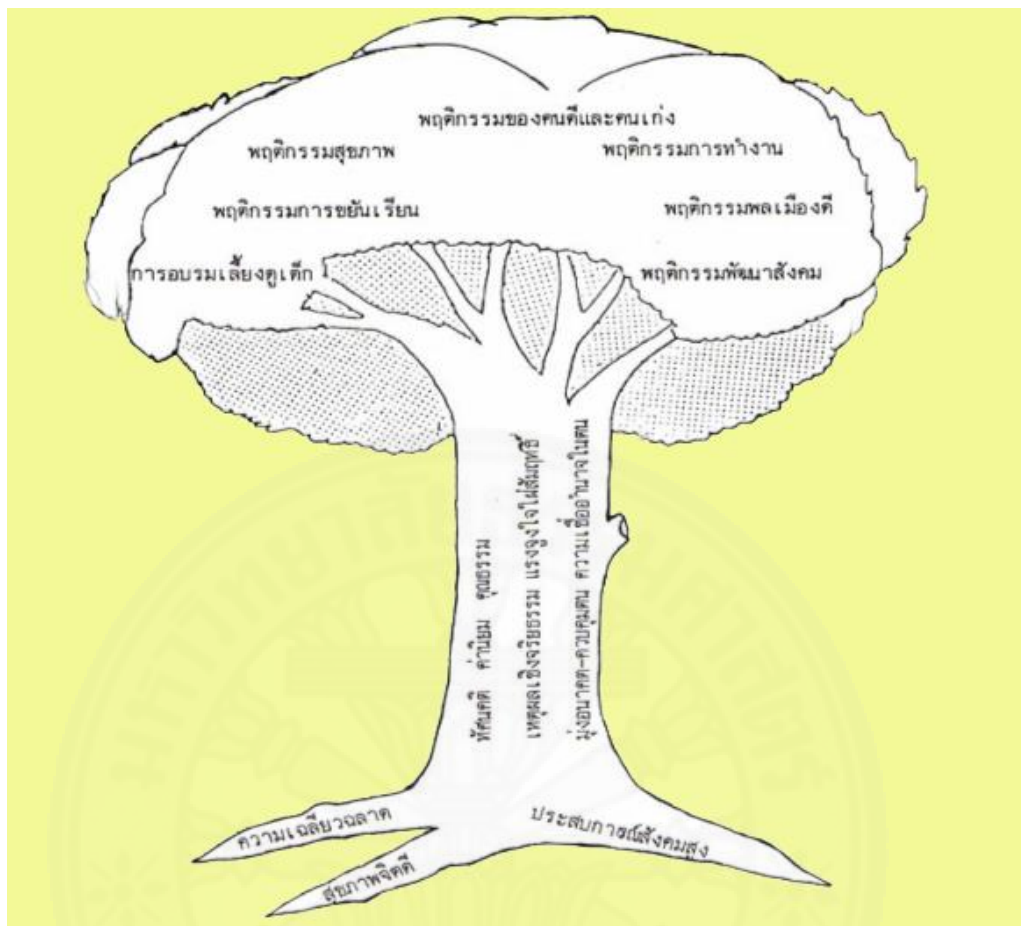
2.5 ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม คือ การมองเห็นและเข้าใจในคุณค่าประโยชน์ และความดีของการปฏิบัติหน้าที่

3. ส่วนของราก แสดงถึงพฤติกรรมการทำงาน ประกอบอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ

3.1 สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาด มีความรู้ ความคิดที่เหมาะสมกับอายุ

3.2 ประสบการณ์ทางสังคม คือ การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้รับประสบการณ์ทางสังคมอย่างเหมาะสมกับอายุ

3.3 สุขภาพจิต คือ การมีความสุขในการทำงาน มีอารมณ์ที่มั่นคง

ภาพที่ 2.2 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐาน และองค์ประกอบของจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรม. จาก ดวงเดือน พันธุนาวิน, 2554.

ดังนั้นลักษณะพื้นฐานสามประการจึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคน ของคนดี และคนเก่งนอกจากนี้จิตลักษณะพื้นฐานสามประการที่เหล่านี้อาจเป็นปัจจัยร่วมกับอีกลักษณะ 5 ประการเพื่อใช้อธิบายทำนายและพัฒนาพฤติกรรมการทำงานด้านอื่นๆ

สรุปได้ว่า ถ้าบุคคลประกอบไปด้วย สติปัญญา ประสบการณ์ ความสามารถที่ใช้วิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ต่างๆ และมีทัศนคติเชิงบวกปราศจากอคติ จะส่งผลให้การแสดงออกของพฤติกรรมนั้น เป็นการแสดงออกของบุคคลที่ดีมีคุณภาพทั้งทางด้าน กาย วาจา ใจ

2.2.4 ทฤษฎีทางพุทธศาสตร์

พระพุทธศาสนา เกิดขึ้นและดำรงอยู่มากกว่า 2,500 ปี โดยมีพระสมณโคตมเป็นศาสดาผู้ประกาศปรัชญาในแนวคิดนี้ โดยเน้นที่หลักสัจธรรมวิธีการสอน การเผยแพร่ การสืบทอดหลักธรรมสู่การปฏิบัติ เน้นคุณธรรมในการใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผล ดังนั้นหลักธรรมที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา มี 3 ประการ คือ (โอวาทปาติโมกข์ พระไตรปิฎก 2542)

1. ให้ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง
2. ให้ทำความดี
3. ให้ชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์

หลักธรรมที่พระพุทธศาสนานำมาประกาศเป็นคุณธรรมที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งหมด คือ การปฏิบัติตามหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเกี่ยวโยงกับหลักธรรมข้ออื่นๆ อันเป็นหลักแนวคิดทางจริยศาสตร์ ที่กำหนดข้อประพฤติปฏิบัติทางกาย และทางจิตใจ เริ่มตั้งแต่สิ่งที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติขั้นพื้นฐานทางการกระทำทางกาย เป็นลำดับไปสู่ข้อประพฤติปฏิบัติข้อสูงที่เป็นแนวคิดที่มุ่งสู่ความบริสุทธิ์ ความหลุดพ้นทางจิตใจ

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2540) ได้นำเสนอหลักจริยศาสตร์ของศาสนาพุทธ ไว้ว่า หลักจริยศาสตร์ของศาสนาพุทธมี 3 ชั้น คือ

1. จริยศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยศีล 5 ธรรม 5 ดังนี้
  - 1) เว้นจากการเบียดเบียน ทำร้ายชีวิตสัตว์หรือมนุษย์ การมีความเมตตา กรุณาต่อสัตว์ จัดเป็นศีล ในส่วนของการมีความเมตตาต่อมนุษย์ด้วยกัน จัดเป็นธรรม
  - 2) เว้นจากการลักทรัพย์ จัดเป็นศีล ในส่วนของการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประกอบอาชีพที่สุจริต จัดเป็นธรรม
  - 3) เว้นจากการประพฤตินอกใจ จัดเป็นศีล ส่วนการสำรวมในกาม จัดเป็นธรรม
  - 4) เว้นจากการพูดเท็จ จัดเป็นศีล การพูดแต่สิ่งที่เป็นจริง สร้างสรรค์ จัดเป็นธรรม
  - 5) เว้นจากการดื่มสุรา จัดเป็นศีล การมีสติ สำรวมระวังกาย ใจ และวาจา จัดเป็นธรรม
2. จริยศาสตร์ชั้นกลาง ประกอบด้วยกุศลกรรมบถ 10 ดังนี้
  - 1) เว้นจากการฆ่า หรือทำร้ายเบียดเบียนชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์
  - 2) เว้นจากการลักทรัพย์
  - 3) เว้นจากการประพฤตินอกใจ
  - 4) เว้นจากการพูดเท็จ
  - 5) เว้นจากการพูดยุยงให้แตกร้าง
  - 6) เว้นจากการพูดคำหยาบ
  - 7) เว้นจากการพูดเหลวไหล พูดเพ้อเจ้อ
  - 8) ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นเอามาเป็นของตนเอง
  - 9) ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น หรือคิดให้ผู้อื่นถึงความพินาศ

- 10) ไม่มีความเห็นผิดไปจากทำนองคลองธรรม มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง
3. จริยศาสตร์ชั้นสูง ประกอบด้วยอริยมรรคคือ ทางอันประเสริฐมี 8 ประการ

ดังนี้

- 1) ความเห็นชอบ หมายถึง มีปัญญาเห็นอริยสัจ 4 ประการ
- 2) ความดำริชอบ หมายถึง ดำริในการออกจากกาม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 3) การเจรจาชอบ หมายถึง ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ
- 4) การกระทำชอบ หมายถึง ไม่ฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติ

ผิดในกาม

- 5) การเลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การประกอบอาชีพโดยชอบธรรม ถูกกฎหมาย
- 6) ความเพียรชอบ หมายถึง การเพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เพียรสร้าง

ความดี เพียรรักษาความดีที่เกิดขึ้นแล้วให้คงอยู่

- 7) การตั้งสติชอบ หมายถึง ตั้งสติพิจารณาร่างกาย เวทนา ความรู้สึกสุข-ทุกข์ ให้รู้เท่าทันเห็นความเกิดดับ

- 8) การตั้งใจมั่นชอบ หมายถึง การทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิอย่างแน่วแน่

สรุปได้ว่า คำสอนของพระพุทธศาสนา เน้นการสอนแบบอริยสัจที่ถือว่าเป็นต้นแบบของการพัฒนาการทางจริยธรรม พระพุทธเจ้าทรงนำเอาหลักอริยสัจธรรม มาแสดงให้แก่มนุษย์ในข้อธรรมที่ชื่อว่าอริยสัจ 4 ในขณะที่เนื้อหาสาระสำคัญที่พระองค์ต้องการสื่อ คือ เรื่องของอิทัปปัจจยตาปฏิบัติจสมุปปาท และในเรื่องของนิพพาน เหตุที่พระองค์ทรงแสดงด้วยอริยสัจ 4 เพื่อให้เป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้สำหรับบุคคลทั่วไป

2.2.5 ทฤษฎีสองปัจจัย

ทฤษฎีแรงจูงใจของ เฮอร์ชเบอร์ก (Herzberg's Motivation Theory) เฮอร์ชเบอร์ก เป็นศาสตราจารย์หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยเวสเทอร์นรีเสิร์ฟ (Western Reserve University) ได้คิดค้นทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงานของมนุษย์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในวงการบริหาร การค้นคว้าเพื่อสร้างทฤษฎีนี้ เฮอร์ชเบอร์ก และเพื่อนร่วมงาน (Herzberg, Mausner & Snydeman, 1959) ได้ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์นักวิศวกรและนักบัญชีประมาณ 200 คน จาก 11 โรงงานอุตสาหกรรมในเขตเมืองพิสเบอร์ก สหรัฐอเมริกา ซึ่งจุดมุ่งหมายของการค้นคว้า ที่ได้รับกำหนดไว้ คือ การศึกษาเจตคติที่เกี่ยวกับงาน เพื่อจะเป็นหนทางในการเพิ่มผลผลิต ลดการขาดงานและการสร้างความสัมพันธ์อันดีในการทำงาน รวมทั้งเพื่อประโยชน์ทั่วไปสำหรับทุกๆ คน คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลต่างๆที่จะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงขวัญ และกำลังใจที่จะส่งผลให้ทุกคนมีความสุขกายสบายใจ และมีความพึงพอใจมากยิ่งขึ้น แนวการศึกษานี้เป็นการสอบถามคนงานแต่ละคนเพื่อหาคำตอบว่าอะไรเป็นสิ่งที่ทำให้เขา

เกิดความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจในภาวะของการทำงาน รวมถึงสภาพการที่ทำให้เขามีความรู้สึกที่ดีและไม่ดีต่องานของเขาจากการวิเคราะห์คำตอบจากข้อคำถามที่มีผู้ตอบมาปรากฏได้ข้อเท็จจริงว่ามีปัจจัยหลายๆ อย่างที่แตกต่างกันมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับความรู้สึกที่ดี และไม่ดีที่เกิดขึ้นโดยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) และปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกันโดยตรงกับงานที่ทำให้ปัจจัยกลุ่มนี้จะถูกยกขึ้นมาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น ส่วนปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานซึ่งมีลักษณะเป็นภาวะแวดล้อมหรือส่วนประกอบของงาน ปัจจัยนี้อาจจะนำไปสู่ความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ ซึ่งปัจจัยทั้งสองปัจจัยมีดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) เป็นปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจในทางบวก ซึ่งจะเป็นผลให้ปฏิบัติงานเกิดความพอใจในการปฏิบัติงานมีลักษณะสัมพันธ์กับเรื่องงานโดยตรง ปัจจัยด้านนี้ ได้แก่

- 1.1 ความสำเร็จในการทำงาน
- 1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ
- 1.3 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ
- 1.4 ความรับผิดชอบ
- 1.5 ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) หรือองค์ประกอบด้านอนามัยเป็นปัจจัยที่ป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีลักษณะเกี่ยวข้องกับสภาวะแวดล้อม หรือส่วนประกอบของงาน ปัจจัยด้านนี้ ได้แก่

- 2.1 นโยบายและการบริหารงาน
- 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหน่วยงาน
- 2.3 ความมั่นคงในการทำงาน
- 2.4 สภาพแวดล้อมในการทำงาน
- 2.5 รายได้

ดังนั้น ในกระบวนการที่ต้องการจะสร้างให้เกิดแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงาน สำหรับการนำทฤษฎีแรงจูงใจของเฮอริชเบอร์เกอร์ ไปประยุกต์ใช้นั้นจำเป็นต้องมีการจัดและกำหนดปัจจัยต่างๆ ทั้งสองด้านควบคู่กันไปและการนำทฤษฎีแรงจูงใจของเฮอริชเบอร์เกอร์ ไปใช้จากการพิสูจน์ยืนยันปรากฏว่าทฤษฎีแรงจูงใจของเฮอริชเบอร์เกอร์ สามารถใช้วิเคราะห์กับกลุ่มอาชีพที่มีฐานะตำแหน่งสูง เช่น วิศวกรนักบัญชีได้อย่างเหมาะสม

2.2.5.1 แรงจูงใจในการปฏิบัติตามทฤษฎี 2 ปัจจัย

1. ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความรู้สึกพึงพอใจในการทำสิ่งต่างๆ มีความรู้สึกในด้านดีเป็นสิ่งจูงใจภายในความรู้สึกนึกคิดของตน ปัจจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่หรือสิ่งที่ทุกคนกำลังประพฤติปฏิบัติ คนจะถูกจูงใจให้เพิ่มผลผลิตหรือความก้าวหน้าในด้านต่างๆ ปัจจัยจูงใจนี้เป็นปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบด้านการกระตุ้น เป็นการสร้างแรงจูงใจในทางบวก มีลักษณะสัมพันธ์กับเรื่องของการประพฤติปฏิบัติโดยตรง ถ้าหากขาดปัจจัยด้านนี้ไปก็จะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำสิ่งต่างๆ ปัจจัยเหล่านี้ คือ

1.1 ความสำเร็จในการทำงาน เป็นความรู้สึกพึงพอใจ และปลาบปลื้มใจในความสำเร็จของงาน เมื่อมีผลงานปรากฏเด่นชัดหรือเมื่อเขาได้ทำงานหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไปตามความต้องการ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานที่วางไว้ และเป็น การกระตุ้นที่จะเต็มใจทำงานอย่างอื่นต่อไป

1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ หมายถึง การได้รับการยกย่องชมเชยยอมรับนับถือหรือได้รับการแสดงความยินดีจากผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน หรือบุคคลอื่นเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จ หรือเมื่อได้สร้างชื่อเสียงให้กับหน่วยงานทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เพราะสิ่งหนึ่งที่เป็นความต้องการของมนุษย์ในการมีชีวิตอยู่ในสังคมคือ การให้ผู้อื่นมีความรู้สึกต่อตนว่า ตนมีคุณค่ามีความสำคัญ วิธีการที่จะทำให้เราเกิดความรู้สึกเช่นนี้ได้ ก็คือ การที่บุคคลอื่นให้คำยกย่องชมเชย คำยกย่องชมเชยถือเป็นรางวัลทางสังคมอย่างหนึ่งที่จะทำให้คนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเป็นสิ่งเสริมแรงในทางบวก คนเราต้องการได้รับการยกย่องชมเชยเสมอไม่ว่าอยู่ในฐานะใด และ ตำแหน่งใด การยกย่องชมเชยที่เหมาะสมกับแต่ละคนจะเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

1.3 ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ หมายถึง ลักษณะงานที่ทำเป็นงานที่น่าสนใจตรงกับความรู้ความสามารถ ทำทายความสามารถต้องใช้ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีความยากง่ายและกว้างขวางและเป็นงานที่ต้องใช้ความคิด ประดิษฐ์คิดค้นคว้าหาสิ่งใหม่ แบบใหม่ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจงานที่ทำทายความสามารถมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ความพอใจในการทำงานมากกว่า และผู้ปฏิบัติงานได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพยายามที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ อันจะนำมาซึ่งความพอใจในการทำงาน ส่วนงานที่ไม่ท้าทายจะเป็นงานที่น่าเบื่อหน่าย นำไปสู่ความไม่พอใจในระดับสูงและส่งผลไปในรูปของการลางาน ขาดการทำงานและอาจมีการลาออกจากงานได้

1.4 ความรับผิดชอบ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของตนเองตามความต้องการอย่างเต็มที่ และการที่ผู้บังคับบัญชาได้ให้โอกาสแก่ผู้ปฏิบัติงานได้รับผิดชอบในการทำงานของตนเองอย่างอิสระ โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการตรวจสอบ หรือควบคุมการทำงานมากเกินไป หรือโอกาสที่จะได้รับมอบหมายงานจากผู้บังคับบัญชา

ให้ปฏิบัติหน้าที่เพิ่มมากขึ้นรวมทั้งการให้อำนาจการได้รับความไว้วางใจขึ้นมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนเองรวมทั้งการมอบหมายงานให้รับผิดชอบอย่างเหมาะสมเป็นวิธีการหนึ่งในการจูงใจให้มีการปฏิบัติงานเต็มที่มากขึ้น

1.5 ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน หมายถึง การได้รับเลื่อนเงินเดือนหรือตำแหน่งให้สูงขึ้น เพราะการมีโอกาสเลื่อนตำแหน่ง จะช่วยให้คนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และโอกาสที่จะได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงาน เพื่อความเจริญก้าวหน้าในการทำงานให้ตนเอง รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสเติบโตด้านความรู้ ความสามารถและความชำนาญมากขึ้นไม่ว่าจะโดยการฝึกอบรม การให้ศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสร้างประสบการณ์ในการทำงานต่างๆ การได้รับปัจจัยเหล่านี้จะเป็นเครื่องจูงใจให้คนเกิดความขยันหรือมีชีวิตชีวาในการทำงานเป็นเครื่องปรุงทำให้เกิดรสชาติในการทำงาน

2. ปัจจัยค้ำจุน เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg) หมายถึง บรรดาปัจจัยแวดล้อมที่จำเป็นต้องมี จึงจะทำให้คนงานยอมทำงานได้ถ้าปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งขาดตกบกพร่องไป ก็จะทำให้คนงานเกิดความไม่พอใจในการทำงาน เข้าทำนองเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดความพอใจที่จะมาทำงาน และที่เรียกกันว่าปัจจัยค้ำจุนก็เพราะว่า ถ้าปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งขาดไปคนงานก็อาจมาทำงานแต่ทำด้วยความไม่เต็มใจ สภาพเช่นนี้เองที่ทำให้คนงานคนนั้นเกิดอาการสุขภาพจิตเสื่อมได้ในเวลาต่อไป ปัจจัยเหล่านี้ คือ

2.1 นโยบายและการบริหารงาน หมายถึง การจัดการและการบริหารองค์การการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ การบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้และมีความสามารถ มีประสบการณ์ มีทักษะเฉพาะในการบริหาร มีการบริหารที่ต้องใช้เทคนิคในการปฏิบัติเพื่อให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพ และเกิดความพอใจของคนทุกฝ่ายและในด้านการกำหนดนโยบายต้องมีนโยบายในการบริหารงานที่ชัดเจนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายอย่างเพียงพอ เพื่อความเข้าใจตรงกันในการปฏิบัติงานของทุกคนและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้นอกจากนั้นถ้าบุคคลได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดแนวทางในการทำงานได้แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับนโยบาย เขาจะมีแรงจูงใจในการทำงานนั้นให้สำเร็จมากยิ่งขึ้น หากบุคคลในองค์การไม่เข้าใจแจ่มชัดถึงหน้าที่ในการปฏิบัติงานของเขา รวมทั้งไม่เข้าใจมาตรฐาน และเป้าหมายของงานแล้วย่อมมีความสับสน เพราะว่าปฏิบัติไม่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่พอใจในงานได้

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหน่วยงาน หมายถึง การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลในองค์การในฐานะที่เป็นสมาชิกในหน่วยงานหนึ่งๆ จะต้องมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ล้อมรอบและบุคคลเหล่านั้นต่างก็อยู่ในสถานภาพที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องปฏิบัติตนให้แตกต่างกันไปตามสถานภาพ ความสัมพันธ์ของบุคคลในองค์การ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้บังคับบัญชา กับเพื่อนร่วมงาน และกับผู้ใต้บังคับบัญชา และความสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปอย่างฉันทมิตรมีกิริยา วาจาที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกันสามารถทำงานร่วมกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดีมีความสามัคคีปรองดอง

2.3 ความมั่นคงในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน การได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความยุติธรรมในการทำงาน ความยั่งยืนของอาชีพหรือความมั่นคงขององค์กร การให้ความมั่นใจว่าจะไม่ประสบสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา เช่น การไม่มีงานทำ การสูญเสียตำแหน่ง การลดตำแหน่ง การสูญเสียรายได้ การขจัดความกลัว สร้างความมั่นคงปลอดภัยให้เกิดขึ้น มีความเข้าใจอันดีกับผู้บังคับบัญชา

2.4 สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง เสียง อากาศ ชั่วโมงการทำงาน รวมทั้งลักษณะของสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงาน ห้องทำงานหรือสถานที่ทำงาน ตลอดจนความปลอดภัย และสุขภาพในการทำงาน การป้องกันอันตรายอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุในการทำงาน อันตรายที่สัมพันธ์กับการทำงาน มีการใส่ใจและให้ความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยและสุขภาพ ตลอดจนการจัดองค์ประกอบในการทำงานที่ดีไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ จิตใจ หรือสภาพแวดล้อมในการทำงานอื่นๆ ลักษณะต่างๆ เหล่านี้จะมีผลต่อการสร้างแรงจูงใจเป็นอย่างมากงานที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดีนั้นจะทำให้คนงานท้อแท้ ในที่สุดจะทำให้เบื่อหน่ายในการทำงาน

2.5 รายได้ หมายถึง เงินเดือนและการเลื่อนขึ้นเงินเดือนในหน่วยงาน ตลอดจนการได้รับเงินค่าตอบแทน เงินสวัสดิการต่างๆ จากหน่วยงานเพราะเงินเดือนหรือรายได้อื่นเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะช่วยดำรงรักษาคนให้อยู่กับองค์กร แต่ไม่มีส่วนช่วยมากนักในการสร้างแรงจูงใจถ้าไม่มีปัจจัยอื่นมาช่วยเสริม เงินเดือนอย่างเดียวไม่ได้ทำให้คนงานทำงานหนักขึ้น แต่ถ้าเงินเดือนน้อยเกินไป หรือเงินเดือนขึ้นน้อยกว่าที่คาดหวังกลับจะทำให้คนงานลดน้อยลง ฉะนั้นการได้รับเงินเดือนหรือเงินรายได้อื่นที่พอเหมาะกับค่าครองชีพเป็นความต้องการของคนในองค์กร

2.2.5.2 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสองปัจจัย

แรงจูงใจเป็นตัวกระตุ้นให้คนเราแสดงพฤติกรรมต่างๆ กัน หรือเป็นแรงขับ การที่คนแสดงพฤติกรรมอย่างใดนั้น เนื่องมาจากคนมีความต้องการ และการที่คนเรามีความต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักเป็นเพราะว่าเขาขาดสิ่งนั้น ความต้องการจะเป็นแรงผลักดันให้เราแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้สิ่งนั้นๆ มาเมื่อได้สิ่งที่สนองความต้องการแล้ว เราจะหยุดพฤติกรรมนั้น แต่เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการไม่สิ้นสุด จึงมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา

สำหรับแรงจูงใจทางการเรียน หรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ไม่ใช่เกิดตามกรรมพันธุ์ การฝึกฝนอบรม ตลอดจน สิ่งแวดล้อมจะมีผลโดยตรงต่อระดับแรงจูงใจของบุคคล วิธีสร้างเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้สูงขึ้นนั้น สามารถประยุกต์ใช้ตามหลักทฤษฎีปัจจัยจูงใจ คือ

1. ต้องรู้จักพึ่งตนเอง ไม่ว่าจะทำอะไรถ้าไม่เกินความสามารถของตนแล้ว ควรจะเร่งรีบทำด้วยตนเอง ไม่ควรพึ่งพาคนอื่นตลอดเวลา เป็นที่ยอมรับของคนรอบข้าง
2. มีความเชื่อมั่นและมีเหตุผล ในการทำงานทุกครั้ง ตั้งเป้าหมายที่ต้องการโดยพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน อย่างมีเหตุผลแล้ว ก็ควรตัดสินใจทำงานประสบความสำเร็จ
3. ใช้ความสามารถของตนเองในการทำงานให้เต็มที่เสมอ เพื่อนำความสำเร็จ ความภาคภูมิใจมาสู่ตน
4. ต้องกล้าเผชิญกับปัญหา หรืออุปสรรคต่างๆยอมรับคำแนะนำจากผู้อื่น มุ่งมั่นที่จะเอาชนะปัญหาให้ได้ และพยายามให้ตนเองเกิดความรู้สึกละเลิงในการแก้ปัญหาต่างๆ
5. ต้องมีความอดทนพยายามแข่งขันกับตนเอง โดยตั้งความคาดหวังหรือเกณฑ์มาตรฐานของตนเอาไว้ และพยายามทำให้ได้ผลสำเร็จไม่ต่ำกว่าเกณฑ์นั้น
6. ต้องมีวินัยความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย โดยตั้งใจทำงานนั้นให้บรรลุผลสำเร็จ

ปัจจัยค้ำจุน เป็นองค์ประกอบที่ช่วยป้องกันการประพฤติปฏิบัติงานที่จะเกิดความไม่ชอบไม่พอใจในการกระทำสิ่งต่างๆ ทำให้มีประสิทธิภาพลง

1. นโยบายและการบริหาร การจัดการและการบริหารงานขององค์กร การติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ
2. เงิน หมายถึง เงินที่ได้ในแต่ละรายวัน หรือรายเดือน เป็นที่พอใจ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างครูนักเรียน และเพื่อนในชั้นเรียน มีสัมพันธ์อันดีต่อกันสามารถทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี
4. โอกาสทางการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ
5. สภาพแวดล้อม เป็นสภาพทางกายภาพไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน สถาบันศาสนา สื่อ สังคม

2.2.6 นโยบายด้านการศึกษา

ตามที่อ้างในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 5 นี้ มีเป้าประสงค์เกี่ยวกับแผนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนทุกช่วงวัย ให้มีจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่

การปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักในความสำคัญของการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ความมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ของ สถานศึกษา/สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติเพิ่มขึ้น ในข้างต้น

เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 ที่จะมุ่งมั่นจัดการการศึกษา นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2561 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยให้มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย และมีพันธกิจ คือ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

3. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม การบูรณาการการจัดการศึกษา และเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา

โดยพันธกิจดังกล่าว ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

โดยคุณลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยการเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมี

คุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมโดยได้กำหนดสาระด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมไว้ว่า

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2.2.7 โรงเรียนวิถีพุทธ

ในสมัยก่อนการเรียนรู้ของคนไทยอยู่ใกล้ชีวิตพุทธศาสนาอย่างมาก เพราะอาศัยวัดเป็นสถานที่เรียนมีพระเป็นผู้สอน หรือเรียนรู้ตามสำนักวิชาชีพรูปต่างๆ การเรียนจะเน้นเรียนรู้เพื่อรู้หนังสือ เรียนวิชาชีพ รวมทั้งบวชเรียนเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย และพัฒนาตนเองตามหลักพุทธศาสนา และปรากฏชัดในปี พ.ศ.2418 ที่รัชกาลที่ 5 ทรงอาราธนาให้พระสงฆ์สอนหนังสือไทยในพระอารามหลวงทุกอาราม ซึ่งเมื่อแรกตั้งกระทรวงธรรมการในปี พ.ศ.2435 ก็ยังคงมีลักษณะการเรียน เช่นเดียวกับในอดีต โรงเรียนวิถีพุทธเกิดขึ้นในปลายปี 2545 เป็น 1 ใน 5 ของโครงการโรงเรียนรูปแบบใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ (โครงการโรงเรียนรูปแบบใหม่ 5 รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนในกำกับของรัฐ โรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนสองภาษา โรงเรียนใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ และโครงการนำร่องสรรหา พัฒนา และส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ) การศึกษาแนวพุทธอยู่คู่กับสังคมไทยตลอดมา เมื่อริเริ่มโครงการโรงเรียนวิถีพุทธได้ศึกษาแนวทางของ 3 โรงเรียนที่ได้ใช้แนวพุทธเป็นหลักในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนทอสี โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนสยามสามไตร) และได้เชิญบุคลากรทั้งสามโรงเรียนมาร่วมเป็นคณะทำงานมี พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เป็นประธาน รวมเรียกชื่อโรงเรียนจัดการศึกษาแนวพุทธว่า “โรงเรียนวิถีพุทธ” นับแต่นั้นมา คณะทำงานนี้มีการประชุมหลายครั้งต่อเนื่อง เพื่อเรียนรู้ร่วมกันและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน ต่อมามีการเปิดรับโรงเรียนวิถีพุทธรุ่นแรกของโครงการด้วยการประกาศรับสมัคร และมีโรงเรียนเข้าร่วม จำนวน 89 โรงเรียน ซึ่งโรงเรียนวิถีพุทธก็คือโรงเรียนในวิถีแห่งปัญญา ที่พัฒนาอย่างบูรณาการในระบบแห่ง ไตรสิกขา สู่ความเป็นพุทธ ผู้เข้าถึงธรรม ซึ่งทำให้เป็นอิสระ โดยมีชีวิตที่ดี เจริญองกามมีความสุข จริ่งแท้ และอยู่ร่วมสังคมอย่างสร้างสรรค์เกื้อกูล สามารถนำโลกไปในวิถีที่ถูกต้อง/วิถีแห่งธรรม (คู่มือกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน รุ่น 2)

ปัจจุบันโรงเรียนที่ใช้ในการศึกษา ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ที่เป็นสถานศึกษาในระบบปกติ ที่นำหลักพุทธธรรม หรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียน การสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียน ส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ คู่ พัง เป็น คือ ไข้ปัญญา และเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการ จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรม แสวงปัญญา ทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีล หรือพฤติกรรม หรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่พึงงามสำหรับตน และสังคม สมานหรือด้านการพัฒนา จิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้อง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครู และผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญ

2.2.8 การสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นการจัดการแบบเชิงรุกที่สามารถนำกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมสู่กลุ่มเยาวชนให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน เพราะมีการบูรณาการนำมิติศาสนากับการศึกษาเข้าถึงผู้เรียน เทียบเคียงกับครูอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยอาศัยพระสงฆ์ที่มีองค์ความรู้ทางด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนให้กับเยาวชน นักเรียน

ในช่วงปีงบประมาณ 2548-2549 กรมการศาสนา ได้ดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีความคาดหวังว่า จะเป็นโครงการที่สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมโดยต้องการใช้โครงการนี้ให้เข้าไปมีส่วนผลักดันสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม ด้วยการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน โดยมีพระที่จะนำหลักธรรมคำสอนผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วไป ซึ่งประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับ คือ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากพระสงฆ์โดยตรง เป็นการลงทุนในโครงการที่คุ้มทุนมาก เพราะในภาพรวมแล้วพระสงฆ์ถือว่าตอบสนองนโยบายรัฐบาลได้เป็นอย่างดีทั้งในด้านการพัฒนาคนและสังคม ดังนั้น กรมการศาสนาจึงได้จัดทำโครงการเพิ่มจำนวนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550 ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ทำให้เป็นโครงการที่ได้รับอนุมัติงบประมาณกลางจากคณะรัฐมนตรี 3 ครั้ง รวมจำนวนครูพระที่เข้าไปสอนในสถานศึกษาทั่วประเทศรวมจำนวน 20,000 รูป ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548-2550 และกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการต่อโดยอาศัยความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) และมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย (มมร.) ในการนำครูพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศ รวมทั้งจะทำให้มีครูพระประจำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ทั่วประเทศด้วย เพราะกระทรวงศึกษาธิการต้องการให้การเรียนการสอนศีลธรรมในโรงเรียนเกิดเป็นรูปธรรม (คู่มือการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550)

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้แถลงนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณธรรมของประเทศไทยต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่คนในชาติ เพื่อให้เกิดเป็นสังคมที่เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กันโดยสนับสนุนให้องค์กรทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยมีสาระสำคัญ คือ (แผนแม่บทสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2560-2564)

1 จัดระเบียบสังคม สร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป โดยใช้ค่านิยมหลัก 12 ประการ

2. พัฒนาคอนกทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต บูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกันให้เกิดความสามารถและทักษะใหม่ ๆ

3. ทะนุบำรุงศาสนา ตลอดจนสร้างสันติสุขปรองดองในสังคมไทย

4. ปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี โดยการผลิตสื่อคุณภาพและเปิดพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ได้แก่

1. ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม

3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์

4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม

5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม

6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน

7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ที่ถูกต้อง

8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่

9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระเจ้าอยู่หัว

10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี

11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนผู้ที่มีส่วนสำคัญในกระบวนการดังกล่าว คือ “พระสอนศีลธรรม” มีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ (คู่มือพระสอนศีลธรรม, 2560)

1. สอนสาระการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. สอนและติวสอบธรรมศึกษาให้กับนักเรียน และผู้มีความสนใจทั่วไป

3. อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย และด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนด้วยแนววิถีเชิงพุทธ ตามขั้นตอนกระบวนการของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ดังนั้นพระสอนศีลธรรมจึงนับได้ว่า เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากต่อโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นอย่างมาก

2.3 ข้อมูลโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

2.3.1 ข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษา

โรงเรียนแห่งนี้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนครั้งแรกโดยใช้ศาลาการเปรียญเป็นอาคารเรียน แต่ไม่ได้ทำบันทึกไว้เป็นหลักฐานว่าเริ่มตั้งแต่เมื่อพ.ศ.ใด ต่อมาจึงพบหลักฐานที่มีการบันทึกในสมุดจดหมายเหตุรายวันครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2441 จึงถือหลักฐานนี้เป็นปีเริ่มต้นของโรงเรียน มีชื่อเดิมว่า "โรงเรียนประถมนุกรมวิทยาคาร" เปิดสอนเฉพาะ ระดับประถมศึกษา ต่อมายุบชั้นประถมศึกษา และเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษา และใช้ชื่อว่า "โรงเรียนมัธยมอนุกรมวิทยาคาร" เปิดสอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1 ประเภทนักเรียนชายล้วน มีเนื้อที่ประมาณทั้งหมด 2 ไร่ 2 งาน 20ตารางวา มีอาคารเรียนทั้งหมด 3 หลัง ดังนี้

ตึก 1 ตึกศรียาภัย อยู่ทางตอนใต้ของบริเวณโรงเรียน ลักษณะเป็นตึก 4 ชั้น สร้างตั้งฉากกับถนนจักรพรรดิพงษ์ ประกอบด้วย ห้องทำงาน ห้องพักรักษาพยาบาล ห้องประกันคุณภาพ การศึกษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์และห้องเรียน

ตึก 2 ตึกพงษ์พวงอุทิศและตึกประพทธี อยู่ทางด้านเหนือ เป็นตึก 4 ชั้น 2 ตึก ที่ต่อเนื่องกันขนานกับถนนด้านหน้าอาคารเป็นสนามเอนกประสงค์ ด้านล่างของตึกเป็นห้องโถงใหญ่ ใช้เป็นห้องประชุม และประกอบด้วย ห้องต่างๆ ดังนี้ ห้องผู้บริหาร ห้องธุรการ ห้องพยาบาล ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องพักรักษาพยาบาลต่างประเทศ ห้องพักรักษา ทัศนศาสตร์ ห้องจริยธรรม ห้องอาเซียนศึกษา ห้องเรียนดิจิทัล ห้องโสตฯ และห้องปฏิบัติการสอน วิชาคณิตศาสตร์

ตึก 3 ตึกเอนกประสงค์ เป็นตึก 4 ชั้น อยู่ติดกับอาคารศรียาภัยทางทิศเหนือ ประกอบด้วยห้องต่างๆ ดังนี้ ห้องกิจการนักเรียน ห้องเกียรติยศ ห้องสหกรณ์ กลุ่มบริหารวิชาการ ห้องพักรักษาภาษาไทย ห้องพักรักษาวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี

2.3.2 สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียน

มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์ มีชุมชนแออัดอยู่ติดด้านข้างโรงเรียน มีประชากร ประมาณ 3,000 คน อาชีพหลักของประชากรในชุมชน คือ อาชีพค้าขายและรับจ้าง ส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพหลัก คือ รับจ้าง ส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ฐานะทางเศรษฐกิจรายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 72,000 บาท จำนวนสมาชิก เฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน

2.3.3 โอกาส และข้อจำกัดของโรงเรียน

โรงเรียนตั้งอยู่บริเวณซึ่งเป็นที่ดินธรณีสงฆ์เนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา อาคารแยกเป็น 2 ส่วน มีถนนที่ใช้สัญจรอยู่ระหว่างอาคาร เป็นโรงเรียนที่เก่าแก่อายุ 119 ปี มี ศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จในอาชีพต่างๆ จำนวนมาก และได้กลับมามีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากสำนักงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและ ความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ พระศาสนา พระมหากษัตริย์ สมาคมนักเรียนเก่า คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียน มูลนิธิโรงเรียน สมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนและเครือข่าย ผู้ปกครอง มีแหล่งเรียนรู้หลากหลายอยู่ใกล้สถานศึกษา แต่ทั้งนี้โรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณที่มี สถานศึกษาที่จัดการศึกษาระดับเดียวกันจำนวนมาก ส่งผลให้จำนวนผู้เรียนลดลง

2.3.4 ทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

2.3.4.1 วิสัยทัศน์ (Vision)

โรงเรียนมุ่งมั่นจัดการการศึกษา สร้างเสริมนักเรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีทักษะชีวิตที่ดีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักสามัคคี มีความเป็นไทย ก้าวไกลสู่สากล

2.3.4.2 พันธกิจ (Missions)

1. ปลูกฝัง และสร้างเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม บนพื้นฐานความเป็นไทย
2. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ก้าวไกลสู่สากล
3. พัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สู่วิชาชีพมืออาชีพ
5. พัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นหลักธรรมาภิบาลและหลักการมีส่วนร่วม

2.3.4.3 เป้าประสงค์ (Goals)

1. นักเรียนมีคุณธรรม บนพื้นฐานความเป็นไทย
2. โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ก้าวไกลสู่สากล
3. นักเรียนทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความเป็นมืออาชีพ
5. โรงเรียนจัดการศึกษาเป็นระบบ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและหลักการมีส่วนร่วม

2.3.4.4 นโยบายการดำเนินงานของโรงเรียน (School Operation Policy)

1. พัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ เน้นหลักธรรมาภิบาลและหลักการมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
2. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ที่มีคุณภาพ
3. พัฒนาคุณภาพครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ
4. ปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม รับผิดชอบต่อสังคม สำนึกในความเป็นไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. พัฒนาสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ นวัตกรรมแหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยี และระบบสารสนเทศในการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา

2.3.4.5 แผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)

- กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริม พัฒนาความรู้ ทักษะ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยมของที่ดีของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
- แผนงานที่ 1.1 ส่งเสริมความรู้ ทักษะ สมรรถนะผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21

แผนงานที่ 1.2 พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยมที่ดีของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาสถานศึกษาด้วยระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ

แผนงานที่ 2.1 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาด้วยระบบคุณภาพ

แผนงานที่ 2.2 พัฒนาแหล่งเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

แผนงานที่ 2.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และความสัมพันธ์อันดีต่อชุมชน สถาบันและองค์กรอื่นๆ

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่ศตวรรษที่ 21

แผนงานที่ 3.1 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีศักยภาพตามมาตรฐานวิชาชีพครู และครูแห่งศตวรรษที่ 21

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนงานที่ 4.1 พัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา

2.3.4.6 โครงการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน

โครงการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- สอดคล้องกลยุทธ์โรงเรียน ข้อที่ 1. ส่งเสริม พัฒนาความรู้ ทักษะ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- สอดคล้องแผนงาน ข้อที่ 1.2 พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยมที่ดีของผู้เรียน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- สอดคล้องมาตรฐาน ข้อที่ 1.3

2.3.4.7 หลักการและเหตุผล

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยมที่ดี โดยยึดหลักการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังปรากฏจากนโยบายทางการปฏิรูปการศึกษาให้ความสำคัญสูงสุดกับการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน เน้นการปลูกฝัง

คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้คนสามารถพัฒนาสู่การเป็นคนที่มีสมบูรณ์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง ได้มุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมคุณธรรมนำความรู้ เชื่อมโยงสู่การเรียนรู้การสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ สู่วัฒนธรรมองค์กร ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย รักประเทศชาติปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย ให้ความสำคัญแก่การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริง มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม จึงได้จัดดำเนินการตามโครงการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ขึ้น

2.3.4.8 วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ค่านิยมที่ดีของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนัก รู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์ ยอมรับความคิด และวัฒนธรรมที่แตกต่าง
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเอื้ออาทรผู้อื่น และกตัญญูทวดเวที่ต่อผู้มีพระคุณ

2.3.4.9 เป้าหมาย

1. ด้านปริมาณ
นักเรียนจำนวนทั้งหมด
2. ด้านคุณภาพ
ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร
ผู้เรียนมีความเอื้ออาทรผู้อื่นและกตัญญูทวดเวที่ต่อผู้มีพระคุณ
ผู้เรียนมีความตระหนักรู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์ยอมรับความคิด และวัฒนธรรมที่แตกต่าง

2.3.4.10 กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

1. กิจกรรมสุขภาพบุรุษกับงานประชาธิปไตย (การเลือกตั้งประธานนักเรียน)
2. กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
3. กิจกรรมวันแม่
4. กิจกรรมทำบุญตักบาตรวันพระ
5. กิจกรรมสัปดาห์ตัวเข้มและการสอบธรรมศึกษา
6. กิจกรรมค่ายธรรมศึกษาภิวัตน์
7. กิจกรรมวันไหว้ครู

8. กิจกรรมค่ายปฐมนิเทศนักเรียน ม.1 และ ม.4
9. กิจกรรมโรงเรียนสีขาว (โครงการพิเศษ)
10. กิจกรรมอบรมปฏิบัติการเชิงคุณธรรม ปฏิบัติธรรมนำศิษย์ดีบนวิถีพอเพียง
11. กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม ประจำวันศุกร์

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านคุณธรรม จริยธรรมมีการศึกษาในด้านต่างๆ ที่มีความสำคัญในการปลูกฝังส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชนในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.4.1 คุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนนักเรียน

ปัญหาที่เกิดขึ้นสังคมปัจจุบันมักเป็นปัญหาด้านอาชญากรรม การใช้ความรุนแรง ปัญหาครอบครัว ปัญหาทางเพศ การติดยาเสพติด ฯลฯ ซึ่งบ่งบอกถึงความเสื่อมทางคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคม และปัญหาดังกล่าวปรากฏมากขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นกำลังของชาติด้วย คุณธรรม จริยธรรมจึงจำเป็นในการเป็นหลักความประพฤติ หรือแนวทางในการปฏิบัติที่ควรแก่การยึดถือปฏิบัติของเยาวชนนักเรียน เพื่อสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จึงเปรียบเสมือนการพัฒนาคุณภาพจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของมนุษย์ทุกคน เป็นสถานะที่อยากให้เราทำอะไรที่เป็นคุณ ไม่ให้ทำในสิ่งผิด หรือบอกไม่ให้คนอื่นทำ เป็นตัวกำหนดความประพฤติของเรา ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกที่ควร คือ เป็นตัวกำหนดจริยธรรม จริยธรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลมาจากศาสนาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และกฎหมาย การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นต้องมีครู 3 สถานะ เป็นต้นเหตุ คือ ครูที่บ้าน ครูที่โรงเรียน สถานศึกษา และครูที่เป็นคำสอนในศาสนา และการสร้างค่านิยมเป็นคนดีมีคุณธรรม สร้างแรงจูงใจให้ทำสิ่งดีที่เป็นการเปลี่ยนกระบวนความคิดให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการมีคุณธรรมจริยธรรม สามารถสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนเป็นคนดีมีคุณธรรมได้โดย การสั่งสอนอบรมโดยสามารถอ้างอิงจากหลักคำสอนทางศาสนามาอธิบายให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม หรือการสอนอย่างเป็นธรรมชาติผ่านข่าวสารที่เกิดขึ้นรอบตัว การเห็นแบบอย่างโดยคนในครอบครัวต้องเป็นแบบอย่างชีวิตในการทำดีและยืนหยัดในคุณธรรมหรือชี้แนะให้เรียนแบบอย่างบุคคลสำคัญที่กระทำความดีงามใน การให้รางวัลเมื่อทำความดี เป็นการสร้างแรงจูงใจอย่างหนึ่ง เพื่อให้เห็นว่าการทำงานดีนั้นเป็นสิ่งที่น่ายกย่องและภาคภูมิใจ ดังนั้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนนักเรียนจึงจำเป็นที่ต้องกระทำให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

ในหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนนักเรียนนั้น มีผู้วิจัยหลายท่านที่สรุปถึงหลักคุณธรรมจริยธรรมที่เหมือนกัน คือ ยูวณูช ไชยพฤกษ์กุล (2552) และ พระครูประโชติ จันทวิมล (นาม จันทโชโต) (2555) พบว่า หลักคุณธรรม จริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนนักเรียนที่เหมือนกัน 5 ข้อ คือ 1. ความขยัน 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความประหยัด 4. ความมีวินัย 5. ความมีน้ำใจและ ยูวณูช ไชยพฤกษ์กุล (2552) ยังพบหลักคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนนักเรียนเพิ่มอีก คือ ความสะอาด และความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน

ส่วน กัญจนคหัฐ ปิยะกาญจน์ (2553) พบว่า หลักคุณธรรม จริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชนนักเรียนนั้นมีหลายประเด็นที่ครอบคลุมในหลายบริบทของชีวิตเยาวชนนักเรียน โดยเริ่มการปลูกฝังของผู้ปกครองของนักเรียน เริ่มปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก เมื่อเด็กอายุ 3-5 ปี รองลงมาคือ ขววัยแรกเกิด-2 ปี โดยคุณธรรมและจริยธรรมที่ผู้ปกครองมุ่งเน้น ในการปลูกฝังให้เยาวชนในครอบครัว ได้แก่

1. ความโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อสัตว์และเพื่อนมนุษย์รู้จักแบ่งปัน
2. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การเรียน และชีวิตตนเอง
3. ความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่พูดปด
4. ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา
5. ความมีสติในการใช้ชีวิต
6. ไม่อิจฉาริษยา
7. มองโลกในแง่ดี
8. มีเหตุผล
9. เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่
10. การประหยัดอดออม
11. ความคิดรอบคอบ
12. ไม่หลีกเลี่ยงปัญหา
13. ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
14. ความอดทนอดกลั้น

เช่นเดียวกับ กัญจนคหัฐ ปิยะกาญจน์ (2553) สิทธิชัย ดีลัน (2559) พบรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมแบ่งเป็นหลักการใหญ่ๆ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมแก่นักศึกษา คือ บิดา-มารดา หรือผู้ปกครอง ที่มีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว และประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบที่ดีแก่บุตรหลาน รวมทั้งครู-อาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักศึกษา และสมาชิกในชุมชนต้องมีความรักสามัคคีกัน และมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรมที่นักศึกษาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม

และ สิทธิชัย ดีลัน (2559) ยังพบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ โดยแบ่งเป็นกลุ่มลักษณะ คือ

1. ด้านมีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตอาสา ปฏิบัติตน ทางกาย วาจา จิตใจที่ตรงไปตรงมา มีความประพฤติตรง ทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่นท์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม มีความจริงใจต่อทุกคน รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง รู้จักความเสียสละให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยกันดูแลรักษา ให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ และช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

2. ด้าน รู้จักและมีแรงจูงใจในตนเอง ประกอบด้วย รู้ศักยภาพตนเอง สร้างขวัญและกำลังใจให้ตนเองได้ และมีความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย ตัดสินใจและแก้ปัญหา มีประเด็นย่อยได้แก่ รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง รู้จักความเสียสละให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยกันดูแลรักษา ให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากหรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ และช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

อันเป็นผลมาจากการที่นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น ได้รับการปลูกฝังอันดีด้านความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งโดยตรงจากมหาวิทยาลัยที่มีโครงการสนับสนุนและส่งเสริมด้านการมีคุณธรรมจริยธรรมหรือการมีจิตอาสาในทุกคณะ พร้อมสอดแทรกด้านคุณธรรมจริยธรรมทางวิชาการทั้งในเนื้อหาการเรียนรู้อะไรและกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

2.4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม

2.4.2.1 ปัจจัยภายใน

บ่อเกิดของคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนนักเรียนโดยสำคัญเกิดขึ้นจากการใช้ปัญญาพิจารณาในเหตุและผลตลอดถึงความสัมพันธ์ในหลักการ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีผลต่อการสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความมีอยู่ของคุณธรรม จริยธรรมในบริบทต่างๆ ทั้งตนเอง บิดามารดา ครู อาจารย์ สังคม สื่อสารการเรียนรู้ต่างๆ ดังนั้นการเกิดขึ้นของคุณธรรมจริยธรรม จึงประกอบไปด้วยปัจจัยใหญ่ๆ 2 ส่วนด้วยกัน คือ

ปัจจัยภายใน ได้แก่สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ต้องการนั้นอยู่ภายในบุคคลผู้นั้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มองเห็น หรือมองไม่เห็นก็ตาม เช่น ร่างกาย จิตใจ ความรู้ความเข้าใจ สติปัญญา และจิตวิญญาณอันเป็นพื้นฐานสำคัญ ปัจจัยภายนอก ได้แก่สิ่งต่างๆ ที่อยู่รายรอบภายนอกบุคคลผู้นั้น ทั้งครอบครัว เพื่อน โรงเรียน สังคม สื่อวิทยุ และสื่อโทรทัศน์ทั่วไป ที่มีส่วนช่วยในการกระตุ้นและเข้าใจถึงความเป็นคุณธรรม จริยธรรมในจิตใจได้สำนึก

และที่สำคัญในส่วนของปัจจัยภายในก็มีส่วนสำคัญยิ่งต่อองค์ความรู้ของหลักคุณธรรม จริยธรรมเพราะถึงแม้ว่าการสอนในปัจจุบันจะเน้นปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน แต่ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปิดรับวัฒนธรรมจากประเทศต่างๆ มากมาย ทำให้เยาวชน หรือวัยรุ่นในปัจจุบันนี้มีอิสระทางด้านความคิดมากขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนควรสอดแทรกเนื้อหาทางด้านจริยธรรมในทุกๆ วิชา ในการศึกษาขงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษเกี่ยวกับปัจจัยภายในและภายในมีส่วนช่วยในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในเยาวชนนักเรียนมากที่สุด

วิภาชณ์ เทศน์ธรรม และคณะ (2560) และ พระบำรุง ปญญาพโล (โพธิ์ศรี) (2558) ได้พบว่า ปัจจัยหลักในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่สำหรับอีกอย่างหนึ่ง คือ ปัจจัยที่มีผลภายใน กล่าวคือ ตัวตนของเยาวชนนักเรียน และสิ่งแวดล้อมภายนอกที่อยู่รายรอบนั่นเอง โดยพบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่ใกล้เคียงกัน คือ ปัจจัยภายในประกอบไปด้วย 1. ด้านความเมตตา 2. ด้านความซื่อสัตย์ 3. ด้านความมีวินัย 4. ด้านความอดทน เพื่อนๆ โดยไม่แสดงความไม่พอใจ 5. ด้านมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบ 6. การให้อภัยโดย พระบำรุง ปญญาพโล (โพธิ์ศรี) (2558) ได้อธิบายถึง ปัจจัยภายในด้านต่างไว้ว่า ความเมตตา คือ เป็นผู้มีความเห็นอกเห็นใจ มีความสงสารเมื่อเห็นเพื่อนประสบกับความทุกข์ยาก และพร้อมที่จะให้อภัยเสมอเมื่อเพื่อนๆ กระทบใจไม่ติดต่อดน ด้านความซื่อสัตย์ นักศึกษามีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนที่ตนคบหาด้วยความจริงใจ และเข้าเรียนสม่ำเสมอถือว่าเป็นความซื่อสัตย์ต่อตนเองที่สำคัญยิ่ง ด้านความมีวินัย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นักศึกษาเป็นผู้มีระเบียบวินัยสูง ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบของวิทยาลัย การไม่คุยโทรศัพท์หรือแอบหลับในขณะที่อาจารย์กำลังสอน

2.4.2.2 ปัจจัยภายนอก

วิภาชณ์ เทศน์ธรรม และคณะ (2560); พระบำรุง ปญญาพโล (โพธิ์ศรี) (2558) พบว่า ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คือ ครอบครัว สถานศึกษา สภาพแวดล้อมทางสังคมเช่น ดารานักแสดง นักร้อง รวมไปถึงการใช้สื่อ Internet ส่วน พระบำรุง ปญญาพโล ยังพบว่า สถาบันศาสนา มีส่วนช่วยขัดเกลาจิตใจให้เป็นคนดีและมีความสุข นอกจากนี้ยังสามารถนำคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะในขณะที่มีความสุข หรือมีความทุกข์

2.4.3 กิจกรรมที่มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

กิจกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนนักเรียนโดย ประสิทธิ์ ชาญศิริ และคณะ (2550) และ พระมหาธวัชวันต์ วรวรรณปรีชา (2552) ได้ทำการศึกษเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ได้พบว่า นอกเหนือจากกิจกรรมตามหลักสูตร ที่สถานศึกษากำหนด เช่น กิจกรรมพิเศษที่นักเรียนมีส่วนร่วมวางแผนในกิจกรรม การบันทึกสมุด ทำความดี การมีส่วนร่วมวางแผนในกิจกรรมให้เกียรติบัตรยกย่อง

นักเรียนที่ทำความดีแล้ว กิจกรรมที่ส่งผลได้ดีต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมสวดมนต์ทุกวัน และไหว้พระสวดมนต์ทุกวันหน้าเสาธง ตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ การที่นักเรียนเข้าร่วมเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา มาเข้าพรรษา เป็นต้น

2.4.4 วิธีการ ปัญหาและอุปสรรค ของการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

การกำหนดทิศทางในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นสิ่งที่ควรคิดให้ครอบคลุมทั้งด้านกาย วาจา ใจ เป็นแนวทางการคิดและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ตามสภาพสังคม วัฒนธรรม และประเพณี การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้สัมฤทธิ์ผลได้นั้น นอกจากการสร้างค่านิยม และแรงจูงใจที่ถูกต้องในการทำความดีแล้ว ควรสร้างช่องทางต่างๆ ที่หลากหลายในการทำความดี ให้กับเยาวชนนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรมด้วยเช่นกัน เช่น สนับสนุนให้เยาวชนนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ส่งเสริมการทำความดี ไม่มุ่งเน้นให้ลูกเอาแต่เรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่ควรสนับสนุนให้ลูกได้ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมอาสาสมัคร กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หรือชมรมต่างๆ ในการช่วยเหลือสังคม การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการทำความดีภายในบ้าน โรงเรียน โดยการสร้างสรรค์ กิจกรรมส่งเสริมการทำความดีต่างๆ อาทิ กิจกรรมสะสมดาวรักษ์ความดี และมีรางวัลตอบแทนในการทำความดี เพื่อเป็นแรงจูงใจและผลักดันให้เข้าใจและเข้าใจหลักของคุณธรรม จริยธรรมที่ควรมีของเยาวชนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า วิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนั้นมีหลายรูปแบบทั้งเป็นแบบผสมผสานทั้งการเป็นต้นแบบ การให้รางวัล รวมไปถึงปัญหาที่ได้รับผลกระทบจากบริบทรอบด้านของเยาวชนนักเรียน โดย กัญจน์คหัทธ ปิยะกาญจน์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน พบว่า

1. วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้ปกครองที่ผสมผสานกัน มีดังนี้
  - 1.1 สั่งสอนอบรมโดยตรงโดยบอกให้กระทำ หรือห้ามกระทำ ใช้การให้รางวัล และลงโทษ
  - 1.2 เป็นต้นแบบใน 3 ลักษณะ คือ ตัวแบบจริง ตัวแบบสัญลักษณ์ และตัวแบบคำบอกเล่า
  - 1.3 สอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมระหว่างทำกิจกรรมร่วมกันในวันหยุด
  - 1.4 ใช้หลักศาสนาด้วยการพาบุตรหลานเข้าวัดทำบุญในวันหยุด สวดมนต์ก่อนนอน ชี้แจงให้รู้บาปอันเกิดจากการทำผิดศีล
  - 1.5 และชี้แจงให้เห็นผลของการกระทำ

2. ปัญหาข้อจำกัดและอุปสรรคในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน สรุปลดดังนี้

- 2.1 สังคมปัจจุบันและสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อเด็ก
- 2.2 สื่อแขนงต่างๆ และการสื่อสารที่ไร้พรมแดน เช่นทางอินเทอร์เน็ต ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ใหม่ๆ อย่างรวดเร็ว และเห็นตัวอย่างที่ดีและไม่ดี
- 2.3 เพื่อนมีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก และเด็กจะมีพฤติกรรมเลียนแบบ
- 2.4 มีเวลาน้อยในการทำกิจกรรมร่วมกัน
- 2.5 ค่านิยมในสังคม ที่ปัจจุบันเด็ก จะฟังเพื่อน และใช้แต่ของมีราคาแพง
- 2.6 วุฒิภาวะของเด็ก
- 2.7 สภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัว
- 2.8 เด็กอยู่ไกลหูไกลตาพ่อแม่
- 2.9 เด็กไม่เชื่อฟังที่ผู้ปกครองสอนสั่ง
- 2.10 อายุที่ต่างกันมากทำให้เกิดช่องว่างในการพูดคุยกัน

2.4.5 พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม

การกำหนดสร้างพฤติกรรมให้กับเยาวชนนักเรียนนั้นมีส่วนช่วยในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในด้านต่างๆ ทั้งความคิดและการกระทำ เป็นการกำหนดแนวทางในรูปแบบหลักสูตรหรือกิจกรรมที่สามารถสอดแทรกหลักคุณธรรมจริยธรรม ปาริชาติ ธีระวิทย์ (2561) พบว่าแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. แนวทางด้าน การดำเนินชีวิตในสังคม นักศึกษาเห็นว่า คุณธรรมจริยธรรมที่นักศึกษาควรจะมีในการดำเนินชีวิตที่สำคัญมี 3 ด้าน คือ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ และด้านความซื่อสัตย์สุจริต
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอน นักศึกษามีความเห็นว่างานทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรม ให้กับนักศึกษา คือ การสอดแทรก หลักคุณธรรมจริยธรรมในขณะที่อาจารย์สอนแต่ละวิชา
3. แนวทางด้าน การจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้กับนักศึกษานั้น มหาวิทยาลัยควรมีการจัด กิจกรรมหรือโครงการที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้ นักศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ เพื่อจะได้ซึมซับและติดตัวไปตลอด

4. แนวทางด้านการประกอบ อาชีพตามจรรยาบรรณ นักศึกษามีความคิดเห็นว่า นักศึกษา จะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพของตนในอนาคต มหาวิทยาลัยควร ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษา มีคุณธรรมในด้านนี้ ด้วยการฝึกอบรมเกี่ยวกับจรรยาบรรณ ในวิชาชีพก่อนจบการศึกษา

และพบว่า แนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญมี 2 แนวทาง ดังนี้

1. วิธีทางในการพัฒนาจริยธรรม ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 3 แนวทางย่อย คือ การศึกษาเรียนรู้ การวิเคราะห์ตนเอง และการฝึกฝนตนเอง

2. วิธีการ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสามารถดำเนินการได้ 2 แนวทางย่อย คือ การศึกษาเพื่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม โดยการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา จริยธรรม และรายวิชาอื่นๆ ที่จะต้องกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ด้าน คุณธรรมจริยธรรมร่วมกับ เนื้อหาความรู้ในแต่ละรายวิชา และการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้วยการ ปลูกฝังค่านิยม ซึ่งได้มีการนำเสนอหลากหลายวิธี

ส่วน จรัส แก้วเป็ง (2546) พบว่า วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในอีกรูปแบบ ที่ใกล้เคียงกัน คือ การพัฒนาด้านพฤติกรรมผ่านการยินดีในข้อปฏิบัติ กล่าวคือ การเคารพนับถือนั่นเองเป็นไปในด้านคุณธรรมของนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่

1. การวาระธรรมที่มีต่อพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์
2. การวาระธรรมที่มีต่อครู-อาจารย์
3. การวาระธรรมที่มีต่อเพื่อน
4. การวาระธรรมที่มีต่อผู้ปกครองและบุคคลอื่นๆ

โดยการใช้โครงการอบรมให้ความรู้เรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม โครงการประกวดมารยาทไทย โครงการเพื่อนเตือนเพื่อน และโครงการพี่เตือนน้องในการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นอกจากนี้ผลจากการศึกษา พบว่า นักเรียนโรงเรียนเชียงคำวิทยาคมมี พฤติกรรมด้าน การวาระธรรมที่มีต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ จากผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เมื่อนักเรียนเดินเข้าโรงเรียนพอมมาถึงแท่นพระนักเรียนจะแสดงความเคารพด้วยการไหว้ ในโอกาสอันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหรือวันเกิดโรงเรียนนักเรียนร่วมทำบุญตักบาตร และปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจและมีความพร้อมเพรียง

2.4.6 งานวิจัยต่างประเทศ

Irene Mass Ametrano (2014) ได้ศึกษาวิจัยในการให้คำปรึกษาด้านการศึกษา แก่นักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่พยายามที่จะปล่อยให้ความรู้สึกเป็นไปตามความต้องการสำหรับนักเรียน เช่น สิ่งนี้ถูก สิ่งนี้ไม่ถูกต้อง สิ่งนี้ดำ สิ่งนี้ขาว นั่นเป็นกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม

และการที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทางความคิดที่จะเข้าหาหลักของ คุณธรรม จริยธรรม มี 3 ประการ คือ

1. การรับรู้ การพัฒนาฝึกฝนด้วยตัวเอง
2. กระบวนการตัดสินใจของนักเรียนที่สะท้อนในตัวแบบของพวกเขา
3. เอกสารตำราด้านการศึกษาที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านจริยธรรมของนักเรียน

Elizabeth Agnew Cochran, Darlene Fozard Weaver (2017) ศึกษาด้าน รูปแบบการสอนในลักษณะการจัดกิจกรรม โครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณธรรม จริยธรรม พบว่ารูปแบบการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกและเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงการ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ในหลักสูตรจริยธรรมตามโครงการที่จัดขึ้น สามารถมุ่งเน้นการบูรณา การการเรียนรู้ทางอารมณ์และการเรียนรู้ด้านสติปัญญาการเรียนรู้ในหลักสูตรด้านจริยธรรมทางศาสน วิทยาก็ยังสามารถให้ความสำคัญกับความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับการนำความรู้ความเข้าใจทางศา สนวิทยามาใช้ในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ โดยมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. การสร้างบุคลิกลักษณะ
2. การสร้างองค์ความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม
3. กลยุทธ์การสอนปลูกฝังความคิดทางศีลธรรม
4. การสนับสนุนฐานความรู้ของนักเรียนที่มีความสำคัญต่อการสร้างบุคลิกลักษณะ

และองค์ความรู้ข้างต้น

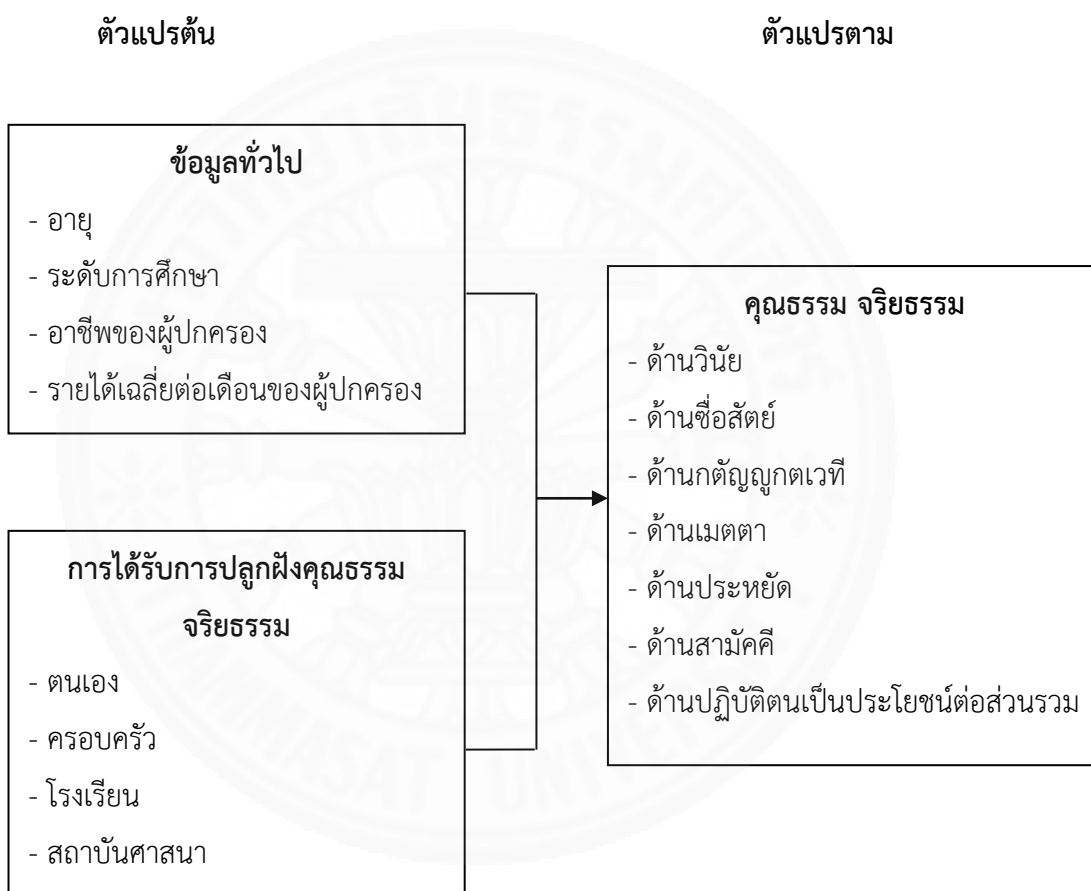
Frank Willemsa, Eddie Denessenb, Chris Hermansa and Paul Vermeera, (2012) ทำการศึกษาบุคลากรที่เป็นตัวอย่างในด้านคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในสถานศึกษา ที่ทำหน้าที่เป็นตัวอย่างพลเมืองที่มีคุณธรรมในห้องเรียน ซึ่งพบว่าความเป็นแบบอย่างของครูในด้าน คุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาของนักเรียน และดังนั้นครูจึงเป็นผู้ที่ทรงคุณธรรมในการช่วย ให้ นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดี การเป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ เหล่านี้คือ

1. ครูต้องแสดงพฤติกรรมที่ดีงามในห้องเรียน
2. นักเรียนต้องเห็นพฤติกรรมแบบนี้
3. นักเรียนต้องยอมรับว่าพฤติกรรมนี้เป็นที่ดี
4. นักเรียนต้องยึดหลักคุณธรรมไว้

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการมุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของครู สิ่งไหนที่ถูกนักเรียน สังเกต ครูจะทำหน้าที่เป็นแบบอย่างของการเป็นพลเมืองที่นักเรียนมองเห็นถึงพฤติกรรมดังกล่าวใน ห้องเรียน เป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนควบคู่ไปกับการเรียนการสอนอีกด้วย

2.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร” ดังนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

3.1 วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม และจริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร” เป็นการศึกษาที่นักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2562 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ผู้ศึกษาทำการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารต่างๆ
2. การศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 240 คน และนำผลที่ได้ไปประมวลผลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ใช้สถิติเพื่อการอ้างอิง และอภิปราย สรุปผล

3.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

นักเรียนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 240 คน (ข้อมูลจำนวนนักเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจาก ฝ่ายทะเบียนของโรงเรียน ปีการศึกษา 2562)

ตารางที่ 3.1

นักเรียนที่ใช้ในการศึกษา

นักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	นักเรียน (คน)
มัธยมศึกษาปีที่ 1	51
มัธยมศึกษาปีที่ 2	39
มัธยมศึกษาปีที่ 3	58
มัธยมศึกษาปีที่ 4	29
มัธยมศึกษาปีที่ 5	40
มัธยมศึกษาปีที่ 6	23
รวม	240

ที่มา: ฝ่ายทะเบียนของโรงเรียน ปีการศึกษา 2562.

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมาจากการรวบรวมแนวคิดและจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่างๆ มีประเด็นในการศึกษา 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง

ส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมดังนี้

1. ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น โดยการศึกษาจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้นำไปเป็นแนวทางในการทำแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลมาสร้างเป็นแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม
4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความสอดคล้องความเหมาะสมความถูกต้องครบถ้วนและครอบคลุมตามความมุ่งหมายของงานวิจัย (Validity) และนำมาปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
6. ทำแบบประเมินความเที่ยงตรง (IOC) เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบ
7. ผู้วิจัยทำหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
8. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าเฉลี่ยที่ 0.90
9. นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่ใช้ในการศึกษา
10. นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ ระดับชั้นมัธยมศึกษา อาชีพผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร คือ ด้วยตนเอง จากครอบครัว จากโรงเรียน จากสถาบันศาสนา จำนวน 18 ข้อ โดยสร้างคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มีระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด โดยให้เลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก และใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) หรือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

$$= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.80$$

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 ข้อ คือ ด้านวินัย ด้านซื่อสัตย์ ด้านกตัญญูกตเวทิตา ด้านเมตตา ด้านประหยัด ด้านสามัคคี ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จำนวน 30 ข้อโดยสร้างคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มีระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด โดยให้เลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก และใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) หรือค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คุณธรรม จริยธรรมในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป กับระดับคุณธรรม จริยธรรมของ
นักเรียน โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) โดยมีกระบวนการดังนี้

1) จัดกลุ่มตัวแปรข้อมูลทั่วไป ให้มีจำนวนกลุ่มน้อยลง โดยการใช้คำสั่ง
Compute Variable ดังนี้

1.1 อายุ มีการจัดกลุ่มเป็น 2 ช่วงอายุ ได้แก่ 1) อายุ 12-14 ปีและ
2) อายุ 15 ปีขึ้นไป

1.2 ระดับการศึกษา จัดกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) มัธยมศึกษาตอนต้น
(โดยการรวม 1.1 มัธยมศึกษาปีที่ 1 1.2 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 1.3 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ
2) มัธยมศึกษาตอนปลาย (โดยการรวม 2.1 มัธยมศึกษาปีที่ 4 2.2 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และ
2.3 มัธยมศึกษาปีที่ 6)

1.3 อาชีพผู้ปกครอง จัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้าราชการ (โดย
การรวม 1. ข้าราชการ และ 2. พนักงานราชการ) 2) พนักงานบริษัทเอกชน และ 3) ค้าขาย/ธุรกิจ
ส่วนตัว (โดยการรวม 4. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และ 5. อื่นๆ รับจ้าง)

1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง จัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่
1) ต่ำกว่า 10,000 บาท 2) 10,001-20,000 บาท 3) 20,001 บาทขึ้นไป (โดยการรวม 3. 20,001-
30,000 บาท 4. 30,001-40,000 บาท และ 5. 40,000 บาทขึ้นไป)

2) จัดกลุ่มตัวแปรตาม ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน จากข้อมูลที่เป็น
ข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ให้เหลือเพียง 3 ระดับ ใช้สำหรับ
การกระจายน้ำหนักของคำตอบในแต่ละข้อของข้อมูล และกำหนดเกณฑ์แปลความหมายดังนี้

$$= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}$$

จำนวนระดับ

$$= \frac{5 - 1}{3}$$

3

$$= 1.33$$

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.68-5.00 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.67 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คุณธรรม จริยธรรมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
คุณธรรม จริยธรรมในระดับน้อย

3.6 สถิติที่ใช้ในการศึกษา

สถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
  - 1.1 ร้อยละ (Percentage)
  - 1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)
  - 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติใช้หาค่าคุณภาพของแบบสอบถาม
  - 2.1 โดยใช้ Item-total Techniques ใช้สูตร Simple Correlation ของ Pearson
  - 2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหา alpha coefficient ตามวิธีของ
Cronbach
3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน
  - 3.1 Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3.7 จริยธรรมการวิจัยในคน

การศึกษาครั้งนี้ได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนโดยได้ดำเนินการขอ
การรับรองของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มธ. ชุดที่ 2 สาขาสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ โดยคณะกรรมการจริยธรรมในคน มธ. ชุดที่ 2 สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ได้อนุมัติโครงการวันที่ 3 เมษายน 2562 รหัสโครงการวิจัยที่ 005/2562 หนังสือรับรอง
เลขที่ 003/2562

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาเรื่อง “ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร” เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 240 ชุด นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบตารางแสดงข้อมูลทางสถิติประกอบการพรรณนา พร้อมอภิปรายผลการวิจัย โดยแบ่งส่วนดังนี้

- 4.1 ข้อมูลทั่วไป
- 4.2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม
- 4.3 วิเคราะห์เกี่ยวกับการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
- 4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป กับระดับคุณธรรม จริยธรรม
- 4.5 อภิปรายผลการศึกษา

4.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายลักษณะของนักเรียน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปกับระดับคุณธรรม จริยธรรมและการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

4.1.1 อายุ พบว่า นักเรียนมีอายุมากที่สุด 18 ปี ร้อยละ 2.1 รองลงมา ได้แก่ อายุ 15 ปี ร้อยละ 18.8 และนักเรียนมีอายุน้อยที่สุด อายุ 12 ปี ร้อยละ 20.0 โดยมีค่าเฉลี่ยอายุที่ 14.41

4.1.2 ระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนมีระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ศึกษาอยู่จำนวนมากที่สุด ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 24.2 รองลงมา ได้แก่ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 21.3 มัธยมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 16.7 มัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 16.3 มัธยมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 12.1 และน้อยที่สุด ได้แก่ มัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 9.6

4.1.3 อาชีพของผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนมีอาชีพของผู้ปกครองจำนวนมากสุด ได้แก่ อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 46.7 รองลงมา ได้แก่ อาชีพอื่นๆ ร้อยละ 24.2 และอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 17.5 จำนวนน้อยที่สุดที่ได้แก่ อาชีพข้าราชการ ร้อยละ 2.1

4.1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองจำนวนมากสุด ได้แก่ รายได้เฉลี่ย 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 52.9 รองลงมา ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 25.4 รายได้เฉลี่ย 20,001 -30,000 บาท ร้อยละ 12.1 และน้อยที่สุดที่ได้แก่ รายได้เฉลี่ย 30,001-40,000 บาท ร้อยละ 2.9 (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1

จำนวน ร้อยละของนักเรียนจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (N =240)	ร้อยละ
อายุ		
12 ปี	48	20.0
13 ปี	33	13.8
14 ปี	42	17.5
15 ปี	45	18.8
16 ปี	38	15.8
17 ปี	29	12.1
18 ปี	5	2.1
Min = 12 Max = 18 Mean=14.41		
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	51	21.3
มัธยมศึกษาปีที่ 2	39	16.3
มัธยมศึกษาปีที่ 3	58	24.2
มัธยมศึกษาปีที่ 4	29	12.1
มัธยมศึกษาปีที่ 5	40	16.7
มัธยมศึกษาปีที่ 6	23	9.6

ตารางที่ 4.1

จำนวน ร้อยละของนักเรียนจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (N =240)	ร้อยละ
อาชีพของผู้ปกครอง		
ข้าราชการ	23	9.6
พนักงานราชการ	5	2.1
พนักงานบริษัทเอกชน	42	17.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	112	46.7
อื่นๆ	58	24.2
รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	61	25.4
10,001-20,000	127	52.9
20,001-30,000	29	12.1
30,001-40,000	7	2.9
40,000 บาทขึ้นไป	16	6.7

4.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน คือ การได้รับการปลูกฝังด้วยตนเอง การได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว การได้รับการปลูกฝังจากโรงเรียน การได้รับการปลูกฝังจากสถาบันศาสนา

4.2.1 การได้รับการปลูกฝังด้วยตนเอง

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้วยตนเอง ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

- นักเรียนศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรมจากหนังสือ ตำรา นักเรียนร้อยละ 38.8 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 30.0 ปฏิบัติมาก ร้อยละ 16.3 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 3.3

ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.44 แสดงว่า นักเรียนศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรมจากหนังสือ ตำรา อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนทำความเข้าใจหลักคุณธรรม จริยธรรมจากสื่อต่างๆ นักเรียนร้อยละ 36.7 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 35.0 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 16.3 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 2.5 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.55 แสดงว่า นักเรียนทำความเข้าใจหลักคุณธรรม จริยธรรมจากสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรมจากบุคคลแบบอย่าง เช่น ครู พ่อแม่ นักเรียนร้อยละ 44.2 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 26.3 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 24.6 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 แสดงว่า นักเรียนศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรมจากบุคคลแบบอย่าง เช่น ครู พ่อแม่ อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนใช้ปัญญาพิจารณา แยกแยะผิดถูกตามเหตุและผล นักเรียนร้อยละ 45.4 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 25.0 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 23.3 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.85 แสดงว่า นักเรียนใช้ปัญญาพิจารณา แยกแยะผิดถูกตามเหตุและผล อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านตนเอง อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเอง

การได้รับการปลูกฝังด้วยตนเอง	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
นักเรียนศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรมจากหนังสือ ตำรา	16.3 (39)	30.0 (72)	38.3 (92)	12.1 (29)	3.3 (8)	3.44	1.00	มาก
นักเรียนทำความเข้าใจหลักคุณธรรม จริยธรรมจากสื่อต่างๆ	16.3 (39)	36.7 (88)	35.0 (84)	9.6 (23)	2.5 (6)	3.55	.958	มาก

ตารางที่ 4.2

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเอง (ต่อ)

การได้รับการปลูกฝังด้วยตนเอง	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
นักเรียนศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรมจากบุคคลแบบอย่าง เช่น ครู พ่อแม่	24.6 (59)	44.2 (106)	26.3 (63)	4.6 (11)	0.4 (1)	3.88	.847	มาก
นักเรียนใช้ปัญหาพิจารณา แยกแยะผิดถูกตามเหตุและผล	23.3 (56)	45.4 (109)	25.0 (60)	5.4 (13)	0.8 (2)	3.85	.869	มาก
รวม						3.67	.670	มาก

4.2.2 การได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนจากครอบครัว ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

- ครอบครัวของนักเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนร้อยละ 42.9 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 25.8 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 25.4 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 แสดงว่า ครอบครัวของนักเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก

- พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนร้อยละ 39.6 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 34.6 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 21.7 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 2.1 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.03 แสดงว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก

- ในครอบครัวมีการวางกฎกติกาเพื่อความเป็นระเบียบร่วมกัน นักเรียนร้อยละ 35.0 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 32.1 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 28.8 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 1.7 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.93 แสดงว่า ในครอบครัวมีการวางกฎกติกาเพื่อความเป็นระเบียบร่วมกัน อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนนำคำสั่งสอนจากผู้ปกครองมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาใจ จิตกับตนเอง นักเรียนร้อยละ 39.6 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 29.6 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 25.8 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 1.7 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.92 แสดงว่า นักเรียนนำคำสั่งสอนจากผู้ปกครองมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาใจจิตกับตนเอง อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนจากครอบครัว อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากครอบครัว

การได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ครอบครัวของนักเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	25.8 (62)	42.9 (103)	25.4 (61)	5.4 (13)	0.4 (1)	3.88	.870	มาก
พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	34.6 (83)	39.6 (95)	21.7 (52)	2.1 (5)	2.1 (5)	4.03	.914	มาก
ในครอบครัวมีการวางกฎกติกาเพื่อความเป็นระเบียบร่วมกัน	32.1 (77)	35.0 (84)	28.8 (69)	2.5 (6)	1.7 (4)	3.93	.936	มาก
นักเรียนนำคำสั่งสอนจากผู้ปกครองมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาใจจิตกับตนเอง	29.6 (71)	39.6 (95)	25.8 (62)	3.3 (8)	1.7 (4)	3.92	.914	มาก
รวม						3.94	.670	มาก

4.2.3 การได้รับการปลูกฝังจากโรงเรียน

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนจากโรงเรียน ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 5 ข้อ ดังนี้

- โรงเรียนมีหลักสูตรและกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนร้อยละ 43.8 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 32.1 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 21.7 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 แสดงว่า โรงเรียนมีหลักสูตร และกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก

- โรงเรียนมีสื่อเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนร้อยละ 40.4 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 30.4 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 25.4 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 1.7 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.96 แสดงว่า โรงเรียนมีสื่อเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก

- โรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนเข้าค่ายคุณธรรมก่อนเปิดเรียน นักเรียนร้อยละ 35.0 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 32.1 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 25.8 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.79 แสดงว่า โรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนเข้าค่ายคุณธรรมก่อนเปิดเรียน อยู่ในระดับมาก

- โรงเรียนจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนร้อยละ 43.8 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 29.6 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 21.7 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 5.0 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.82 แสดงว่า โรงเรียนจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในรับมาก

- โรงเรียนมีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนร้อยละ 45.0 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 27.5 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 21.3 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.93 แสดงว่า โรงเรียนมีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนจากโรงเรียน อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากโรงเรียน

การได้รับการปลูกฝังจากโรงเรียน	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
โรงเรียนมีหลักสูตรและกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	32.1 (77)	43.8 (105)	21.7 (52)	2.1 (5)	0.4 (1)	4.05	.812	มาก
โรงเรียนมีสื่อเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม	30.4 (73)	40.4 (97)	25.4 (61)	2.1 (5)	1.7 (4)	3.96	.891	มาก
โรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนเข้าค่ายคุณธรรมก่อนเปิดเรียน	25.8 (62)	35.0 (84)	32.1 (77)	6.3 (15)	0.8 (2)	3.79	.929	มาก
โรงเรียนจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านคุณธรรม จริยธรรม	21.7 (52)	43.8 (105)	29.6 (71)	5.0 (12)	- (-)	3.82	.827	มาก
โรงเรียนมีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรม จริยธรรม	27.5 (66)	45.0 (108)	21.3 (51)	5.8 (14)	0.4 (1)	3.93	.870	มาก
รวม						3.91	.629	มาก

4.2.4 การได้รับการปลูกฝังจากสถาบันศาสนา

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนจากสถาบันศาสนา ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 5 ข้อ ดังนี้

- มีอาจารย์พระมาสอนศีลธรรมทุกภาคการศึกษา นักเรียนร้อยละ 42.9 ปฏิบัติมาก รองลงมา ร้อยละ 36.3 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 17.1 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.11 แสดงว่า มีอาจารย์พระมาสอนศีลธรรมทุกภาคการศึกษา อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนผ่านการอบรมค่ายคุณธรรมของทางวัด นักเรียนร้อยละ 41.3 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 27.9 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 25.8 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 5.0 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 แสดงว่า นักเรียนผ่านการอบรมค่ายคุณธรรมของทางวัด อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนสอบผ่านการเรียนการสอนศีลธรรม นักเรียนร้อยละ 34.2 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 31.1 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 27.5 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.82 แสดงว่า นักเรียนสอบผ่านการเรียนการสอนศีลธรรม อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนผ่านการสอบธรรมศึกษาในโรงเรียน นักเรียนร้อยละ 36.3 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 30.0 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 28.8 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 1.7 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.87 แสดงว่า นักเรียนผ่านการสอบธรรมศึกษาในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ นักเรียนร้อยละ 34.6 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 30.4 ปฏิบัติมาก ร้อยละ 21.7 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 1.7 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.59 แสดงว่า นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตรทุกวันพระ อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านสถาบันศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 แสดงว่า ระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนจากสถาบันศาสนา อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากสถาบันศาสนา

การได้รับการปลูกฝังจาก สถาบันศาสนา	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การ แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
มีอาจารย์พระมาสอนศีลธรรมทุก ภาคการศึกษา	36.3 (87)	42.9 (103)	17.1 (41)	2.9 (7)	0.8 (2)	4.11	.846	มาก
นักเรียนผ่านการอบรมค่ายคุณธรรม ของทางวัด	25.8 (62)	41.3 (99)	27.9 (67)	5.0 (12)	- (-)	3.88	.852	มาก
นักเรียนสอบผ่านการเรียนการสอน ศีลธรรม	27.5 (66)	34.2 (82)	32.1 (77)	5.4 (13)	0.8 (2)	3.82	.927	มาก
นักเรียนผ่านการสอบธรรมศึกษาใน โรงเรียน	28.8 (69)	36.3 (87)	30.0 (72)	3.3 (8)	1.7 (4)	3.87	.926	มาก
นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญตัก บาตรทุกวันพระ	21.7 (52)	30.4 (73)	34.6 (83)	11.7 (28)	1.7 (4)	3.59	1.00	มาก
รวม						3.85	.663	มาก

สรุประดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน อธิบายได้ดังนี้

อันดับที่ 1 การได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.94

อันดับที่ 2 การได้รับการปลูกฝังจากโรงเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.91

อันดับที่ 3 การได้รับการปลูกฝังจากสถาบันศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.85

อันดับที่ 4 การได้รับการปลูกฝังด้วยตนเอง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.67

ภาพรวมการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.84 แสดงว่า นักเรียนมีการปฏิบัติจริงด้านการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6

สรุปภาพรวมของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

ระดับการได้รับการปลูกฝัง	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ครอบครัว	3.94	.670	มาก
โรงเรียน	3.91	.629	มาก
สถาบันศาสนา	3.85	.663	มาก
ตนเอง	3.67	.670	มาก
รวม	3.84	.516	มาก

4.3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน 7 ข้อ คือ ด้านวินัย ด้านซื่อสัตย์ ด้านกตัญญูกตเวที ด้านเมตตา ด้านประหยัด ด้านสามัคคี ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

4.3.1 ด้านวินัย

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านวินัย ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 5 ข้อ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า

- นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา นักเรียนร้อยละ 59.2 ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 31.3 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.49 แสดงว่า นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา อยู่ในระดับมากที่สุด

- นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ นักเรียนร้อยละ 48.3 ปฏิบัติมาก รองลงมา ร้อยละ 43.8 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.35 แสดงว่า นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ อยู่ในระดับมากที่สุด

- นักเรียนขออนุญาตก่อนออกจากชั้นเรียน นักเรียนร้อยละ 47.1 ปฏิบัติมาก รองลงมา ร้อยละ 31.7 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 4.6 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.06 แสดงว่า นักเรียนขออนุญาตก่อนออกจากชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนไม่หนีเรียน นักเรียนร้อยละ 63.8 ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 21.7 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 1.3 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.41 แสดงว่า นักเรียนไม่หนีเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด

- นักเรียนกลับบ้านตรงเวลาทุกวัน นักเรียนร้อยละ 32.5 ปฏิบัติมาก รองลงมา ร้อยละ 3.8 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 27.9 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 3.8 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.80 แสดงว่า นักเรียนกลับบ้านตรงเวลาทุกวัน อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านวินัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 แสดงว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติจริงด้านวินัย อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ด้านวินัย

การปฏิบัติจริงด้านวินัย	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การ แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา	59.2 (142)	31.3 (75)	8.8 (21)	0.8 (2)	- -	4.49	.691	มากที่สุด
นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ	43.8 (105)	48.3 (116)	7.5 (18)	0.4 (1)	- -	4.35	.637	มากที่สุด
นักเรียนขออนุญาตก่อนออกจากชั้นเรียน	31.7 (76)	47.1 (113)	16.7 (40)	4.6 (11)	- -	4.06	.816	มาก
นักเรียนไม่หนีเรียน	63.8 (153)	21.7 (52)	10.0 (24)	1.3 (3)	3.3 (8)	4.41	.960	มากที่สุด
นักเรียนกลับบ้านตรงเวลาทุกวัน	30.8 (74)	32.5 (78)	27.9 (67)	3.8 (9)	5.0 (12)	3.80	1.07	มาก
รวม						4.22	.518	มากที่สุด

4.3.2 ด้านข้อสัถย์

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนด้านข้อสัถย์ ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า

- นักเรียนทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนร้อยละ 41.7 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 30.8 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 24.2 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.00 แสดงว่า นักเรียนทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง นักเรียนร้อยละ 41.7 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 30.0 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 25.4 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 2.9 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.99 แสดงว่า นักเรียนประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนไม่ทุจริตการสอบ นักเรียนร้อยละ 48.8 ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา นักเรียนร้อยละ 31.7 ปฏิบัติมาก นักเรียนร้อยละ 17.5 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.26 แสดงว่า นักเรียนไม่ทุจริตการสอบ อยู่ในระดับมากที่สุด

- นักเรียนไม่ลอกการบ้าน นักเรียนร้อยละ 35.8 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 29.2 ปฏิบัติมาก ร้อยละ 25.8 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 3.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.68 แสดงว่า นักเรียนไม่ลอกการบ้าน อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านข้อสัถย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 แสดงว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติจริงด้านข้อสัถย์ อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านข้อสัถย์

การปฏิบัติจริงด้านข้อสัถย์	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
นักเรียนทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	30.8 (74)	41.7 (100)	24.2 (58)	2.9 (7)	0.4 (1)	4.00	.841	มาก
นักเรียนประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง	30.0 (72)	41.7 (100)	25.4 (61)	2.9 (7)	- -	3.99	.821	มาก

ตารางที่ 4.8

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านซื่อสัตย์ (ต่อ)

การปฏิบัติจริงด้านซื่อสัตย์	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การ แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
นักเรียนไม่ทุจริตการสอบ	48.8 (117)	31.7 (76)	17.5 (42)	1.3 (3)	0.8 (2)	4.26	.849	มากที่สุด
นักเรียนไม่ลอกการบ้าน	25.8 (62)	29.2 (70)	35.8 (86)	5.4 (13)	3.8 (9)	3.68	1.03	มาก
รวม						3.98	.588	มาก

4.3.3 ด้านกตัญญูทเวที

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านกตัญญูทเวที ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 5 ข้อ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า

- นักเรียนเคารพเชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ นักเรียนร้อยละ 50.8 ปฏิบัติมารองลงมาร้อยละ 38.3 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 10.4 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 แสดงว่า นักเรียนเคารพเชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ อยู่ในระดับมากที่สุด

- นักเรียนทำตามคำสั่งสอนของครู นักเรียนร้อยละ 45.0 ปฏิบัติมารองลงมาร้อยละ 37.5 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 16.7 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.19 แสดงว่า นักเรียนทำตามคำสั่งสอนของครู อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนทำความเคารพพ่อแม่ ครู ทั้งไป-กลับโรงเรียน นักเรียนร้อยละ 40.4 ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 35.0 ปฏิบัติมาก ร้อยละ 20.8 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.12 แสดงว่า นักเรียนทำความเคารพพ่อแม่ ครู ทั้งไป-กลับโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนแสดงความเคารพเมื่อเดินผ่านครู นักเรียนร้อยละ 39.6 ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 36.7 ปฏิบัติมาก ร้อยละ 21.7 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.13 แสดงว่า นักเรียนแสดงความเคารพเมื่อเดินผ่านครู อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนตั้งใจเรียนเพื่อตอบแทนคุณของพ่อแม่ นักเรียนร้อยละ 42.1 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 40.8 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 14.2 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 แสดงว่า นักเรียนตั้งใจเรียนเพื่อตอบแทนคุณของพ่อแม่ อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านกตัญญูทเวที มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 แสดงว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติจริงด้านกตัญญูทเวที อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณธรรม จริยธรรมด้านกตัญญูทเวที

การปฏิบัติจริงด้านกตัญญูทเวที	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
นักเรียนเคารพเชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่	38.3 (92)	50.8 (122)	10.4 (25)	0.4 (1)	- -	4.27	.658	มากที่สุด
นักเรียนทำตามคำสั่งสอนของครู	37.5 (90)	45.0 (108)	16.7 (40)	0.8 (2)	- -	4.19	.735	มาก
นักเรียนทำความเคารพพ่อแม่ ครู ทั้งไป-กลับโรงเรียน	40.4 (97)	35.0 (84)	20.8 (50)	3.3 (8)	0.4 (1)	4.12	.879	มาก
นักเรียนแสดงความเคารพเมื่อเดินผ่านครู	39.6 (95)	36.7 (88)	21.7 (52)	1.7 (4)	0.4 (1)	4.13	.838	มาก
นักเรียนตั้งใจเรียนเพื่อตอบแทนคุณของพ่อแม่	40.8 (98)	42.1 (101)	14.2 (34)	2.1 (5)	0.8 (2)	4.20	.819	มาก
รวม						4.18	.514	มาก

4.3.4 ด้านเมตตา

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านเมตตา ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า

- นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของหรือทรัพย์สินแก่ผู้อื่น นักเรียนร้อยละ 47.1 ปฏิบัติมารองลงมาร้อยละ 26.3 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 22.5 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 1.7 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.94 แสดงว่า นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของหรือทรัพย์สินแก่ผู้อื่นอยู่ในระดับมาก

- นักเรียนแสดงออกถึงการมีน้ำใจต่อผู้อื่น นักเรียนร้อยละ 43.8 ปฏิบัติมารองลงมาร้อยละ 28.3 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 25.4 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.98 แสดงว่า นักเรียนแสดงออกถึงการมีน้ำใจต่อผู้อื่น อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนรู้จักการให้เพื่อส่วนรวม นักเรียนร้อยละ 41.7 ปฏิบัติมารองลงมา ร้อยละ 32.1 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 23.8 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 2.5 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.03 แสดงว่า นักเรียนรู้จักการให้เพื่อส่วนรวม อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน นักเรียนร้อยละ 41.7 ปฏิบัติมารองลงมา ร้อยละ 28.8 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 28.3 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 แสดงว่า นักเรียนให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 แสดงว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติจริงด้านเมตตา อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมด้านเมตตา

การปฏิบัติจริงด้านเมตตา	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของหรือทรัพย์สินแก่ผู้อื่น	26.3 (63)	47.1 (113)	22.5 (54)	2.5 (6)	1.7 (4)	3.94	.858	มาก
นักเรียนแสดงออกถึงการมีน้ำใจต่อผู้อื่น	28.3 (68)	43.8 (105)	25.4 (61)	2.1 (5)	0.4 (1)	3.98	.813	มาก

ตารางที่ 4.10

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมด้านเมตตา (ต่อ)

การปฏิบัติจริงด้านเมตตา	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
นักเรียนรู้จักการให้เพื่อส่วนรวม	32.1 (77)	41.7 (100)	23.8 (57)	2.5 (6)	- (-)	4.03	.812	มาก
นักเรียนให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน	28.3 (68)	41.7 (100)	28.8 (69)	0.8 (2)	0.4 (1)	3.97	.802	มาก
รวม						3.97	.597	มาก

4.3.5 ด้านประหยัด

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านมีประหยัด ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

- นักเรียนใช้เงินพ่อแม่ด้วยความประหยัด นักเรียนร้อยละ 37.9 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 30.0 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 25.8 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 2.9 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.80 แสดงว่า นักเรียนใช้เงินพ่อแม่ด้วยความประหยัด อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ฟุ่มเฟือย นักเรียนร้อยละ 38.8 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 29.2 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 27.5 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 แสดงว่า นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ฟุ่มเฟือย อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนมีการออมทรัพย์ นักเรียนร้อยละ 37.1 ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 25.8 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 23.3 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 4.2 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.80 แสดงว่า นักเรียนมีการออมทรัพย์ อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนใช้ทรัพยากรของที่โรงเรียนอย่างประหยัด นักเรียนร้อยละ 38.8 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 36.7 ปฏิบัติมาก ร้อยละ 22.5 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.79 แสดงว่า นักเรียนใช้ทรัพยากรของที่โรงเรียนอย่างประหยัด อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านประหยัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 แสดงว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติจริงด้านประหยัด อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านประหยัด

การปฏิบัติจริงด้านประหยัด	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การ แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
นักเรียนใช้เงินพ่อแม่ด้วย ความประหยัด	25.8 (62)	37.9 (91)	30.0 (72)	3.3 (8)	2.9 (7)	3.80	.959	มาก
นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ	27.5 (66)	38.8 (93)	29.2 (70)	3.8 (9)	0.8 (2)	3.88	.884	มาก
นักเรียนมีการออมทรัพย์	37.1 (89)	23.3 (56)	25.8 (62)	9.6 (23)	4.2 (10)	3.80	1.16	มาก
นักเรียนใช้ทรัพยากรของที่โรงเรียน อย่างประหยัด	22.5 (54)	36.7 (88)	38.8 (93)	1.7 (4)	0.4 (1)	3.79	.822	มาก
รวม						3.81	.700	มาก

4.3.6 ด้านสามัคคี

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านสามัคคี ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

- นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี นักเรียนร้อยละ 43.3 ปฏิบัติมาก รองลงมา ร้อยละ 26.3 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 26.3 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.91 แสดงว่า นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอด นักเรียนร้อยละ 38.8 ปฏิบัติมาก รองลงมา ร้อยละ 31.3 ปฏิบัติปานกลาง ร้อยละ 26.3 ปฏิบัติมากที่สุด และร้อยละ 3.8 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.88 แสดงว่า นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอด อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเองเมื่อทำงานร่วมกัน นักเรียนร้อยละ 43.3 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 31.3 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 20.4 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 1.7 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.99 แสดงว่า นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเองเมื่อทำงานร่วมกัน อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล นักเรียนร้อยละ 39.2 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 29.6 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 27.5 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.94 แสดงว่า นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านสามัคคี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 แสดงว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติจริงด้านสามัคคี อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมด้านสามัคคี

การปฏิบัติจริงด้านสามัคคี	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี	26.3 (63)	43.3 (104)	26.3 (63)	3.3 (8)	0.8 (2)	3.91	.853	มาก
นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอด	26.3 (63)	38.8 (93)	31.3 (75)	3.8 (9)	- -	3.88	.844	มาก
นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเองเมื่อทำงานร่วมกัน	31.3 (75)	43.3 (104)	20.4 (49)	3.3 (8)	1.7 (4)	3.99	.896	มาก
นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล	29.6 (71)	39.2 (94)	27.5 (66)	3.3 (8)	0.4 (1)	3.94	.861	มาก
รวม						3.92	.611	มาก

4.3.7 ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ด้านมีปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ได้กำหนดตัวชี้วัดของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

- นักเรียนยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนร้อยละ 40.4 ปฏิบัติมากรองลงมาร้อยละ 28.3 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 27.1 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 4.2 ปฏิบัติน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.93 แสดงว่า นักเรียนยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนยึดมั่นในกฎระเบียบต่างๆของโรงเรียน นักเรียนร้อยละ 48.8 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 26.7 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 21.3 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.4 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.98 แสดงว่า นักเรียนยึดมั่นในกฎระเบียบต่างๆ ของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของโรงเรียน นักเรียนร้อยละ 42.1 ปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 37.1 ปฏิบัติมาก ร้อยละ 18.8 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 0.8 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.18 แสดงว่า นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

- นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ นักเรียนร้อยละ 39.6 ปฏิบัติมาก รองลงมาร้อยละ 28.8 ปฏิบัติมากที่สุด ร้อยละ 24.2 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 2.5 ปฏิบัติน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.87 แสดงว่า นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ อยู่ในระดับมาก

ภาพรวมของระดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 แสดงว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติจริงด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

การปฏิบัติจริงด้านด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
นักเรียนยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม	28.3 (68)	40.4 (97)	27.1 (65)	4.2 (10)	- -	3.93	.848	มาก
นักเรียนยึดมั่นในกฎระเบียบต่างๆของโรงเรียน	26.7 (64)	48.8 (117)	21.3 (51)	2.9 (7)	0.4 (1)	3.98	.797	มาก

ตารางที่ 4.13

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านปฏิบัติตนเป็น
ประโยชน์ต่อส่วนรวม (ต่อ)

การปฏิบัติจริงด้านด้านปฏิบัติตน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	ระดับการปฏิบัติ					$\bar{x}$	S.D.	การ แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของ โรงเรียน	42.1 (101)	37.1 (89)	18.8 (45)	1.3 (3)	0.8 (2)	4.18	.838	มาก
นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโอกาส ต่างๆ	28.8 (69)	39.6 (95)	24.2 (58)	5.0 (12)	2.5 (6)	3.87	.970	มาก
รวม						3.99	.618	มาก

สรุประดับการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน อธิบาย
ได้ดังนี้

อันดับที่ 1 การปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านมีวินัยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยที่
4.22

อันดับที่ 2 การปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านกตัญญูทักท้วงที่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่
4.18

อันดับที่ 3 การปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอยู่ใน
ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.99

อันดับที่ 4 การปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านซื่อสัตย์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.98

อันดับที่ 5 การปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านเมตตาอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.97

อันดับที่ 6 การปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านสามัคคีอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.92

อันดับที่ 7 การปฏิบัติตามความเป็นจริงด้านประหยัดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 3.81

ภาพรวมการปฏิบัติตามความเป็นจริงเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนทั้ง
7 ด้าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.01 แสดงว่า นักเรียนมีการปฏิบัติจริงด้านคุณธรรม จริยธรรม
อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14

สรุปภาพรวมของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

คุณธรรม จริยธรรม	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ด้านมีวินัย	4.22	.518	มากที่สุด
ด้านกตัญญูกตเวที	4.18	.514	มาก
ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	3.99	.618	มาก
ด้านเมตตา	3.97	.597	มาก
ด้านซื่อสัตย์	3.98	.588	มาก
ด้านสามัคคี	3.92	.611	มาก
ด้านประหยัด	3.81	.700	มาก
รวม	4.01	.445	มาก

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ย ต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป กับระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) โดยมีกระบวนการดังนี้

1. จัดกลุ่มตัวแปรข้อมูลทั่วไป ให้มีจำนวนกลุ่มน้อยลง โดยการใช้คำสั่ง Compute Variable ดังนี้

1.1 อายุ มีการจัดกลุ่มเป็น 2 ช่วงอายุ ได้แก่ 1) อายุ 12-14 ปี และ 2) อายุ 15 ปีขึ้นไป

1.2 ระดับการศึกษา จัดกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) มัธยมศึกษาตอนต้น (โดยการรวมมัธยมศึกษาปีที่ 1 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และ มัธยมศึกษาปีที่ 3) และ 2) มัธยมศึกษาตอนปลาย (โดยการรวม มัธยมศึกษาปีที่ 4 มัธยมศึกษาปีที่ 5 และ มัธยมศึกษาปีที่ 6)

1.3 อาชีพผู้ปกครอง จัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้าราชการ (โดยการรวม อาชีพ ข้าราชการ และพนักงานราชการ) 2) พนักงานบริษัทเอกชน และ 3) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (โดยการรวม อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และอาชีพอื่นๆ)

1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง จัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ต่ำกว่า 10,000 บาท 2) 10,001-20,000 บาท 3) 20,001 บาทขึ้นไป (โดยการรวม 20,001-30,000 บาท 30,001-40,000 บาท และ 40,000 บาทขึ้นไป)

2. จัดกลุ่มตัวแปรตาม ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน จากข้อมูลที่เป็นข้อคำถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ให้เหลือเพียง 3 ระดับ ใช้สำหรับการกระจาย น้ำหนักของคำตอบในแต่ละข้อของข้อมูลและกำหนดเกณฑ์แปลความหมายดังนี้

$$= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}$$

จำนวนระดับ

$$= \frac{5 - 1}{3}$$

3

$$= 1.33$$

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.68-5.00 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.67 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33 หมายถึง นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมในระดับน้อย

4.4.1 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนตามสมมุติฐานการศึกษา

สมมุติฐานการศึกษา

1. นักเรียนอายุต่างกันมีระดับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน

2. นักเรียนที่มีระดับการศึกษาที่เรียนต่างกัน มีระดับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน

3. อาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน

4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน

5. นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ต่างกัน มีระดับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่แตกต่างกัน

4.4.1.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4.15

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

อายุ	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม				Sig. (2-sided)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม	
12-14 ปี	25.2	56.1	18.7	-	.566
	(31)	(69)	(23)	(123)	.565
15 ปีขึ้นไป	27.4	49.6	23.1	-	
	(32)	(58)	(27)	(117)	
รวม	26.3	52.9	20.8	-	
	(63)	(127)	(50)	(240)	

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 12-14 ปี นักเรียนร้อยละ 56.1 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมามีนักเรียนร้อยละ 25.2 ปฏิบัติน้อย และร้อยละ 18.7 ปฏิบัติมาก นักเรียนที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไป นักเรียนร้อยละ 49.6 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมามีนักเรียนร้อยละ 27.4 ปฏิบัติน้อย และร้อยละ 23.1 ปฏิบัติมาก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีช่วงอายุที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=0. 566)

4.4.1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4.16

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ระดับการศึกษา	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม				Sig. (2-sided)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม	
มัธยมตอนต้น	26.4	54.7	18.9	-	.631
	(39)	(81)	(28)	(148)	.634
มัธยมตอนปลาย	26.1	50.0	23.9	-	
	(24)	(46)	(22)	(92)	
รวม	26.3	52.9	20.8	-	
	(63)	(127)	(50)	(240)	

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมต้น ร้อยละ 54.7 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 26.4 ปฏิบัติน้อย และร้อยละ 18.9 ปฏิบัติมาก นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 50.0 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 26.1 ปฏิบัติน้อย และร้อยละ 23.9 ปฏิบัติมาก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีช่วงการศึกษาที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=0. 631)

4.4.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4.17

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

อาชีพของผู้ปกครอง	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม				Sig. (2-sided)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม	
ข้าราชการ และพนักงานราชการ	28.6	57.1	14.3	-	.831
	(8)	(16)	(4)	(28)	.826
พนักงานบริษัทเอกชน	23.8	50.0	26.2	-	
	(10)	(21)	(11)	(42)	
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และอื่นๆ	26.5	52.9	20.6	-	
	(45)	(90)	(35)	(170)	
รวม	26.3	52.9	20.8	-	
	(63)	(127)	(50)	(240)	

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า อาชีพข้าราชการและพนักงานราชการ นักเรียนร้อยละ 57.1 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 28.6 ปฏิบัติน้อย และร้อยละ 14.3 ปฏิบัติมาก อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน นักเรียนร้อยละ 50.0 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 26.2 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 23.8 ปฏิบัติน้อย อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และอื่นๆ นักเรียนร้อยละ 52.9 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 26.5 ปฏิบัติน้อย และร้อยละ 20.6 ปฏิบัติมาก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่านักเรียนที่มีอาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=0. 831)

4.4.1.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4.18

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม				Sig. (2-sided)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม	
ต่ำกว่า 10,000 บาท	16.4	63.9	19.7	-	.231
	(10)	(39)	(12)	(61)	.211
10,001-20,000 บาท	30.7	47.2	22.0	-	
	(39)	(60)	(28)	(127)	
20,001 บาทขึ้นไป	26.9	53.8	19.2	-	
	(14)	(28)	(10)	(52)	
รวม	26.3	52.9	20.8	-	
	(63)	(127)	(50)	(240)	

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่านักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 63.9 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 19.7 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 16.4 ปฏิบัติน้อย นักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 47.2 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 30.7 ปฏิบัติน้อย

และร้อยละ 22.0 ปฏิบัติมาก นักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง 20,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 53.8 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 26.9 ปฏิบัติน้อย และร้อยละ 19.2 ปฏิบัติมาก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=0. 231)

4.4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปกับระดับความคิดเห็นคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน

4.4.2.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4.19

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

อายุ	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม				Sig. (2-sided)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม	
12-14 ปี	16.3	52.8	30.9	-	.322
	(20)	(65)	(38)	(123)	.322
15 ปีขึ้นไป	13.7	46.2	40.2	-	
	(16)	(54)	(47)	(117)	
รวม	15.0	49.6	35.4	-	
	(36)	(119)	(85)	(240)	

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีอายุระหว่าง 12-14 ปี ร้อยละ 52.8 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 30.9 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 16.3 ปฏิบัติน้อย นักเรียนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 46.2 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 40.2 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 13.7 ปฏิบัติน้อย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีช่วงอายุที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=0.322)

4.4.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4.20

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ระดับการศึกษา	ระดับความคิดเห็นคุณธรรม จริยธรรม				Sig. (2-sided)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม	
มัธยมตอนต้น	18.9	50.7	30.4	-	.034 * .030
	(28)	(75)	(45)	(148)	
มัธยมตอนปลาย	8.7	47.8	43.5	-	
	(8)	(44)	(40)	(92)	
รวม	15.0	49.6%	35.4	-	
	(36)	(119)	(85)	(240)	

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมต้น ร้อยละ 50.7 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 30.4 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 18.9 ปฏิบัติน้อย นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมปลาย ร้อยละ 47.8 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 43.5 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 8.7 ปฏิบัติน้อย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีช่วงการศึกษาที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=0.034)

4.4.2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4.21

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

อาชีพของผู้ปกครอง	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม				Sig. (2-sided)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม	
ข้าราชการและพนักงาน ราชการ	25.0 (7)	35.7 (10)	39.3 (11)	- (28)	.442 .469
พนักงานบริษัทเอกชน	11.9 (5)	54.8 (23)	33.3 (14)	- (42)	
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และ อื่นๆ	14.1 (24)	50.6 (86)	35.3 (60)	- (170)	
รวม	15.0 (36)	49.6 (119)	35.4 (85)	- (240)	

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า อาชีพข้าราชการ และ พนักงานราชการ นักเรียนร้อยละ 39.3 ปฏิบัติมารองลงมาร้อยละ 35.7 ปฏิบัติปานกลาง และร้อยละ 25.0 ปฏิบัติน้อย อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน นักเรียนร้อยละ 54.8 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 33.3 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 11.9 ปฏิบัติน้อย อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และ อื่นๆ นักเรียนร้อยละ 50.6 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมาร้อยละ 35.3 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 14.1 ปฏิบัติน้อย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีอาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=0.442)

4.4.2.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4.22

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม				Sig. (2-sided)
	น้อย	ปานกลาง	มาก	รวม	
ต่ำกว่า 10,000 บาท	8.2	57.4	34.4	-	.433
	(5)	(35)	(21)	(61)	.390
10,001-20,000 บาท	17.3	48.0	34.6	-	
	(22)	(61)	(44)	(127)	
20,001 บาทขึ้นไป	17.3	44.2	38.5	-	
	(9)	(23)	(20)	(52)	
รวม	15.0	49.6	35.4	-	
	(36)	(119)	(85)	(240)	

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 57.4 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 34.4 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 8.2 ปฏิบัติมาก นักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 48.0 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 34.6 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 17.3 ปฏิบัติน้อย นักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง 20,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 44.2 ปฏิบัติปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 38.5 ปฏิบัติมาก และร้อยละ 17.3 ปฏิบัติน้อย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ Chi-Square เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ปรากฏว่า นักเรียนที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig=0.433)

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและระดับคุณธรรม จริยธรรมไม่แตกต่างกัน

4.5 อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษา ผู้ศึกษานำเฉพาะประเด็นที่สำคัญที่น่าสนใจ สำหรับการนำเสนอมา อภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

4.5.1 การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.94 โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนมีพ่อแม่ เป็นอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จริยธรรมด้วยตนเองที่ว่านักเรียนศึกษาหลัก คุณธรรม จริยธรรมจากบุคคลแบบอย่าง เช่น ครู พ่อแม่ และสอดคล้องกับ กัญจน์คหัทธ ปิยะกาญจน์ (2553) ที่พบว่า รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมแบ่งเป็นหลักการใหญ่ๆ คือ ปัจจัยที่มี ผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมแก่นักศึกษา คือ บิดา-มารดา หรือผู้ปกครอง ที่มีส่วนใน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว และประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบที่ดี แก่บุตรหลาน รวมทั้งครู-อาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบที่ดีแก่นักศึกษา และสมาชิกใน ชุมชนต้องมีความรัก สามัคคีกัน และมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรมที่นักศึกษาสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วม

และการศึกษาที่พบยังสอดคล้องกับ กัญจน์คหัทธ ปิยะกาญจน์ (2553) ที่อธิบาย การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมไว้ว่า ผู้ปกครองใช้วิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คือ โดย การสั่งสอนโดยตรง การบอกให้กระทำ หรือห้ามไม่ให้กระทำสิ่งใดๆจะใช้วิธีการชี้แนะ สั่งสอน อบรม โดยตรงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า การเป็นต้นแบบ โดยเป็นตัวแบบจริงแสดงให้เห็นจริง รวมไปถึงตัวแบบการบอกเล่าให้ฟัง นำหนังสือมาให้อ่าน การสอดแทรกขณะทำกิจกรรมยามว่าง ร่วมกัน และการใช้หลักศาสนา

จะเห็นได้ว่าการศึกษาทำให้ทราบถึงแนวทางการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม 4 ประการที่ใกล้เคียงกับ กัญจน์คหัทธ ปิยะกาญจน์ (2553) คือ 1. การสั่งสอน คือ การบอกเล่า หรือ บอกให้กระทำตาม 2. การเป็นแบบอย่าง คือ เป็นต้นแบบทั้งด้านการกระทำ การพูด และการคิด 3. การสร้างนิสัย คือ การสร้างลักษณะนิสัยจากสภาวะแวดล้อม 4. การใช้หลักศาสนา ข้อคิดต่างๆ

การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในรองลงมา คือ นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากโรงเรียน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.91 โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนมีหลักสูตรและกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากสถาบันศาสนาที่มีอาจารย์พระมาสอนศีลธรรมทุกภาคการศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆที่ทางโรงเรียนได้ดำเนินการปฏิบัติมาโดยตลอด เช่น กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมวันแม่ กิจกรรม ทำบุญตักบาตรวันพระ กิจกรรมค่ายธรรมศึกษาภวิวัฒน์ กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมโรงเรียนสีขาว และกิจกรรมอบรมปฏิบัติภารกิจคุณธรรมปฏิบัติธรรมนำศิษย์ตีบนิ้วโพเพียงเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิชาชนม์ เทศน์ธรรม และคณะ พระบำรุงปัญญาพล ที่พบว่าปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คือครอบครัว สถานศึกษา สภาพแวดล้อมทางสังคม การศึกษาข้อมูลในด้านการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากโรงเรียนแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมทางการศึกษา ก็มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนโดยเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยอาศัยหลักความสำคัญของศาสนามีส่วนเกี่ยวเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้อองค์ความรู้ตามหลักศาสนาสอดแทรกเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการจัดการด้านการศึกษาของโรงเรียน

การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนจากด้านต่างๆ สอดคล้องกับทฤษฎีของ โคลเบิร์ก (Kolberg) ที่ให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่ต้องปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในช่วงวัยต่างๆจะเห็นว่าในสังคมปัจจุบันส่วนใหญ่ครอบครัวเริ่มปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่ที่เด็กสามารถรับรู้สภาพแวดล้อมต่างๆ เรียนรู้บทบาทของตนเองต่อผู้อื่นได้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะของมนุษย์ในช่วงอายุตั้งแต่ 2-10 ปี ที่เป็นช่วงของการหลบหลีกการถูกลงโทษและแสวงหารางวัล ที่ครอบครัวมีการวางกฎกติกาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกันในครอบครัว เช่นการช่วยกันทำงานบ้าน ดูแลคนในครอบครัว เป็นต้น ช่วงอายุ 10-18 ปี ที่เป็นช่วงที่นักเรียนใช้หลักของการทำตามผู้อื่นและทำตามหน้าที่ของสังคม เหตุผลของการคิดด้วยตนเอง ถือเป็นช่วงที่นักเรียนอยู่ในวัยที่ต้องการการศึกษา จึงได้ยึดถือแนวทางการปฏิบัติในด้านต่างๆและคำสั่งสอนของคนในครอบครัว ครู อาจารย์ เป็นแบบในการคิดพิจารณา และเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตในอนาคต

นอกจากนี้ทฤษฎีเซลล์กระจกเงาที่อธิบายไว้ว่า เซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ ที่คอยทำหน้าที่ในการเลียนแบบพฤติกรรมด้านต่างๆ ของผู้อื่นมาเป็นพฤติกรรมของตนเอง หมายความว่า พฤติกรรมของเด็ก เยาวชน มีผลมาจากเซลล์กระจกเงาที่เด็กได้เลียนแบบมาจากพฤติกรรมของบุคคลใกล้ชิด หรือแม้กระทั่งบุคคลต่างๆ ที่เด็กได้พบเห็น รวมไปถึงการประพฤติเป็นแบบอย่างให้เห็นของผู้สอน หรือผู้ที่เลี้ยงดู ดังนั้นการเลียนแบบจากพฤติกรรมที่ถูกต้องของ

ต้นแบบ รวมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจในการเข้าใจผู้อื่นทำให้เด็กค่อยๆ มีความเข้าใจและพัฒนา เหตุผลในเชิงจริยธรรม ท้ายที่สุดเด็กก็จะมีบุคลิกภาพที่ถูกต้องตามความหมายของคำว่า “คนดี” ทฤษฎีเซลล์กระจกเงาชี้ให้เห็นว่าการที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่เด็กโดยการปฏิบัติตนเป็นต้นแบบให้เห็น และเพื่อให้เกิดความประทับใจมีความรู้สึกร่วม จนมีผลต่อพฤติกรรมในอนาคตจากการศึกษาทำให้ทราบได้ถึงการเกิดและการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม 3 ประการด้วยกันคือ 1. การลอกเลียนแบบ 2. การสังเกต 3. การสร้างนิสัยให้เกิดขึ้น

ผลจากการศึกษาสอดคล้องกับรูปแบบการสอนในลักษณะการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ที่ Elizabeth Agnew Cochran, Darlene Fozard Weaver (2017) พบว่า รูปแบบการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกและเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ในหลักสูตรจริยธรรมตามโครงการที่จัดขึ้นสามารถมุ่งเน้นการบูรณาการการเรียนรู้ทางอารมณ์และการเรียนรู้ด้านสติปัญญาการเรียนรู้ในหลักสูตรด้านจริยธรรมทางศาสนวิทยาให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ โดยผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงแนวทางการเสริมสร้างและสนับสนุนองค์ความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม 4 ประการเช่นกัน คือ 1. การสร้างบุคลิกลักษณะ 2. การสร้างองค์ความรู้ 3. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ 4. การส่งเสริมสนับสนุน

จากการศึกษาแสดงให้เห็นถึงผลของการผสมผสานหลักการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมทั้ง 4 ด้าน คือ การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากครอบครัว จากโรงเรียน จากสถาบันศาสนา และด้วยตนเองที่เป็นบ่อเกิดของคุณธรรม จริยธรรมที่ช่วยค้ำจุนช่วงสร้างองค์ความรู้สัจนิรันดร์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความตระหนักรู้ที่เกิดจากภายในตนเอง ทั้งอารมณ์ความรู้สึก ความเชื่อถ้อยคำที่ดีที่จะปฏิบัติตามผ่านการใช้ปัญญาพิจารณาวิเคราะห์ถึงเหตุและผลของความสัมพันธที่ได้ประสบพบเจอ จนเป็นแนวทางของการดำเนินชีวิตต่อนั้น สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาที่มีเป้าประสงค์เกี่ยวกับแผนการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ที่จะพัฒนาคนทุกช่วงวัย ให้มีจิตสำนึกรักษาสีน้ำเงินแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตระหนักรู้ในความสำคัญของการดำรงชีวิต ความมีคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ที่ของสถานศึกษา/สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน

สรุปได้ว่า จากการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงแนวทางการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเยาวชน นักเรียน 4 ด้าน คือ 1. การสร้างนิสัย 2. การสร้างองค์ความรู้ 3. การเป็นแบบอย่าง 4. การสร้างกระบวนการเรียนรู้ 5. การส่งเสริมและสนับสนุน

4.5.2 ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน พบว่า โดยรวมนักเรียนมีระดับคุณธรรม จริยธรรมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.01 โดยจะนำเสนอประเด็นที่สำคัญที่น่าสนใจ ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ด้านวินัยอยู่ในระดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ยที่ 4.22 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการมาโรงเรียนทันเวลา ไม่หนีเรียน แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ อาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติตามระเบียบวินัยเป็นกำหนดที่นักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสุวณฺโฑ วรธรรมปริชา (2552) ที่เห็นว่าโรงเรียนควรเคร่งครัดให้นักเรียนประพฤติตนด้านจริยธรรมมากขึ้นในด้านระเบียบ วินัย และในด้านความซื่อสัตย์ สุจริต เช่น การกลับบ้านให้ตรงต่อเวลา การแต่งเครื่องแบบนักเรียน ให้ถูกต้องเรียบร้อย มาเรียนให้ทันเวลา และการไม่พูดโกหก หลอกลวง

รองลงมา คือ นักเรียนมีความกตัญญูต่อบุคคลที่ นักเรียนมีความเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนพ่อแม่ และปฏิบัติตามคำสอนของพ่อแม่และครู สอดคล้องกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และนักเรียนได้นำคำสอนจากพ่อแม่มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างหลักคุณธรรม จริยธรรมให้กับตนเอง ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมมาตั้งแต่ในวัยเด็ก โดยเฉพาะในเรื่องการเชื่อฟังคำสั่งสอน การเคารพนับถือต่อบุพพการี ครูอาจารย์ สอดคล้องกับ จรัส แก้วเป็ง (2546) พบว่า วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในคือการพัฒนาด้านพฤติกรรมผ่านการยินดีในข้อปฏิบัติ กล่าวคือ การเคารพนับถือ นั่นเองเป็นไปในด้านคุณธรรมของนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ 1. การคุณธรรมที่มีต่อพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ 2. การคุณธรรมที่มีต่อครู-อาจารย์ 3. การคุณธรรมที่มีต่อเพื่อน 4. การคุณธรรมที่มีต่อผู้ปกครองและบุคคลอื่นๆ

และพบว่า นักเรียนมีความประหยัดอยู่ในระดับท้ายสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทรัพยากรของที่บ้านและโรงเรียน และการใช้เงินของพ่อแม่ นักเรียนอาจจะไม่ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของการใช้จ่ายในยุคปัจจุบันซึ่งมีรายจ่ายในด้านต่างๆค่อนข้างสูงทั้งค่าไฟฟ้า ค่าอาหารในแต่ละวัน ค่าสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เพราะนักเรียนยังอยู่ในช่วงวัยที่ต้องศึกษา ทำให้ครอบครัวต้องรับภาระในค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังนั้นโรงเรียนควรมีการดำเนินการหรือมีกิจกรรมที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีความตระหนักในเรื่องของความประหยัดอดออม ใช้เงินอย่างคุ้มค่าในแต่ละวัน ใช้ทรัพยากรอย่างเช่นน้ำและไฟที่โรงเรียนอย่างประหยัด เช่นการดำเนินการสหกรณ์ในสถานศึกษา ที่เป็นการดำเนินการแบบปฏิบัติการ สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างนิสัยให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือตนเอง ภูมิใจในผลงานของตนเองสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีระเบียบวินัย

มากยิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับโครงการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดี และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของทางโรงเรียน

4.5.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครองที่ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและระดับคุณธรรม จริยธรรมไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยนักเรียนที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 240 คน ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเชิงสำรวจ โดยศึกษาจากตำรา เอกสารงานวิจัยเพื่อประมวลรวบรวมเป็นแนวทางในการทำเครื่องมือแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นที่ 0.90 ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ด้วยค่าสถิติ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวด้วยค่า t-test (ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่า Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลทั่วไป

การศึกษาครั้งนี้ใช้นักเรียน จำนวน 240 คน นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 20.4 อายุ 12 ปี ร้อยละ 24.2 เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 46.7 ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองอยู่ที่ร้อยละ 10,000-20,000 บาท

5.1.2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

ผลของการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.84 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.94 สูงกว่าการได้รับการปลูกฝังจากโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ย 3.91 รองลงมาเป็นการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากสถาบันศาสนามีค่าเฉลี่ย 3.85 และการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมจากการศึกษาด้วยตนเองเป็นอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ยที่ 3.67

5.1.3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.01อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อด้านคุณธรรม จริยธรรมด้านการมีวินัยมีค่าเฉลี่ย 4.22 มากที่สุด โดยรักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา ไม่หนีเรียน แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ รองลงมาด้านกตัญญูกตเวทีมีค่าเฉลี่ย 4.18 ด้านปฏิบัติเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมีค่าเฉลี่ย 3.99 ด้านซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ย 3.98 ด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ย 3.97 ด้านสามัคคีมีค่าเฉลี่ย 3.92 และด้านประหยัดเป็นอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 3.18

5.1.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไป อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครองรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครองกับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครอง ที่ต่างกันมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและระดับคุณธรรมจริยธรรมไม่แตกต่างกัน

5.2 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง “ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร” ผู้ศึกษาขอเสนอแนะในประเด็นที่น่าสนใจที่มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในประเด็นดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะต่อโรงเรียน

1. โรงเรียนควรมีหลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนโดยแทรกในกิจกรรมการเรียนรู้สาระวิชาทั้งในและนอกห้องเรียน
2. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมประกวดโครงงานด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และมีการมอบใบเกียรติบัตรดีเด่นให้กับครูและนักเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูและสร้างกำลังใจให้กับครูและนักเรียน
3. โรงเรียนควรสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนเข้าร่วมโครงการสหกรณ์โรงเรียน สร้างนิสัยให้เห็นความสำคัญของความประหยัดและการออม

5.2.2 ข้อเสนอแนะต่อสถาบันศาสนา

1. วัดควรเพิ่มจำนวนและพัฒนาคุณภาพให้กับครูพระสอนศีลให้เพียงพอต่อความต้องการของโรงเรียนในแต่ละภาคการศึกษา
2. วัดควรสนับสนุนให้พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนในทุกภาคการศึกษา
3. วัดควรสนับสนุนให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนในโอกาสต่างๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนา หรือกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

5.2.3 ข้อเสนอแนะต่อครอบครัว

1. พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของพ่อแม่ที่ดี เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน
2. พ่อแม่หรือผู้ปกครองควรคอยติดตามพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระดับคุณธรรม จริยธรรมและการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมกับโรงเรียนอื่นๆ ในแต่ละพื้นที่ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระดับคุณธรรม จริยธรรมและการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนที่เป็นสหะที่มีนักเรียนทั้งชายและหญิงเพื่อดูความแตกต่างในด้านเพศ

รายการอ้างอิง

หนังสือ

- กรมการศาสนา. (2550). *คู่มือการดำเนินงาน โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2561*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เจฟเฟอรี (Jeffreys). (2523). *แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กรมวิจัยทางการศึกษา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทศนา แคมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2537). *การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปราณี วิธูรวาณิชย์. (2542). *จริยธรรมกับชีวิต*. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2550). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2550). *ระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล นนทบุรี.
- ป่วย อึ้งภากรณ์. (2545). *ทัศนะว่าด้วยการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระไตรปิฎกเล่ม. ที่ชนิกาย. (2542). *พระสุตตันตปิฎก เล่ม 2 มหาวรรค*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เลียงเชียง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *ธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติมครั้งที่ 1/ยุดิ) (พิมพ์ครั้งที่ 17)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระมหาอดิสร ธิรสีโล. (2540). *คุณธรรมสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- เพ็ญแข ประจันปัจจนึก และคณะ. (2551). *รายงานการวิจัย การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม: แนวทางและการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2505). *แนะแนวจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัทศิริพธต์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2553). *พุทธทาสแนะแนวจริยธรรมร่วมสมัย ชุดที่ 3 จุดหมายปลายทาง และตัวแท้ของจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงตะวัน.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *แผนแม่บทสำนักงานพระสอนศีลธรรม. ปีงบประมาณ 2560-2564*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2560). *คู่มือพระสอนศีลธรรม*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2562*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ล้วน สายยศ, และ อังคณา สายยศ. (2546). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2548). *คนไทยในอุดมคติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม่ค.
- วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เมื่อดทราย.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). (2551). *สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์คุณธรรม.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2540). *ประวัติศาสตร์ศาสนา (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิมิ่งกุฎราชวิทยาลัย.
- สุทธิพร บุญส่ง. (2549). *คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.
- สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2550). *มาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพัฒนาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: บริษัทจุดทอง จำกัด.

บทความวารสาร

- ปาริชาติ ธีระวิทย์. (2561). ศึกษาเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 11(1), 31-39.

แม่ชีระเบียบ ธีรญาณ. (มกราคม-มิถุนายน 2561). การพัฒนานักศึกษาให้มีคุณธรรมสู่สังคมไทย.

วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 4(1), 100.

สิทธิชัย ดีลัน. (2559). คุณธรรมจริยธรรมที่ส่งผลต่อสมรรถนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วิทยานิพนธ์

ขวัญฟ้า รังสิยานนท์. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวพุทธสำหรับเด็ก

ปฐมวัย. (ดุชนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะสังคมวิทยา.

จรัล แก้วเป็ง. (2546). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านการละธรรม โรงเรียน

เรียงคำวิทยาคม อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).

สถาบันราชภัฏเชียงราย, คณะครุศาสตร์.

พระมหาถนอมศักดิ์ สุภิกากดี. (2546). บทบาทของพระธรรมวิทยากรต่อการปลูกฝังและพัฒนา

คุณธรรมเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม.

พระมหาสนั่น สุภาวะหา. (2552). ทักษะของเยาวชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา

จริยธรรมของเยาวชน: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตบางพลัด

กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

เอกสารอื่น ๆ

กัญจนคัทธู ปิยะกาญจน์. (2553). วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน. (สารนิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,

ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, หลักสูตรพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต.

นิเวศน์ คำรัตน์. (2552). การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์,

สถาบันวิจัยและพัฒนา.

- ประสิทธิ์ ชาลนศิริ และคณะ. (2550). *โครงการวิจัยการพัฒนานักเรียนให้เป็น "คนดีศรีเตาป่า"* โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเตาป่า ตำบลนาลิ้นจี่ อำเภอ พยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย สำนักงานภาค.
- พระครูประโชติจันทวิมล (นาม จนทโชโต). (2555). *การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียน โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. (ปริญญาณิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
- พระบำรุง ปญญาพล (โพธิ์ศรี). (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม ของนักศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. (ปริญญาณิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
- พระมหาสุธี สุพร. (2545). *การศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ต่อการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของศูนย์พัฒนาคุณ มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตวังน้อย*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- พระมหาธวัช วรรณธรรมปริชา. (2552). *แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมของเยาวชนในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนวิเศษชัยชาญ ตำบลวิทยาภูมิ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม.
- มนตรี กำลั้งดี. (2543). *การศึกษาจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา อำเภอกะปง สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดพังงา*. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการบริหารการศึกษา.
- แม่ชีระเบียบ ธีรญาณี. (2560). *การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณธรรมสู่สังคมไทย*. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมหาวิทยาลัย แพร์.
- ยุวณูช ไชยพุกข์กุล. (2552). *การศึกษาระดับพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียน สีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)*. (ปริญญาณิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาบริหารการศึกษา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). (อัคราเนนา).

- วัฒนากร เรื่องจินดา. (2548). *คุณธรรมที่จะช่วยให้สังคมเข้มแข็งและก้าวหน้า: ศึกษากรณีทัศนคติของนักคิดในสังคมไทย*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
- วิภาชน์ เทศน์ธรรม และคณะ. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร, คณะศึกษาศาสตร์.
- ศิณารณ หู้เต็ม. (2552). *พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี*. วิทยาลัยราชพฤกษ์ กรุงเทพมหานคร.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2551). *โครงการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย*. รายงานวิจัย. สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- สว่าง ชูช่วย. (2551). *การประเมินโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, สำนักบัณฑิตศึกษา, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.
- สุทธิวรรณ ต้นตึรจนาวงค์และศศิกาญจน์ทวิสุวรรณ. (2552). *การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ*. รายงานการวิจัย. กระทรวงวัฒนธรรม, กรมการศาสนา.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *การจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561*. สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/moe/upload/news20/FileUpload/51002-3125.pdf>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. สืบค้นจาก <http://www.lampang.go.th/public60/EducationPlan2.pdf>
- การปลูกฝังคุณธรรมในสถานศึกษา*. (2561). สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=13679&Key=news_research
- คู่มือกิจกรรมพัฒนานวัตกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน รุ่น 2 โรงเรียนวิถีพุทธการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*. (2562). สืบค้นจาก <https://www.vitheebuddha.com/files/download/1da7b00e8ad898ca01a9d5fb8ee57d7a.pdf>

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ฉบับที่สิบสอง. พ.ศ.2560 -2564. สืบค้นจาก

https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2559-2564). (2561). สืบค้นจาก

file:///C:/Users/daew/Downloads/02สรุปสาระสำคัญของแผนแม่บท%20(1).pdf

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (2561). สืบค้นจาก

<http://www.royin.go.th/dictionary/>

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2561). สืบค้นจาก <http://moralschools.org/>

wp-content/uploads/2016/04/schoolmoral.pdf

Books

Elizabeth, Agnew Cochran E, Fozard, Weaver. (2017). *D. Can virtue be learned? An exploration of student learning experiences in ethics courses and their implications for influencing moral character*. Duquesne University

Jean, Piaget. (1997). *The Moral Judgment of the Child*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.

Lawrence, Kohlberg. (2000). *Development of Moral Character and Moral Ideology Review Of Child Development Research*. New York: Russell Sage Foundation.

Orthers

Frank, Willemsa, Eddie, Denessenb, Chris, Hermansa, and Paul, Vermeera, (2012).

Journal of Moral Education: Students' perceptions and teachers' self-ratings of modeling civic virtues: an exploratory empirical study in Dutch primary schools.

Irene, Mass Ametrano. (2014). *Teaching Ethical Decision Making: Helping Students Reconcile Personal and Professional Values*

Longman Dictionary of Contemporary English. (1995). London: Longman Group. 180.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง: แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

1. แบบสอบถามนี้เป็นเครื่องมือในการศึกษา เรื่อง: ระดับคุณธรรม จริยธรรมและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของนักเรียน ประกอบด้วยคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 7 ข้อ คือ มีวินัย ซื่อสัตย์ กตัญญูกตเวที เมตตา ประหยัด สามัคคี ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อจำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก คือ ตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนา ให้ผู้ตอบเขียนเครื่องหมาย   หน้าข้อความที่ตรงกับความคิดเห็น จำนวน 18 ข้อ

กรุณาตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ตอน ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

2. การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวท่านเองแต่อย่างใด ผลจากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจะนำมาเสนอในภาพรวมและนำไปใช้ประโยชน์เพื่อศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับเยาวชนนักเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวท่านไว้เป็นความลับ

ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้
พระมหาวชิระ ใฝ่โสภา
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับการปฏิบัติจริงของนักเรียนมากที่สุด

1. อายุ ..... ปี

2. ระดับการศึกษา

☐ 1. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1	☐ 2. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2
☐ 3. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3	☐ 4. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4
☐ 5. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5	☐ 6. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6

3. อาชีพของผู้ปกครอง

☐ 1. ข้าราชการ	☐ 2. พนักงานราชการ
☐ 3. พนักงานบริษัทเอกชน	☐ 4. ค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว
☐ 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....	

4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ปกครอง

☐ 1. ต่ำกว่า 10,000 บาท	☐ 2. 10,001-20,000 บาท
☐ 3. 20,001-30,000 บาท	☐ 4. 30,001-40,000 บาท
☐ 5. 40,000 บาทขึ้นไป	

ตอนที่ 2 ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับการปฏิบัติจริงของนักเรียนมากที่สุด

ความหมาย 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
วินัย	5. นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา					
	6. นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ					
	7. นักเรียนขออนุญาตก่อนออกจากชั้นเรียน					
	8. นักเรียนไม่หนีเรียน					
	9. นักเรียนกลับบ้านตรงเวลาทุกวัน					
ซื่อสัตย์	10. นักเรียนทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					
	11. นักเรียนประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลัง					
	12. นักเรียนไม่ทุจริตการสอบ					
	13. นักเรียนไม่ลอกการบ้าน					
กตัญญู กตเวที	14. นักเรียนเคารพเชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่					
	15. นักเรียนทำตามคำสั่งสอนของครู					
	16. นักเรียนทำความเคารพพ่อแม่ ครู ทั้งไป-กลับโรงเรียน					
	17. นักเรียนแสดงความเคารพเมื่อเดินผ่านครู					
	18. นักเรียนตั้งใจเรียนเพื่อตอบแทนคุณของพ่อแม่					
เมตตา	19. นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของหรือทรัพย์สินแก่ผู้อื่น					
	20. นักเรียนแสดงออกถึงการมีน้ำใจต่อผู้อื่น					
	21. นักเรียนรู้จักการให้เพื่อส่วนรวม					
	22. นักเรียนให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน					

ระดับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ประหยัด	23. นักเรียนใช้เงินพ่อแม่ด้วยความประหยัด					
	24. นักเรียนดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย					
	25. นักเรียนมีการออมทรัพย์					
	26. นักเรียนใช้ทรัพยากรของที่โรงเรียนอย่างประหยัด					
สามัคคี	27. นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี					
	28. นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอด					
	29. นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเองเมื่อทำงานร่วมกัน					
	30. นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล					
ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	31. นักเรียนยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม					
	32. นักเรียนยึดมั่นในกฎระเบียบต่างๆ ของโรงเรียน					
	33. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของโรงเรียน					
	34. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโอกาสต่างๆ					

ตอนที่ 3 การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงต่อคุณธรรม จริยธรรมของท่าน

- ความหมาย 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้าน ตนเอง	35. นักเรียนศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรมจากหนังสือ ตำรา					
	36. นักเรียนทำความเข้าใจหลักคุณธรรม จริยธรรมจากสื่อต่างๆ					
	37. นักเรียนศึกษาหลักคุณธรรม จริยธรรมจากบุคคลแบบอย่าง เช่น ครู พ่อแม่					
	38. นักเรียนใช้ปัญหาพิจารณา แยกแยะผิดถูกตามเหตุและผล					
ด้าน ครอบครัว	39. ครอบครัวของนักเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม					
	40. พ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม					
	41. ในครอบครัวมีการวางกฎกติกาเพื่อความเป็นระเบียบร่วมกัน					
	42. นักเรียนนำคำสั่งสอนจากผู้ปกครองมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาใจจิตกับตนเอง					
ด้าน โรงเรียน	43. โรงเรียนมีหลักสูตรและกิจกรรมทางด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม					
	44. โรงเรียนมีสื่อเรียนรู้และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม					

การได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้าน โรงเรียน (ต่อ)	45. โรงเรียนมีการจัดให้นักเรียนเข้าค่ายคุณธรรม ก่อนเปิดเรียน					
	46. โรงเรียนจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการด้าน คุณธรรม จริยธรรม					
	47. โรงเรียนมีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่เป็น แบบอย่างด้านคุณธรรม จริยธรรม					
ด้าน สถาบัน ศาสนา	48. มีอาจารย์พระมาสอนศีลธรรมทุกภาค การศึกษา					
	49. นักเรียนผ่านการอบรมค่ายคุณธรรมของ ทางวัด					
	50. นักเรียนสอบผ่านการเรียนการสอนศีลธรรม					
	51. นักเรียนผ่านการสอบธรรมศึกษาในโรงเรียน					
	52. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตร ทุกวันพระ					

พระมหาวิริยะ ฝัโสภา

ผู้วิจัย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

พระมหาวชิระ ไผ่โสภะ

วันเดือนปีเกิด

4 มีนาคม 2533

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2557: รัฐศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

